

MASTEROPPGAVE

Master i ledelse og menighetsutvikling

2017-12-05

**Lovsångsledaren – en ”prayer intercessor”
En kvalitativ studie av lovsångens innebörd och lovsångsledarens
uppgift hos åtta lovsångsledare i Sverige**

Ellen Vingren

Ansgar Teologiske Høgskole

Master i
LEDELSE OG
MENIGHETSUTVIKLING
- et studieprogram i praktisk teologi [Les mer her!](#)

NYTT!

Et Nordisk samarbeid mellom...

ÖREBRO TEOLOGISKA HÖGSKOLA

Ansgar Teologiske Høgskole
- mer enn skole!

HØYSKOLEN FOR LEDELSE OG TEOLOGI

Abstract

The aim of this study has been to examine the perception of worship music and worship leadership with in the context of the service in modern day Swedish free churches based on interviews with eight worship leaders. In the first analyses five emphases stood out in the material wich were named (1) encounter with God, (2) process, (3) fellowshiping, (4) the prophetic and (5) the artistic. By using a theory suggested by Alan Rathe, the emphases were examined through three horizons of participation. To shed further light on the leadership dimensions in the material a model for ecclesiological transformative leadership was used. This study has shown participation as a main concern for the worshipleaders and that worship leadership can be understood as ecklesiologic transformative leadership suggesting that the worship leader often perceived as a prophetic prayer intercessor rather than a musical leader.

Förord

När jag första gången läste Alan Kreider och Elenore Kreiders *Mission and Worship* och deras beskrivning av framväxten av det nutida lovsångsledarskap som något med potential att utrusta församlingen med en vision om Guds mission och därtill styrka och ingjuta mod att delta i den, stannade jag upp. Att få se hur man är en liten del av en större berättelse kan vara både ödmjukande och ge mening och riktning in i en uppgift.

Den här masteruppsatsen är resultatet av två och ett halvt års deltidsstudier vid Ansgar Teologiske Høgskole i samarbete med Høyskolen for Ledelse og Teologi i Oslo och Örebro Teologiska Högskola. Att få beforska det här fältet har gett mig mycket på så väl ett personligt plan och i min tjänst på skolan, som in i min uppgift i församlingen Mötesplatsen som jag tjänar och tillhör – en församling som beskrivit sin församlingssång som lovsång sedan starten 1993. Jag fungerar tillsammans med min man som lovsångsledare och musikansvarig i församlingen och har parallellt med den uppgiften och uppsatsen också arbetat deltid på Akademi för Ledarskap och Teologi.

När jag började mina masterstudier i ledarskap och församlingsutveckling 2013 var jag mån om att studierna inte skulle bli ett väntrum utan en aktiv plats. En plats som kontinuerligt skulle ge input och riktning in i mitt ledarskap i församlingen. Så har det varit. Och kanske mer än jag trott har mina studier varit beroende av input och riktning från församlingen, mitt arbete som lärare och alla andra delar av det liv som jag har nåden att kalla mitt.

Tack församlingen Mötesplatsen. För att vi ber och lovsjunger tillsammans vecka efter vecka. För att ni sjunger när jag inte orkar, för att ni gråter med mig, för att ni gläds med mig, för att ni väljer att på så många sätt och i olika säsonger vara min familj. En familj som bär varandra genom allt, påminner varandra om den stora berättelsen, riktningen, vilan i Gud och vad jag håller på med. Utan er ingen uppsats.

Tack till min arbetsplats Akademi för Ledarskap och Teologi. Tack för att ni pushat mig, gett mig tid, varit superjobbiga, ställt frågor, språkjusterat, utmanat och trott på mig och gett mig förtroende innan jag gjort det själv. Vi tränar ledare för Guds rike och jag är så tacksam över att få vara en del av detta.

Tack informanter för att ni gett av er själva in i denna studie. Tack för er ärlighet, ert förtroende och ert mod att generöst dela med er av era erfarenheter, uppfattningar och funderingar.

Tack till mina handledare Lars Råmunddal och Mikael Hallenius för att ni så generöst gett av er tid, kunskap, vägledning, intressa och engagemang in i den här uppsatsen. Tack för att ni trott på mig och pushat mig mot en för mig många gånger osynlig mållinje.

Tack till min familj, mina vänner och grannar för att ni är med mig i vardag, fest och uppsats.

Tack slutligen till min man John Vingren som inte bara sett till att jag fått sömn, mat, kärlek och uppmuntran under uppsatsprocessen, men som tillsammans med mig ständigt sträcker sig efter en sannare bild av vem Gud är, vad ledarskap och vad ett liv i kärlek och tillbedjan är.

Innehåll

Abstract	2
Förord	1
Innehåll	3
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund och relevans.....	6
1.2 Syfte och ämnestillhörighet	10
1.3 Personlig ingång.....	11
1.4 Problemställning	12
1.5 Fokus och Avgränsning.....	13
1.6 Sammanfattning	14
2. Metod och material.....	15
2.1 Metod	15
2.2 Material	17
2.2.1 Urval, kontakt och genomförande.....	17
2.2.2 Anonymitet och etik	18
2.3 Validitet och reliabilitet	19
2.4 Sammanfattning	19
3. Bakgrund	21
3.1 Begreppet lovsång.....	21
3.1.1 Användningen av begreppet lovsång	21
3.1.2 Teologiska betoningar - lovsång.....	23
3.2.2.1 Delaktighet och gemenskap.....	24
3.2.2.2 Kyrkans identitet	24
3.2.2.3 Konst, skönhet, känslor och kropp	25
3.1.3 Teologiska betoningar - lovsångsledarskap	26
3.3 Tidigare empirisk forskning	28
3.3.1 Lovsång	28
3.3.1.1 Stig-Magnus Thorsén	28
3.3.1.2 Thomas Bossius.....	29
3.3.1.3 Sune Fahlgren	29
3.3.1.4 Jessica Moberg	30
3.3.1.5 Karl Inge Tangen.....	30
3.3.1.6 Monique Ingalls.....	32
3.3.2 Lovsångsledarskap	33
3.4 Sammanfattning	34
4. Teoribildning.....	36
4.1 Steg ett: Teoretiskt perspektiv på delaktighet	37
4.1.1 Horisont ett – Delaktighet i mänskligt agerande	39
4.1.2 Horisont två – Delaktighet i Guds agerande genom mänskligt agerande	40
4.1.3 Horisont tre – Delaktighet i Guds liv	40
4.2 Steg två: Ecklesiologiskt transformativt ledarskapsperspektiv	42
4.2.1 Teo-dramatisk ledarskap	44
4.2.2 Praktikstärkande ledarskap.....	44
4.2.3 Socio-relationellt modellerande och faciliterande ledarskap	45
4.2.4 Spritualitetsfaciliterande ledarskap	45
4.2.5 Handlings-reflektion i Anden.....	45
4.3 Sammanfattning av användningen av teoribildningen	47
5. Resultat av breddanalys	49
5.1 Gudsmöte.....	50

5.1.1 Gudsmöte – Lovsång.....	50
5.1.2 Gudsmöte – Ledarskap.....	54
5.2 Process	57
5.2.1 Process – Lovsång.....	58
5.2.2 Process – Ledarskap.....	63
5.3 Gemenskapande.....	68
5.3.1 Gemenskapande – Lovsång.....	68
5.3.2 Gemenskapande – Ledarskap.....	72
5.4 Det profetiska.....	75
5.4.1 Det profetiska – Lovsång	75
5.4.2 Det profetiska – Ledarskap	78
5.5 Konstnärlighet	82
5.5.1 Konstnärlighet – Lovsång	82
5.5.2 Konstnärlighet – Ledarskap	85
5.6 Sammanfattning	88
6. Resultat av djupanalys	89
6.1 Delaktighet, lovsång och lovsångsledarskap	89
6.1.1 Horisont ett - Delaktighet i mänskligt agerande	89
6.1.2 Horisont två - Delaktighet i Guds agerande genom mänskligt agerande	92
6.1.3 Horisont tre - Delaktighet i Guds liv.....	94
6.2 Ecklesiologiskt transformativt lovsångsledarskap	97
6.2.1 Theo-Dramatic Leadership.....	97
6.2.2 Praktikstärkande ledarskap.....	101
6.2.3 Socio-relationellt modellerande och faciliterande ledarskap	102
6.2.4 Spiritualitetsfaciliterande ledarskap	104
6.2.5 Handlings-reflektion i Anden.....	105
6.3 Sammanfattning av djupanalysens resultat.....	106
7. Avslutande diskussion	109
7.1 Reflektion över metod	109
7.2 Teoribaserad diskussion	112
7.2.1 Den tystnade musiken	112
7.2.2 Lovsångsbrus och bönebrus – vägar till bön och intimitet med Gud.....	113
7.2.3 Att leda en gemenskap av individualister som ett kollektiv	114
7.3 Förslag till fortsatt forskning	115
Epilog	117
Litteraturförteckning	118
Bilaga 1: Mail till informanter.....	120
Bilaga 2: Transkriberingsregler	121
Bilaga 3: Intervjuguide.....	122

Lista över figurer

Figur 1: Betoningar

Figur 2: Horisonter

Figur 3: Handlings-reflektion i Anden

Figur 4: Sammanfattning av teoribildning

1. Inledning

Den här studien har för avsikt att lämna ett bidrag i det pågående samtalet kring lovsångens och lovsångsledarens plats och funktion i frikyrklig gudstjänst idag. Jag ska inledningsvis redogöra något för detta samtal, studiens relevans i ett större perspektiv och dess syfte. I ljuset av detta presenterar jag sedan studiens fokus och problemställning, samt vilken metod som använts och vilka val som gjorts för att svara på problemställningen. I kapitel två följer en noggrannare redogörelse för begreppet, dess bakgrund och tidigare forskning i ämnet. I kapitel tre beskriver jag sedan den teoribildning som gjorts för att steg för steg analysera materialet först i sin helhet och sedan med fokus på ledarskap. Resultatet av den första breddanalysen presenteras i kapitel fyra och därefter presenteras den fördjupande teoribaserade analysen i kapitel fem. Slutligen kommer jag i kapitel sex att diskutera resultatet och ge förslag till vidare forskning.

1.1 Bakgrund och relevans

Musik och lovsång har alltid varit en stor del av kyrkans liv och tillbedjan och den har tagit många olika musikaliska uttryck genom århundradena. I 1 Kor 14 beskriver Paulus sången som ett naturligt inslag när de kristna samlas: ”När ni samlas har var och en något att bidra med: sång, undervisning, uppenbarelse, tungotal eller uttolkning. Men allt skall syfta till att bygga upp”.¹ Även Kol 3:16 och Ef 5:18-19 vittnar om sångens plats i den kristna gemenskapen. Larry Hurtado är en av de teologer som menar att även Fil 2:6–11 vittnar om den tidiga kyrkans lovsång och argumenterar för att dessa bibelverser citerar en, för brevets mottagare, känd och använd hymn.² Även tidiga utombibliska källor bekräftar sångens plats i den kristna gemenskapen. En flitigt citerad romersk legat vid namn Plinius den yngre skriver till kejsar Trajanus, 112 e.Kr, att sång till Jesus som till en Gud var vanligt förekommande då de kristna samlades.³ Musiken har sedan dess fortsatt att ha en central plats för kyrkans liv och tillbedjan, inte minst i gudstjänsten. I svenskt gudstjänstliv har en rad sångböcker vuxit fram inom de olika samfundet och rymmer sånger hämtade från många delar av världen och århundranden. Att sjunga i grupp är fortsatt starkt förknippat med kyrkans gudstjänstliv, inte minst hos frikyrkliga församlingar i Sverige idag. Sune Fahlgren understryker i sitt kapitel ”Från blandad kör till lovsångsteam. Historiska och teologiska perspektiv på frikyrkliga sånggrupper”⁴ i *Svenskt gudstjänstliv* om Fahlgren den

¹ 1 Kor 14:26, Bibel 2000 används om inget annat anges.

² Hurtado 2005:84.

³ Hurtado 2005:13.

⁴ Fahlgren 2013.

gemensamma sångens betydelse och menar att den är signifikant för svenskt frikyrkligt gudstjänstliv även om den genom åren har tagit många olika uttryck, stilar och funktioner. Fahlgren beskriver hur frikyrkorna i Sverige under början på 70-talet stod inför en karismatisk väckelse och hur den musiktradition som idag oftast kallas lovsång växte fram ur denna väckelseperiod.⁵ Lovsångerna uppstod som unisona församlingsånger och beskrivs av Fahlgren vara så fortsatt idag:

Den karismatiska rörelsens sånger kännetecknas av enkelhet, innerlighet och texter som bygger på bibelord. Många texter riktar sig till Gud som bön och lovprisning. I och genom den karismatiska väckelsen har begreppet lovsång blivit centralt för förståelsen av kristen gudstjänst som tillbedjan.⁶

Fahlgren beskriver hur den, för frikyrklig gudstjänst, traditionella kören idag på flera håll har försvunnit eller blivit ett projekt inför gudstjänsten på första advent eller till ett speciellt musikevenemang och hur lovsångsteam istället successivt vuxit fram.⁷ Dessa lovsångsteam eller möjligen lovsången i sin helhet har gett anledning till en debatt som då och då blossar upp i den kristna dagstidningen Dagen, en debatt som vittnar om att det råder delade meningar om vilken den gemensamma sångens betydelsen är. Debatten ger inte någon heltäckande bild av samtalet, men synliggör ändå spänningar i svensk kristenhet i relation till de olika uttrycken, stilarna, musikens och lovsångens plats, roll och funktion i gudstjänsten:

Samtidigt måste man se det problem som lovsångskulturen har orsakat i våra församlingar [...] Körer var tidigare ett starkt inslag i gudstjänsterna. De är numera borta, orkestrar likaså. Hymner, vanliga sånger och psalmer har kastats på sophögen [...] Ska man få sjunga, måste man vara med i lovsångsteamet, och behöva foga sig i en musikstil som ligger oerhört långt ifrån det man känner sig komfortabel med. Lovsångsteam har blivit en slags elitgrupp, men också en *maktfaktor*, så att en annan musikstil inte har något som helst värde i ett möte [...] Ta nu inte detta fel: Vi är helt och hållet för en *andefylld* lovsång, bra utförd och med bra texter, men mångfalden måste finnas med, annars utarmas gudstjänsten så småningom.⁸

Musik och lovsång är en stor del av kyrkans gudstjänstliv. I en sammanställning av Naturlig församlingsutveckling (NFU)-undersökningar gjorda i Sverige 2007-2011 med cirka 8600 enkätsvar svarar ca 75 % att de ”instämmer helt” eller ”instämmer i hög grad” med påståendet ”musiken i vår gudstjänst hjälper mig att tillbe”.⁹ Det går naturligtvis att ställa en mängd frågor om undersökningens reliabilitet, validitet och datering. Vilka typer av församlingar har svarat? Vad menar den som svarat med tillbedjan? Vilken musik rör det sig om? Är några åldrar

⁵ Fahlgren 2013:64; Bossius 2011:52.

⁶ Fahlgren 2013:64.

⁷ Fahlgren 2013:23.

⁸ Anders 2014:n.p. Online: <http://www.dagen.se/debatt/lovsangen-en-tillgang-men-aven-ett-bekymmer-1.303022>.

⁹ Intervju med Öyvind Tholvsen, 2014-10-21. Materialet är hämtat ur NFU Sveriges databas och är opublicerat.

överrepresenterade i materialet? Stämmer siffrorna fortfarande 2017? Det som kvarstår och står i samklang med tidigare forskning och historieber beskrivning, som blir synligt i kapitel två, är att musiken är av betydande roll för många i gudstjänsten och är bärare av många olika innebörder, eller agendor, om man så vill. Nils-Börje Gårdh, sångare och debattör, uttrycker sig i en artikel i Dagen i november 2017 på följande sätt efter en sommar med gudstjänstbesök i Filadelfiakyrkan i Stockholm:

Varför bara lovsång? Jag vill ha mer! Mycket mer! Jag vill ha unison sång, sånger som lyfter där alla kan vara med och sjunga. Körsång. Blåsorkester. Gospelkör. Orgelklang. Solister. Snälla, avfärda mig inte nu som en gammal gnällig gubbe som inget begriper. Jag förstår att lovsången har sin plats i gudstjänsterna – men den kan inte täcka alla musikaliska behov.¹⁰

Den musikaliska mångfalden har, så väl som delaktigheten i den gemensamma församlingssången, haft en viktig plats i den frikyrkliga gudstjänsten. Värnandet om den musikaliska mångfalden i gudstjänsten är ett återkommande ämne i debatten om gudstjänstmusik. Men det handlar också om skälen för musik i gudstjänsten. Gårdh fortsätter:

Varför tycker jag då att detta är så betydelsefullt? Jag ser flera anledningar till att det är viktigt att verka för ett bredare och mer varierat musikliv. Det för mig viktigaste skälet är att musikens uppgift i kyrkan framför allt är att vara evangeliserande. Jag brinner för detta!¹¹

Sällan syns lovsångsledare eller företrädare för den kritiserade lovsången svara på debattinlägg likt de jag visat utdrag ur ovan. I detta fall fick Gårdhs debattartikel ett svar av Lars Peterson, musikerbetare och lärare på lovsångslinjen på Dalkarså folkhögskola, ett svar som ytterligare synliggör några av spänningarna kring musiken och lovsångens uppgift inom ramen för gudstjänsten:

Låt mig, för säkerhets skull, börja med att slå fast att i min värld är musikalisk mångfald en självklarhet. Och jag skriver inte för att försvara den musikaliska genre som kallas lovsång. [...] Resonemanget i Gårdhs debattartikel återkommer med jämna mellanrum. Det bygger på ett stort missförstånd. Låt mig belysa detta med ett antal påståenden: 1) Människan högsta, största och första uppgift är tillbedjan. [...] Lovsången är inte för oss utan för Gud. [...] 2) Tillbedjan kommer före mission. Gårdh menar att ”musikens uppgift i kyrkan framför allt är att vara evangeliserande”. Mission behövs för att tillbedjan saknas. Tillbedjan kommer före mission. [...] 3) Lovsången är ett gensvar. [...] Det är det speciella med lovsången som skiljer den från all annan sång. I allsången ligger fokus på sången, att sjunga med. I lovsången är fokus på Gud. [...] 4) Det handlar inte om oss. [...] – då blir gudstjänsten underhållning och vi blir konsument. [...] Där gror missnöjet: fel sånger, för ensidigt musikutbud, för lång predikan etcetera. Om vi börjar i rätt ände – vi kommer för att ge (Rom 12:1) i stället för att få – så kan vi ha solosång, duettsång, körsång, det vill säga ett rikt utbud av musikalisk mångfald i gudstjänstlivet.¹²

¹⁰ Gårdh 2017:n.p. Online: <http://www.dagen.se/debatt/nils-borge-gardh-variera-sangen-i-kyrkan-1.1048375>.

¹¹ Gårdh 2017:n.p. Online: <http://www.dagen.se/debatt/nils-borge-gardh-variera-sangen-i-kyrkan-1.1048375>.

¹² Petersson 2017:n.p. Online: <http://www.dagen.se/debatt/lars-petersson-lovsang-ar-inte-till-for-manniskor-utan-gud-1.1055310>.

Vid en första anblick verkar den musikaliska mångfalden vara knäckfrågan, men det är egentligen något som samtliga debattörer är överens om att de värdesätter. Det är istället uppfattningen om lovsångens och musikens och gudstjänstens funktion bortom de musikaliska uttrycken som utgör något av kärnfrågan i den här debatten och som spänningarna finns. Så vilken funktion har lovsången och musiken i gudstjänsten?

Sociologen Jessica Moberg beskriver i sin avhandling *Piety, Intimacy and Mobility – A Case Study on Charismatic Christianity in Present Day Stockholm*,¹³ ett annat perspektiv på gudstjänstmusiken än det evangeliserade, nämligen musikens - och då främst lovsångens roll - för formandet av ett kristet *habitus*. Jessica Moberg har studerat en församling i Stockholm med samfundstillhörighet i Evangeliska Frikyrkan (EFK), där begreppet ”worship music” används om all gudstjänstmusik. I sin studie menar hon att gudstjänstmusikens funktion är ett sätt för medlemmarna att uttrycka sin kärlek till Gud och Guds genskaper. Sjungandet blir en strategi för de redan troende att internalisera teologi och transformera attityder. (Jag ska fördjupa Mobergs resonemang i kapitel två). Musik- och kulturvetaren Tomas Bossius, forskare i musikvetenskap vid Göteborgs universitet, beskriver i *Religion and Popular Music in Europe – New Expressions of Sacred and Secular Identity*, lovsång som samtida bönesånger (”prayer music”) som förekommer i olika typer av gudstjänster,¹⁴ en definition som bekräftas. Ett sådant perspektiv skymtar också fram när Mattias Martinson, som där benämns som lovsångsledare, intervjuas i DAGEN:

I Sverige har vi nästan gjort lovsång till en musikstil, men det är mycket större än så. [...] Gud uppmanar oss att lovsjunga. [...] Sången är det bästa momentet vi kan göra kollektivt. [...] Vi måste hitta sätt som höjer delaktigheten i en gudstjänst och då är sången oslagbar. Men vi talar inte om allsång, utan om sjungande böner. Ett gemensamt uttryck som berättar vad vi känner för Gud.¹⁵

Samtalen och debatten om lovsång handlar alltså om många saker: dess plats och syfte i gudstjänsten, uttryckssätt, genre och mångfald så väl som om lovsångsledarna, teologin och relationen till övrig gudstjänstmusik men också om tillgänglighet och delaktighet. En samsyn är svår att hitta, och frågorna många:

Självklart måste vi som församlingar förnya oss, men måste allt det gamla plockas bort? I många möten sjunger bara en bråkdel av publiken med i lovsångerna. Detta beror ju till stor del av att en övervägande del av mötesbesökarna inte känner delaktighet i texterna, som ofta

¹³ Moberg 2013:106-190.

¹⁴ Bossius 2011:52.

¹⁵ Gustavsson 2017: n.p. Online: <http://www.dagen.se/lovsang-ar-mer-an-en-musikstil-1.207773>.

inte är lättsjungna och ständigt upprepar samma ord. Och vad är lovsång? Är inte en nygammal psalm också lovsång?¹⁶

Samtalen och debatterna om lovsång och gudstjänstmusik pågår inte bara i svensk, kristen media, utan även i olika samfund så som Equmeniakyrkan och Pingst, och debatten synliggör spänningar som finns i de lokala församlingsmiljöerna.

Musiken har haft och har fortsatt en central plats i kyrkans tillbedjan. Trots detta finns det stora skillnader i hur man förstår vad lovsång och lovsångsledarskap är. Motsättningarna i debatten synliggör spänningar som finns i de lokala församlingsmiljöerna och pekar på ett behov av fördjupning och vidare reflektion och analys. Vad är egentligen lovsångens roll, plats och funktion i gudstjänsten? Jag noterade ovan att lovsångsledarna själva sällan svarar på den kritik som de utsätts för (med Lars Petersson som ett undantag), så hur ser deras bidrag ut in i det pågående samtalet? Vad är lovsång och vad håller lovsångsledaren på med, enligt lovsångsledaren själv? Det finns forskning som kartlägger lovsångens och gudstjänstmusikens framväxt men det är även ett område där det finns behov av forskning, inte minst i svensk kontext och i synnehet vad gäller ledarperspektiv.

1.2 Syfte och ämnestillhörighet

Syftet med denna studie är att, från ett praktiskt teologiskt perspektiv, synliggöra och kritiskt diskutera förståelsen av lovsång samt lovsångsledarskap hos aktiva praktiker – i det här fallet lovsångsledare. Därigenom ämnar jag synliggöra vilka innebörder lovsång och lovsångsledarskap förknippas med, med förhoppning att det ska bidra till samtalet om musik i samtida frikyrklig gudstjänst.

Eftersom fokuset för den här uppsatsen är lovsångsledares subjektiva uppfattningar om lovsång och lovsångsledarskap rör sig denna uppsats inom fältet praktisk teologi. Praktisk teologi kännetecknas bland annat av att den tar sin utgångspunkt i den mänskliga erfarenheten:

Practical Theology is critical, theological reflection on the practices of the Church as they interact with the practices of the world, with a view to ensuring and enabling faithful participation in God's redemptive practices in, to and for the world.¹⁷

¹⁶ Jacobsson 2017:n.p. Online: <http://www.dagen.se/debatt/ocksa-en-psalm-kan-vara-lovsang-1.766978>.

¹⁷ Swinton och Mowat 2006:5.

Jonathan E. Alvarado skriver i sin artikel ”Worship in the spirit: Pentecostal Perspectives on Liturgical Thology and Praxis”¹⁸ att sättet som människor firar gudstjänst på, samt deras liturgi avslöjar deras förståelse av Gud och bidrar till deras andliga formande – ”spiritual formation”.¹⁹ Han benämner tillbedjan som en läroprocess. Att ställa frågan varför gör kyrkan som hon gör är därför centralt inom praktisk teologi, och det är även centralt i denna studie.

1.3 Personlig ingång

Som forskare är det omöjligt att helt frigöra sig från känslor, värderingar och förväntningar.²⁰ Jag har ett personligt förhållande till uppsatsens ämne och därför är det av vikt att jag inledningsvis medvetandegör både mig själv och de som tar del av denna studie om min personliga ingång för att styrka reliabiliteten. Jag återkommer till detta under 2.2.2.

Jag har varit engagerad till och från i kyrkans musik och gudstjänstliv i över 15 år och gudstjänstmusik är ett ämne som engagerat mig och varit en del av min tillvaro hela mitt liv, som uppvuxen i frikyrkan. Några av mina främsta lärare och förebilder blev de som varit och är en stor del av att forma svensk frikyrklig gudstjänstmusik de senaste 20 åren. Jag är i skrivandets stund ansvarig, tillsammans med min man, för arbetet med gudstjänstmusiken i den församling jag tillhör, en församling där begreppet lovsång används både som beskrivning av sånger och som samlingsnamn för all musik i gudstjänsten. Lovsången som praktik har ett stort utrymme i församlingens gudstjänster och olika samlingar. Jag stämmer idag in på samma kriterier som informanterna,²¹ det vill säga att jag är aktiv musik och/eller lovsångsledare i en församling där begreppet lovsång används och att jag har inflytande inom området över fler än de knutna till den lokala församlingen jag tillhör och har min uppgift i främst, då jag undervisar om lovsång och församlingssång i olika sammanhang runt om i Sverige. Min personliga ingång i ämnet har påverkat såväl mitt val av ämne, min problemformulering men också vilken metod jag valt. Bland annat har jag av trovärdighetsskäl valt en induktiv ingång i min studie för att i så stor utsträckning som möjligt frigöra mig från risker och misstankar om att jag medvetet skulle styra studien av mina förutfattade meningar, åsikter och egna erfarenheter. Samtidigt är det i min yrkesroll och utifrån min personliga ingång som jag har sett bristen på samlad kunskap och tydligt kommunicerad teologi i relation till lovsång i svensk kontext trots att många församlingar i

¹⁸ Alvarado 2012.

¹⁹ Alvarado 2012:151.

²⁰ Sjöström 2011:83.

²¹ Se bilaga 1.

Sverige lägger stor vikt vid lovsång som praktik. Ulla Sjöström skriver i *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* om vikten av att det bakom frågeställningen ligger en verklig undran, då det är den som styr hela forskningsprocessen.²² Min personliga ingång har här fungerat som en drivkraft att beforska fältet ytterligare och ur ett ledarskapsperspektiv.

Förutom att jag som alla andra forskare måste utgå från att ett subjekt som studerar ett annat subjekt påverkar varandra,²³ har jag också behövt ta hänsyn till att min personliga ingång i ämnet kan ha haft inverkan på informanterna, och därför också på resultatet. Det är möjligt att informanterna har avstått att ta upp sådant som de förutsätter att jag har en förförståelse för och då räknat med att de inte behöver redogöra för detta. Av trovärdighetsskäl för studien har jag valt att i den utsträckning jag varit medveten om det själv valt att inte fylla i eventuella informationsluckor i materialet under vare sig intervjuerna eller analysen, utan endast utgått från det informanterna faktiskt sagt. Jag har, innan intervjuerna ägt rum, muntligen bitt informanterna om att svara utifrån den egna uppfattningen, inte utifrån deras uppfattning om min eventuella förförståelse. Det är möjligt att informanterna varit både mer förtroliga och mer förteguna utifrån min personliga ingång i ämnet och att det påverkat studien. Min uppfattning är dock att min personliga ingång också gett mig ingångar till informanterna och deras berättelser som det är möjligt att jag inte fått tillgång till utan den.

1.4 Problemställning

Studiens huvudproblemställning grundar sig i mitt genuina intresse för lovsångens roll och funktion inom ramen för samtida frikyrklig gudstjänst och då särskilt lovsångsledarens roll och funktion i förhållande till den. Då syftet med denna studie är att synliggöra och kritiskt diskutera förståelsen av lovsång samt lovsångsledarskap hos aktiva praktiker har jag valt att formulera min problemställning på följande sätt:

– Vad är lovsångens innebörd och lovsångsledarens uppgift enligt de som leder lovsång?

För att ringa in problemställningen har jag formulerat underfrågor för att med hjälp av delarna förstå helheten:²⁴

1. Vad är lovsångsledarens uppfattning av lovsångens roll och funktion i den frikyrkliga gudstjänsten?

²² Sjöström 2011:78.

²³ Detta har påpekats av bland andra Barbosa da Silva och Wahlberg 2011:53.

²⁴ Ett sådant tillvägagångssätt föreslås av till exempel Barbosa da Silva och Wahlberg 2011:59.

2. Hur uppfattar och beskriver lovsångsledaren sin egen roll och funktion som lovsångsledare?

1.5 Fokus och Avgränsning

Som jag nämt ovan jag valt en induktiv ansats i min frågeställning. Detta har alltså syftat till att minska risken att jag tillskriver det insamlade materialet innebörder på förhand.²⁵ Jag har valt att avgränsa mig i intervjuerna genom att fokusera på informanternas uppfattning av lovsångens roll, plats och funktion inom ramen för lovsång som liturgisk praktik. Då min masterutbildning har inriktning på församlingsutveckling och ledarskap har jag låtit dessa perspektiv prägla, fokusera och avgränsa såväl problemställningen som de teoretiska perspektiven i analysarbetet. Fokuset i denna studie ligger därför på lovsångsledarens uppfattning och beskrivningar av lovsång och sin uppgift som lovsångsledare. Som jag visat ovan fyller detta också en lucka i forskningen, även om det samtidigt lämnar obesvarade frågor kvar. Det hade varit intressant att undersöka huruvida de som blir ledda i lovsång delar lovsångsledarnas uppfattning eller om det finns ett glapp här. Av utrymmesskäl är den en studie jag överlämnar till vidare forskning. Jag ska återkomma till det i slutkapitlet. Jag har också valt att fokusera på lovsången i gudstjänsten som en liturgisk praktik. Dels för att det är avgörande för hermeneutiken att det beforskade placeras in i ett större socialt, språkligt och kulturellt sammanhang,²⁶ men också för att begränsa omfånget i min uppsats i förhållande till avsedd tidsåtgång. Jag har av samma skäl inte heller valt att undersöka lovsångens relation till övriga liturgiska praktiker. Det visade sig vara svårt att begränsa informanternas beskrivningar enbart till gudstjänsten, då lovsången som fenomen inte endast ses av informanterna som en liturgisk praktik. Vid flera tillfällen valde jag att ställa frågan om hur de ser på lovsångens betydelse för svensk kristenhet för att få igång samtalet och synliggöra innebörder. Jag har trots det valt att avgränsa mig till den liturgiska ingången när det gäller informanternas beskrivningar av uppgiften att leda lovsång, då lovsångsledarskapet endast förekommer inom ramen för det kollektiva sammanhanget så som gudstjänst.

Några ytterligare avgränsningar har gjorts. Jag har valt att endast samla material för den här studien i en svensk, frikyrklig kontext. Denna avgränsning är framförallt baserad på behovet av forskning men även på grund av uppsatsens omfång. En annan avgränsning som gjorts är i valet av teoretiska perspektiv. Jag har valt ett teoretiskt perspektiv för materialet i sin helhet och ett fördjupande perspektiv för lovsångsledarskap. Även detta av tid och utrymmesskäl. Eftersom jag har valt att utgå från lovsångsledarens uppfattning för att besvara min problemställning bedömde

²⁵ Starrin 2011:26.

²⁶ Barbosa da Silva och Wahlberg 2011:54.

jag i ett inledande skede – då jag i intervjuerna fick ett rikt material som jag ville analysera noggrant – att inte också genomföra observationer eller ytterligare kvantitativa intervjuer.

1.6 Sammanfattning

Jag har i detta kapitel redogjort för bakgrunden och ingången till denna studie, både på ett personligt plan och genom att visa studiens relevans för och bidrag in i ett pågående samtal om lovsångens och lovsångsledarskapets roll och funktion i frikyrklig gudstjänst idag. Jag har i ljuset av bakgrunden redogjort för syftet med studien: att synliggöra och kritiskt diskutera förståelsen av begreppet och fenomenet lovsång från ett praktiskt teologiskt perspektiv, utifrån aktiva praktikers - i det här fallet lovsångsledares - definition och uppfattning om lovsång och sin roll som lovsångsledare, inom ramen för gudstjänsten. Jag har därefter redogjort för studiens problemställning - Vad är lovsångens innebörd och lovsångsledarens uppgift enligt de som leder lovsång? - samt studiens fokus och avgränsningar.

2. Metod och material

Jag har i kapitlet ett redogjort för bakgrunden till denna studie, min personliga ingång i ämnet, samt problemställningen och hur studien avgränsats. Jag ska i följande kapitel redogöra för mitt val av metod och material som använts för att besvara problemställningen.

2.1 Metod

Teologi erbjuder ett perspektiv på kunskapen eller det insamlade materialet som på sätt och vis ställer studier i praktisk teologi i konflikt med annan metodologi, skriver Swinton och Mowat.²⁷ Detta har med synen på verklighet och fakta att göra. Teologins metodologi antar att det finns verklighet att finna även i uppenbarelsen och skapelsen.²⁸ Swinton och Mowat föreslår därför att den metod som praktisk teologi måste anamma är hermeneutisk, korrelationell, kritisk och teologisk. Hermeneutisk i den meningen att den finner tolkning centralt; människor möter världen och läser den. Metoden ska vara korrelationell eftersom den måste förhålla sig till minst tre perspektiv samtidigt: situationen, den kristna traditionen och andra kunskapskällor avsedda att fördjupa förståelsen av det som ska tolkas. Metoden ska också vara kritisk på så sätt att den, genom att den närmar sig världen så väl som tolkningen av den kristna traditionen, och därför behöver vara hermeneutisk misstänksam. Detta eftersom det som studeras har med de komplexa makter som formar människans möten med världen. Metoden måste ta hänsyn till de strukturer eller mönster som studeras är påverkat av så väl människans fall som eskatologiska hoppet.²⁹ Praktisk teologisk forskning vill dra in situationer i dialog med den kristna traditionen och perspektiv som finns att hämta där.³⁰ Denna beskrivning av lämplig metod för praktisk teologisk forskning hos Swinton och Mowat, så väl som min personliga ingång, har varit av avgörande betydelse i mitt val av metod.

Det hermeneutiska, korrelationella, kritiska och teologiska perspektivet är synligt på en rad olika sätt i den här studien. Dels i valet att göra kvalitativa intervjuer, men också genom de teoretiska perspektiven. Då syftet med studien varit att få en inblick i lovsångsledarens förståelse av lovsångens och lovsångsledarens roll, funktion och innebörd har jag valt att hämta primärmaterialet från kvalitativa intervjuer med lovsångsledare i svensk frikyrklig kontext.

²⁷ Swinton och Mowat 2006:76.

²⁸ Swinton och Mowat 2006:76.

²⁹ Swinton och Mowat 2006:76–77.

³⁰ Swinton och Mowat 2006:77.

Kvalitativa studier handlar bland annat om att undersöka hur människor uppfattar och interagerar med sin omgivning samt vilken betydelse som detta har för dem.³¹ Studierna går ut på att få någon form av förståelse för människors aktuella situation, det vill säga vilken betydelse olika sammanhang har för människor, hur deras liv ser ut och vad de tillskriver för innebörder i olika sammanhang som de ställs inför.³²

Jag har valt att undersöka min problemställning induktivt genom en empirisk studie med fokus på kvalitativa intervjuer, med en teorineutral strategi, vilket inneburit att jag samlat in empiriska data utan att ha någon hypotes. Detta av flera skäl. Dels på grund av min personliga ingång och dels för att jag vill få syn på motiv, avsikter, innebörder, föreställningar och övertygelser med mera som ligger bakom lovsångsledarens handlingar, erfarenheter, beteenden och val i deras beskrivningar av lovsång och lovsångsledarskap.³³ För att därtill förstå innebörder i det som studeras – i detta fall lovsång och lovsångsledare – bör det placeras in i ett större socialt, språkligt och kulturellt sammanhang,³⁴ vilket också påverkat mitt val. I denna studie fungerar svensk frikyrklig gudstjänst som det sammanhang som både avgränsar och fokuserar studien men också möjliggör en tolkningsprocess och vidare förståelse.

Mitt val av empirisk kvalitativ metod är också motiverat av att det som har med ”mjukdata”³⁵ att göra. I frågeställningen ingår till exempel musik, andlighet och ledarskap. Dessa fenomen utgår jag har med upplevelser av jaget, gemenskap, hopp, helighet, skönhet, tid, skuld, separation, med mera att göra, och överlappar på så sätt med Starrin och Svenssons beskrivning av ämnen lämpliga för kvalitativa undersökningar.

Som jag redogjort för ovan har jag på grund av min personliga ingång valt att ha en induktiv ansats i denna studie. Detta för att minimera risken att tillskriva materialet innebörder på förhand. Det har förutom mitt val av metod påverkat tillvägagångssätt för breddanalysen och valet av teoretiska perspektiv i den teoribaserade analysen. Breddanalysen har gjorts med hjälp av en modifierad version av grundad teori, en empirinära metod som kan användas vid induktiva studier för att låta insamlad data tala för sig själv.³⁶ Materialet jämförs inbördes och kodas fritt baserat på vad som upptäcks i materialet med hjälp av frågor som ”vad är det som studeras?”, ”vad händer i

³¹ Merriam 2002:4.

³² Merriam 2002:5.

³³ Starrin 2011:25; Barbosa da Silva och Wahlberg 2011:54.

³⁴ Barbosa da Silva, Wahlberg 2011:54.

³⁵ Barbosa da Silva, Wahlberg 2011:56.

³⁶ Glaser 1998:140.

materialet?” och ”vad är informanternas ’main concern’ (informanternas huvudsakliga dilemma eller angelägenhet, min anmärkning)”?³⁷ Vanligen inhämtas ytterligare material efter en första kodning och analys. Jag har endast samlat in material en första gång och låtit den första insamlingen av data utgöra det samlade materialet för analys.

Jag har i så stor utsträckning jag kunnat genomfört intervjuerna på samma sätt för att likna varandra men anpassad dem med fokus på att få ett så rikt material som möjligt. Jag har valt att ställa breda frågor och bitt informanterna fördjupa det de själva valt att berätta om med hjälp av så kallade andrafrågor.³⁸ Utifrån den data som jag samlat in genomförde jag en analys som byggde på fri kodning där utgångspunkten var att försöka hitta ett antal gemensamma betoningar i materialet som helhet för att belysa detta i en djupanalys i två ytterligare steg. Jag har sedan låtit den första analysen av materialet avgöra valet av teoretiska perspektiv för en fördjupande analys i två steg, även det för att inte tillskriva materialet innebörder på förhand. Efter en första analys framkom delaktighet och gemenskap som återkommande perspektiv hos teologer och forskare så väl som hos informanterna. Därför valde jag att använda mig av ett teoretiskt perspektiv på delaktighet när jag analyserade materialet i sin helhet. Som fördjupande teoretiskt perspektiv på ytterligare aspekter av (lovsångs)ledarskap har jag valt ett ecklesiologiskt transformativt ledarskapsperspektiv, som är hämtat hos Karl Inge Tangen. Även detta val är baserat på vad som framkommit i en första analys av materialet. Jag redogör för min teoribildning i kapitel fyra och vidare för analysens olika steg i kap fem och sex.

2.2 Material

2.2.1 Urval, kontakt och genomförande

För att materialet för denna studie skulle blir så rikt som möjligt, samt för att synliggöra vad som låg överst hos informanterna gällande lovsång och uppgiften som lovsångsledare valde jag att göra kvalitativa intervjuer med lovsångsledare. För att även ge möjligheten för studien att kunna göra anspråk på att synliggöra något i en vidare bemärkelse än sådant som endast kan knytas till informanterna, valde jag att utforma mina kriterier för urvalet på följande sätt:

- Informanten är aktiv lovsångsledare/musikledare i frikyrklig gudstjänstkontext
- Informanten är förankrad i en församling där begreppet lovsång används

³⁷ Glaser 1998:140.

³⁸ Kvale och Brinkman 2009:154–155.

- Informanten har på något sätt inflytande över fler ledare än de i den egna församlingen

För att hitta informanter som stämde in på kriterierna tittade jag via hemsidor på hur många som under åren 2013-2015 varit ansvariga för och/eller undervisat på bibelskolor med lovsångsprofil och större konferenser. Jag scannade också av samtliga frikyrkliga konferenser för att se vilka som lett lovsång där. Av anonymitetsskäl har jag inte tagit hänsyn till att få spridning över samfunden eller balans mellan män och kvinnor.

Den första kontakten med informanterna togs i början av hösten 2015. Av de nio som tillfrågades tackade en nej. Informanterna tillfrågades först via ett mail.³⁹ Informanterna informerades där om möjligheten att vara anonyma men också om att storleken på Sverige i kombination med urvalskriterierna innebar att informanterna behövde vara beredda på möjligheten att kunna identifieras av vissa läsare, trots att materialet skulle avkodas i transkriberingen. Informanterna informerades också på förhand om att de själva styrde hur personliga de ville vara. Intervjuerna spelades och transkriberades av mig samt avkodades sedan innan analys.

Intervjuerna genomfördes under hösten och vintern 2015-2016. I den intervju som ägde rum över Skype befann sig informanten i sitt hem och i övriga fall tog jag mig till den plats informanten själv valde att bli intervjuad på, detta för att öka tryggheten hos informanterna. Den intervju som ägde rum över Skype pågick endast i 30 minuter, och i resterande fall mötte jag informanterna på en plats de själva valde för en ca 60 minuter lång intervju. Intervjuguiden gjordes med hänsyn till studiens induktiva ingång och följde därför riktlinjer för halvstrukturerade intervjuer med en så kallad tratteknik i enlighet med förslag från Steinar Kvale och Svend Brinkmann om hur genomföra en god kvalitativ forskningsintervju.⁴⁰ Intervjuguiden utformades enligt detta så att den innehåll en översikt med förslag till frågor som användes utan inbördes ordning men med avsikt att med trattekniken börja med de stora dragen om lovsång för att successivt smalna av frågorna mot gudstjänsten som kontext och fokus på lovsångsledarskap.⁴¹

2.2.2 Anonymitet och etik

För att informanterna skulle känna sig trygga att i intervjun berätta fritt om sin uppfattning gav jag dem möjligheten att vara anonyma. Detta av flera skäl. Dels på grund av min personliga ingång, vilken jag redogjort för ovan, och dels för att informanterna skulle känna sig fria att uttrycka sig utan hänsyn till eventuella kritiska åsikter från till exempel läsare, andra ledare eller

³⁹ Se bilaga ett.

⁴⁰ Kvale och Brinkmann 2009:146.

⁴¹ Se intervjuguide i bilaga tre.

media. Ingen av informanterna underströk vikten av att få vara anonym, men så här i efterhand ser jag det som troligt att det påverkade förtroligheten i samtalet, inte minst då informanterna prövade formuleringar och ofta tänkte högt för att komma fram till sina svar.

Informanterna informerades dock om urvalskriterierna och studiens avgränsning till svensk kontext. Därför går det inte att garantera att informanterna inte blir igenkända även om jag avkodat materialet redan vid transkribering för att skydda deras anonymitet.⁴² Reglerna för transkribering finns beskrivna i bilaga två. För att minimera risken för att informanternas sammanhang, och som följd även deras identitet röjs har jag valt att sammanställa, analysera och presentera analysresultatet i sin helhet, snarare än intervju för intervju. Insamlingen av materialet är godkänd av Norsk senter for forskningsdata (NSD) och följer uppställda kriterier för hantering av personuppgifter.

2.3 Validitet och reliabilitet

För varje forskningsstudie är validitet och reliabilitet centralt. Kvale och Brinkmann menar det är av vikt att förhålla sig till reliabilitet och validitet även i kvalitativ forskning men att en för stark tinvikt på detta, framför allt reliabilitet, kan motverka den kreativitet och variationsrikedom som en kvalitativ studie kräver.⁴³ Jag har valt att redogöra för validitet och reliabilitet löpande under respektive rubriker men nämner ändå här något.

Reliabilitet och validitet handlar om en studies trovärdighet och resultatens tillförlitlighet och påverkas av en mängd faktorer.⁴⁴ I den här studien, där materialet baserats på kvalitativa intervjuer bör faktorer som intervjuarens ingång i ämnet, informanternas relation till den som intervjuar, genomförandet av intervjuerna, kontakt och anonymitet tas i beaktning varför jag redogjort för dessa i detta kapitel så väl som min personliga ingång under 1.3.⁴⁵ Vikten av reliabilitet och validitet har också påverkar mitt val av material och metod, som jag redogjort för i detta kapitel.

2.4 Sammanfattning

I detta kapitel har jag redogjort för den metod och det material som använts i dennas studie för att besvara problemställningen. Problemställningen, forskningsområdet och min personliga ingång

⁴² Vetenskapsrådet 2002:12.

⁴³ Kvale och Brinkmann 2009:264.

⁴⁴ Kvale och Brinkmann 2009:263.

⁴⁵ Kvale och Brinkmann 2009:266, 267.

legat till grund för valet av den induktiva metod som avänts. Jag har sedan beskrivit hur de intervjuer som använts förberetts, genomförts och hur urvalet gjorts. Jag har därtill redogjort för kort för validitet och reliabilitet och val som gjorts av med dessa aspekter i beaktning.

Jag ska i kommande kapitel redogöra för begreppet lovsång med fokus på samtida användning, och därefter teologiska betoningar och empirisk forskning på lovsång och lovsångsledarskap som forskningsområde.

3. Bakgrund

I följande kapitel ges först en översikt över användningen av begreppet lovsång. Av utrymmesskäl beskrivs inte hela den historiska framväxten av lovsång som begrepp eller fenomen som det ser ut idag utan jag väljer att endast nämna detta kort för att ge en bakgrund till etableringen av begreppet som det används idag. Efter det redogörs för några av de vanligast förekommande teologiska betoningarna i teologisk facklitteratur om gemensam församlingssång, med betoning på tillbedjan och gudstjänst. Vidare beskrivs ett urval av tidigare empirisk forskning inom fältet med betoning på lovsång och lovsångsledarskap i Sverige.

3.1 Begreppet lovsång

Som jag visade i min introduktion har begreppet lovsång tolkats på en mängd olika sätt, och dessa olika innebörder har det samlat på sig sedan uppkomsten. Kommande stycke syftar till att måla upp en innebörds-karta som bakgrund för analysen och den fortsatta studien.

3.1.1 Användningen av begreppet lovsång

Historiskt har ord som hymn, psalm och sång och även lovsång använts för att beskriva kyrkans gemensamma sånger. Så är det fortfarande, i varierande grad. Ordet förekommer också i bibelöversättningar, bland annat för det hebreiska ordet תְּהִלָּה (*tehillah*) till exempel Psaltaren, som likaväl kan syfta på lovprisning utan musik som med musik,⁴⁶ eller för grekiska ord som till exempel αἶνος (*ainos*) i Nya testamentet.⁴⁷

Begreppet lovsång används i kyrkan i Sverige idag i ett flertal sammanhang. Det är dock svårt att hitta en enhetlig bild av vad det är som åsyftas när begreppet används. Lovsång används ibland som benämning på alla samtida gemensamma sånger som sjungs i kyrkan, ibland används det för de gemensamma sånger som är lovprisande, som till exempel i olika samfunds psalmböcker.⁴⁸ och ibland även som en musikgenre eller stil.⁴⁹ Det används också för att beskriva lovsång som ett fenomen, något en grupp eller individ deltar i. När begreppet primärt relaterar till tillbedjan beskrivs lovsång också som en livsstil, som vi ska se längre fram i detta kapitel. Lovsång används ibland även som samlingsbegrepp på alla gemensamma församlingssånger skrivna under och

⁴⁶ Brown, Driver och Briggs, *BDB*, s.v. תְּהִלָּה.

⁴⁷ Mounce, *MGD*, s.v. αἶνος.

⁴⁸ Se till exempel Den svenska psalmboken med tillägg 2002:6, Psalmer och Sånger 1987.

⁴⁹ Informant V; White 2000:128.

efter den karismatiska väckelsen på 60-talet i det som ibland refereras till som *lovsångsrörelsen*.⁵⁰ Rörelsen utvecklades inom den karismatiskt färgade gudstjänstfirande gemenskapen som började formas under 1960-talet med utgångspunkt i USA och påverkade så småningom även Sverige.⁵¹ I Sverige spelade det karismatiskt inriktade *Jesus-folket*⁵² under 1970-talet en stor roll för lovsångsrörelsens framväxt.⁵³

Då begreppet lovsånger används åsyftas alltså inte endast hela kyrkans lovprisning som fenomen utan det inkluderar även vissa sånger som är svåra att placera in i ett fack där enbart lovprisande sånger förekommer. Idag ryms lovprisande sånger såväl som sånger formulerade som böner samt förkunnande sånger etcetera inom begreppet lovsång. Ett exempel på detta man kan se om man tittar närmre på de sånger som getts ut av företaget David Media, som uppger sig vilja vara en resurs för kyrkans tillbedjan och gudstjänstliv. Förutom sånger ger de också ut tidningen *Lovsång*, samt är med och arrangerar den årliga konferensen ”Lovsång”, som vill ”vara en mötesplats för olika samfund, traditioner och uttryckssätt”.⁵⁴

På 80-talet beskrevs lovsånger ibland som ungdomssånger,⁵⁵ en beskrivning som är svår att hålla fast vid 2017, dels för att 80-talets ungdomar nu är vuxna och fortsättningsvis sjunger dessa sånger och dels i ljuset av vad som benämns av till exempel David Media som nya lovsånger. Sångerna har också kategoriserats i facket ”praise and worship-style” och ”present-day hymnals”⁵⁶ och då beskrivits som sånger baserade på bibelverser, repetitiva och ackompanjerade av alla möjliga instrument utom orgel. Per-Olof Nisser förklarar i sin artikel ”Lovsångsrörelsen – en första skiss” att det handlar om praxis och det språkbruk som praxis genererat, och beskriver hur de nya sångerna från lovsångsrörelsen blev ett bärande element i den karismatiska församlingens gudstjänster.⁵⁷ Sångerna hade, enligt Nisser, en egen stil och typisk genomförandep Praxis, och detta gjorde att man började använda ordet lovsång som ett nytt begrepp.⁵⁸

Också en stor musikindustri använder sig av begreppet ”worship music” eller lovsång. Det producerade materialet är då inte enbart avsett för gudstjänst utan också för användas utanför

⁵⁰ Nisser 2009:59.

⁵¹ Fahlgren 2013:61.

⁵² Nisser 2009:59.

⁵³ Bossius 2011:56.

⁵⁴ För mer info om David Media, se <http://www.davidmedia.se>, för konferensen lovsång, se <http://www.lovsang.se>.

⁵⁵ Thorsén 1980:36.

⁵⁶ White 128–129; Wastesson 2013:7.

⁵⁷ Nisser 2009:60.

⁵⁸ Nisser 2009:60.

gudstjänsten, som Jessica Moberg beskriver i sin avhandling *Piety, Intimacy and Mobility – A Case Study on Charismatic Christianity in Present Day Stockholm*. Jag återkommer till Moberg när jag redogör för tidigare forskning i ämnet.

Det finns alltså spänningar i användningen och beskrivningen av begreppet lovsång och hur fenomenet och begreppet lovsång förhåller sig till varandra utifrån praxis. Spänningarna består dels i vad som åsyftas med begreppet och dess innebörder, men även om genre och teologi. Det finns variationer i den lokala församlingen, mellan generationer men också mellan olika sammanhang. Utöver detta finns också svårigheter kring att tydligt definiera dessas relation till tillbedjan, vilket visas av ovanstående stycke.

3.1.2 Teologiska betoningar - lovsång

2014 publicerade Alan Rathe sin kartläggning av hur amerikanska evangelikalers förståelse av tillbedjan, i tydlig relation till kyrkans gemensamma sånger, påverkats utifrån de mest använda böckerna i ämnet. I boken *Evangelicals, Worship and Participation* lyfts en mångfald i synsätt fram och Rathe landar i att begreppet ”worship” bäst beskrivs som en polyfoni, ett begrepp med många innebörder.⁵⁹ Detta står i samklang med bilden av ordets användning i Sverige, som jag valt att kalla för innebördskarta. I litteratur på engelska är det generellt ofta svårt att urskilja när det är tillbedjan, när det är gudstjänst i allmänhet som avses eller när det skrivs om musik i synnerhet, då många författare endast använder ordet ”worship”, ett ord som används för att både beskriva kyrkans musik allmänt, lovsång specifikt men också gudstjänst och tillbedjan, inte sällan integrerat. Jag har därför valt att nedan redogöra för några av begreppets återkommande teologiska betoningar som blir synliga i några beskrivningar av lovsång, gemensam församlingssång och/eller musik och där orden ”worship”,⁶⁰ ”worship music”, ”church music”,⁶¹ ”contemporary worship music”,⁶² ”corporate singing”⁶³ eller liknande används. James F. White, amerikansk forskare i bland annat liturgi, beskriver i boken *Introduction to Christian Worship*, all kyrkomusik (”church music”) som ett sätt att uttrycka kristen tillbedjan.⁶⁴ Den gemensamma församlingssången och musiken beskrivs återkommande, hos olika teologer, just så, som ett

⁵⁹ Rathe 2014:241.

⁶⁰ Rathe 2014:1.

⁶¹ White 2000:111.

⁶² Moberg 2013:106-109.

⁶³ Rathe 2014:115.

⁶⁴ White 2000:111.

”sätt”⁶⁵ att uttrycka tillbedjan och därigenom ”en social praktik med formativ funktion”.⁶⁶ Ibland beskrivs musiken också förkroppsliga och vara bärare av teologi eller liturgi.⁶⁷ Några återkommande teologiska betoningar är (1) delaktighet och gemenskap, (2) kyrkans identitet och (3) konst, skönhet, känslor och kropp. Alla dessa ges en kortare beskrivning av nedan. Samtliga teologiska betoningar återfinns i intervjumaterialet men ska inte ses som synonyma med de analytiska kategorierna i breddanalysen som jag valt att kalla betoningar. Slutligen i dett avsnitt ger jag en översikt över de teologiska betoningarna rörande lovsångsledarskap.

3.2.2.1 Delaktighet och gemenskap

Kyrkans gemensamma musik beskrivs återkommande som ett sätt att uttrycka kristen tillbedjan som har sin främsta uppgift i att skapa delaktighet.⁶⁸ Musiken och de gemensamma sångerna i gudstjänsten nämns därför ibland (i relation till *koinionia*)⁶⁹ som uttrycksmedel för gemenskapen och det gemensamma bönelivet. Den gemensamma församlingssången beskrivs ofta som ett uttryck för delaktighet men även som en formativ praktik som fostrar och lockar till delaktighet.⁷⁰ När Rathe skriver om delaktighet som en av de viktigaste faktorerna i kyrkans tillbedjan och gemensamma sång hänvisar han också till John Wesley (1703-1791) som på sin tid varnade de som deltog i församlingssången för att sjunga som om de vore ”halvdöda” eller ”halvsovande” och istället ”lyfta upp sin röst med kraft”.⁷¹ Delaktigheten har varit och förblivit en viktig betoning i teologi och praktik för gemensam församlingssång. I breddanalysen i kapitel fem redogör jag för detta perspektiv under den analytiska kategorin 5.3 Gemenskapande.

3.2.2.2 Kyrkans identitet

Kyrkans identitet är ett annat återkommande tema när den gemensamma församlingssången beskrivs. Här betonas musikens kraft att både transportera och transformera i relation till den kristna berättelsen, vilket ger musiken en betydande roll utifrån sin plats i gudstjänsten.⁷² Flera teologer knyter därför församlingens gemensamma sånger till kyrkans identitet.⁷³ De gemensamma församlingssångerna ger möjlighet att repetera den kristna berättelsen och bygga

⁶⁵ White 2000:115; Kreider och Kreider 2011:147.

⁶⁶ Fahlgren 2013:42; Moberg 2013:106–109.

⁶⁷ Kreider och Kreider 2011:171–178.

⁶⁸ Rathe 2014:1; White 1980:115.

⁶⁹ White 1980:115.

⁷⁰ Chan 2006:156–157.

⁷¹ Rathe 2014:1.

⁷² Chan 2006:157.

⁷³ Chan 2006:157; Kreider och Kreider 2011:171.

upp församlingens självförståelse eftersom musiken stärker det kollektiva minnet och medvetenheten. Genom att den är narrativ hjälper den till att bygga och transformera församlingens identitet i ljuset av den kristna berättelsen.⁷⁴ Här nämns inte lovsång som fenomen eller stil särskilt utan den gemensamma församlingssången som helhet.

Tyngdpunkten när det gäller den gemensamma sången som identitetsformande och ärande praktik varierar något. En del betonar det missionella perspektivet,⁷⁵ medan andra till exempel fokuserar på kyrkans historia och den kristna berättelsen.⁷⁶ Även här är det ibland svår att urskilja om det som betonas i liturgisk teologi är åtskilt från innebörden i den gemensamma församlingssången. Kyrkomusik och gemensam församlingssång får ofta ett kapitel eller några avslutande rader i texter som i sin helhet är formade av författarens litterära intentioner för respektive bok eller artikel etcetera. Detta perspektiv återfinns också hos informanterna som använder identitetsformande begrepp som Guds folk och dess berättelse och uppdrag.

3.2.2.3 Konst, skönhet, känslor och kropp

Musikens funktion, huvudfunktion för vissa teologer,⁷⁷ uppges vara att addera en djupare delaktighet i den redan existerande tillbedjan. En återkommande betoning när det gäller just musik och sång är att den adderar fler dimensioner till tillbedjan som inte bara gör fler delaktiga utan också ger möjligheten att uttrycka mer. Här nämns uttryck som kropp, konst, skönhet och känsla, och musikens möjlighet att bära dessa. Musiken i gudstjänsten är ett tillfälle för församlingen att uttrycka sitt innersta och bör därför uttrycka församlingens känslor och övertygelser.⁷⁸ Ett argument som förs fram är att musiken engagerar människors kroppar och berör på djupet då vi knyter ofta känslor, personliga berättelser, beslut till musik.⁷⁹ Till detta adderar musik skönhet som också det manar till delaktigheten i tillbedjan, enligt till exempel White.⁸⁰

Musiken och sången beskrivs som en del av gudstjänsten eller ett uttryck för tillbedjan. Teologen Simon Chan avviker dock något från detta i sin bok *Liturgical Theology* när han beskriver musik mer som ett grundläge ("basic mode")⁸¹ i gudstjänsten som, likt bönerna, bär fram liturgin i sin

⁷⁴ Kreider och Kreider 2011:171.

⁷⁵ Kreider och Kreider 2011:171.

⁷⁶ Chan 2006:157.

⁷⁷ White 1980:115.

⁷⁸ White 1980:115; Kreider 2011:171.

⁷⁹ Kreider och Kreider 2011:170, 171.

⁸⁰ White 1980:113.

⁸¹ Chan 2006:156.

framåtgående progressiva rörelse, än som ett uttryckssätt. Han understryker musikens betydelse och hävdar att lovprisningen, tacksägelsen och proklamerandet av Guds storhet helt enkelt gör sig bättre i musikform. Detta grundläge besitter kraft och skönhet som överträffar det talade ordet, förutsatt att det görs på rätt sätt, menar Chan.⁸²

Oftast får lovsång eller ”Praise and worship-music” rymmas inom ramen för hela den gemensamma församlingssången och det är därför ibland svårt att hitta lovsångens särdrag, så som den ibland har definierats i populär debatt, både i relation till den övriga sången, men också i relation till gudstjänsten som helhet och hos teologer som skriver om gemensam församlingssång och musik.

En del beskriver lovsången som en mer vanligt förekommande församlingssångs-stil, vanligare förekommande i vissa typer av gudstjänstformer. Ibland benämns dessa som ”ny-pentekostala”,⁸³ och ibland ”sökärvänliga”.⁸⁴ Gemensamt för dessa gudstjänster beskrivs vara en enkel struktur där lovsång och musik dominerar. Även här blir lovsång som polyfoniskt begrepp synligt. Lovsång beskrivs av vissa representera en utveckling som pekar på ett globalt uppvaknande⁸⁵ medan andra beskriver lovsångens texter som samhällsfrånvända.⁸⁶ Här finns alltså diskrepans teologer emellan, vilket gör att fokuset för denna studie blir intressant. Vad säger de praktiserande själva? Vilka intentioner finns hos de som leder lovsången?⁸⁷

3.1.3 Teologiska betoningar - lovsångsledarskap

Då studien är baserad på intervjuer med så kallade lovsångsledare är det intressant att säga något även här om dessa. Lovsångsledare (”worship leaders”)⁸⁸ är ett relativt nytt begrepp och omskrivs oftast inte i utläggningen av teologin kring kyrkans musik, åtminstone inte som rollen beskrivs idag, utan mer som en musikledare med ansvar för gudstjänstmusik i sin helhet.⁸⁹ Ofta nämns lovsångsledarens funktion kort och den beskrivningen rymmer inte sällan en förmaning.⁹⁰ Detta gör det intressant att just studera lovsångsledarens uppfattning om den egna uppgiften.

⁸² Chan 2006:157.

⁸³ Fahlgren 2013:64.

⁸⁴ White 2000:129.

⁸⁵ White 2000:129.

⁸⁶ Fahlgren 2013:68.

⁸⁷ Det som också naturligtvis är av intresse är att, likt Sofia Wastesson (2013) och andra forskare titta närmare på lovsångens texter i ljuset av detta. Det är dock av utrymmesskäl inte fokus för denna studie.

⁸⁸ Rathe 2014:1.

⁸⁹ Se tex 3.3.1.1.

⁹⁰ Se t.ex. Rathe som menar att då delaktigheten saknas i församlingen, kan lovsångsledaren frestas att bli en slags hejalsledare för att få med människor i tillbedjan och lovsång. Rathe 2014:1.

Även i relation till lovsångsledaren finns återkommande betoningar. I inledningen till sin studie nämner Rathe kort lovsångsledaren i relation till delaktigheten. Han skriver att en lovsångsledare inte mäter sin framgång genom goda musikaliska prestationer utan genom att se på måttet av delaktighet. Han menar att lovsångsledare också är medvetna om att denna delaktighet är förankrad i det osynliga⁹¹ och refererar återigen till Wesley: "Above all sing spiritually [...] attend strictly to the sense of what you sing, and see that your heart is [...] offered to God continually."⁹²

Lovsångsledaren nämns också i relation till kyrkans identitet. Här understryker Chan vikten av att lovsångsledaren måste vara införstådd med att församlingen tillber för att församlingen är ett folk formade av den kristna berättelsen som på så sätt påminner och stärker kyrkan i sin sanna identitet. På denna medvetenhet vilar förtroendet att leda tillbedjan, oavsett form.⁹³

Alan Kreider och Elenore Kreider, som skrivit om tillbedjan ur ett missionellt perspektiv, beskriver framväxten av lovsångsledare som en av de mest framträdande liturgiska förändringarna i kyrkan det senaste århundradet och att framväxten av denna funktion inneburit ett förnyat liv för många församlingar. De menar att lovsångsledarledd lovsång kan utrusta församlingen med en vision av Guds mission och samtidigt styrka och ingjuta mod att delta i den och beskriver ett sådant lovsångsledarskap som en enorm resurs.⁹⁴ Kreider & Kreider riktar istället sin förmaning i relation till sångerna. Vad den troende gemenskapen sjunger är viktigt eftersom det säger vem Gud är. De menar att goda sånger håller ett helt liv och blir ovärderliga i tider av svårigheter.⁹⁵ Därför är det också viktigt att hålla ett kritiskt öga på de sånger som sjungs och ställa sig vissa frågor, inte minst om församlingen prisar Gud för Guds försonande mission i världen, berättar sångerna om Gud som rättviseskipande, nyskapande så väl som om Guds egenskaper? Ryms både klagan och lovprisning i sångerna och vad säger de om Gud och hans folk?⁹⁶ Sångerna bör understryka en rörelse i tillbedjan av bekännelse, klagan och lovprisning, enligt Kreider & Kreider.⁹⁷

⁹¹ Rathe 2014:1.

⁹² Rathe 2014:1.

⁹³ Chan 2006:157.

⁹⁴ Kreider och Kreider 2011:256.

⁹⁵ Kreider och Kreider 2011:172.

⁹⁶ Kreider och Kreider 2011:173.

⁹⁷ Kreider och Kreider 2011:173.

3.3 Tidigare empirisk forskning

När det kommer till empirisk forskning om lovsång och lovsångsledarskap i allmänhet och i Sverige i synnerhet har relativt få studier hittills gjorts. Då fältet är under (snabb) utveckling kommer jag här ge en översikt av tidigare forskning med särskilt fokus på lovsången. Urvalet har gjorts med betoning på empiri och studier gjorda i Sverige, men jag kommer även nämna ett par europeiska studier, samt en studie från USA, då den i likhet med denna uppsats innehåller intervjuer med lovsångsledare. Studierna redovisas i den ordning de är utgivna, men med start i Sverige, samt delas upp i två avsnitt i presentationen: 3.3.1 Lovsång och 3.3.2 Lovsångsledarskap

3.3.1 Lovsång

3.3.1.1 Stig-Magnus Thorsén

1980 publicerades Stig-Magnus Thorséns *Ande skön kom till mig – En musiksociologisk analys av musiken i Götene Filadelfiaförsamling*, baserad på intervjuer med församlingsmedlemmar, observationer och insamlat material. Thorsén har studerat församlingens musikliv i sin helhet och lovsång som en liten del av den. I Thorséns forskning beskrivs lovsång som gemensamma sånger som främst används av i ungdoms- och barnmöten. Sångerna hämtas ur sångboken *Hallelujakörer*.⁹⁸ Thorsén tar hjälp av bokens inledning för att beskriva lovsång:

Det verkar som om 70-talet ska gå till historien som lovsångernas decennium. Vi har medvetet hållit oss till den okomplicerade stilen. ALLA ska kunna sjunga med. Det är ju i enkelheten de flesta av oss finner varandra. Tillbedjan, innerlighet, längtan och lovprisning har alltid varit våra riktmärken.⁹⁹

Thorséns studie behandlar musiken i kyrkan ur ett sociologiskt perspektiv och han lyfter fram delaktigheten som central. Thorsén beskriver hur musiken används som ett redskap i församlingens liv och beskriver sex olika funktioner. Musikens funktion är att: (1) skapa gemenskap; (2) övertyga; (3) beskriva ett symboliskt universum; (4) ge rekreation; (5) fungera som redskap för att fly bort; och (6) till försäljning.¹⁰⁰ Lovsång placeras explicit in under kategorin (1) skapa och stärka gemenskap, på så sätt att den fungerar som ”dragplåster”,¹⁰¹ att den möjliggör gemensamma kulthandlingar samt manifesterar de gemensamma handlingarna och den gemensamma ideologin. Det är möjligt att lovsången i församlingen ryms under flera av Thorséns kategorier i Thorséns beskrivning, men det framgår inte explicit. Thorsén beskriver

⁹⁸ Thorsén 1980:30.

⁹⁹ Thorsén 1980:31.

¹⁰⁰ Thorsén 1980:109.

¹⁰¹ Thorsén 1980:111–112.

utöver dessa sex funktioner några övergripande egenskaper hos musiken och nämner då kort kommunikation, rit och social handling.¹⁰²

3.3.1.2 Thomas Bossius

Tidigare nämnda Thomas Bossius, forskare vid Göteborgs universitet har studerat lovsång ur ett musikvetenskapligt perspektiv. Han beskriver i sitt kapitel ”Shout to the Lord: Christian Worship Music as Popular Culture, Church Music, and Lifestyle” i boken *Religion and Popular Music in Europe* (2011) lovsången som “sacred devotional music”¹⁰³ – en central och unik praktik.¹⁰⁴

Bossius beskriver hur lovsången, för de mest hängivna lovsångsentusiasterna på 70-talet blev en livsstil – ett språkbruk som återfinns hos flera av informanterna, och som också styrks av Nisser som anser att tillbedjan och lovsång bör betraktas som ett bredare begrepp än endast gällande en sångstil eller inom ramen för gudstjänsten. I stället menar Nisser att det enligt lovsångsrörelsens förespråkare bör användas som en livshållning.¹⁰⁵ Bossius beskriver inte denna livshållning utan framhåller istället stil och funktion och menar att lovsången kräver ett mer populärkulturellt sound och fungerar som bönemusik i gudstjänster och lovsångsgudstjänster.¹⁰⁶

3.3.1.3 Sune Fahlgren

I årsboken Svenskt gudtjänstliv volym 88 *Med skilda tungors ljud* medverkar Sune Fahlgren, som jag tidigare nämnt i kapitel ett, lärare och forskare i praktisk teologi med kapitlet ”Från blandad kör till lovsångsteam. Historiska och teologiska perspektiv på frikyrkliga sånggrupper”.¹⁰⁷

Kapitlet baseras främst på deltagandeobservationer, uppsatser i ämnet och litteraturstudier. Även Fahlgren nämner musikstil i sin beskrivning av lovsång:

All gudstjänstmusik i de nypentekostala kyrkorna kallas för lovsång och har i regel en musikstil som kanske kan kallas mjuk pop-rock. Själva menar man att det är motivet och hjärtat bakom sången och musiken som avgör om det är lovsång och inte en speciell stil.¹⁰⁸

Fahlgren beskriver kyrkan som en kommunikativ gemenskap. Sång i grupp kan i det perspektivet, enligt Fahlgren, gestalta ett gränsöverskridande symbolspråk och ett gemensamt handlande i gudstjänst och vittnesbörd. Han beskriver hur sångerna i den karismatiska förnyelsen, till exempel de som nämns i sångboken *Hallelujakörer* (se Thorsén ovan), och som nu benämns som

¹⁰² Thorsén 1980:109.

¹⁰³ Bossius 2011:52.

¹⁰⁴ Bossius 2011:52.

¹⁰⁵ Nisser 2009:60.

¹⁰⁶ Bossius 2011:3.

¹⁰⁷ Fahlgren 2013.

¹⁰⁸ Fahlgren 2013:66.

lovsånger, uppstod som unisona församlingssånger och har förblivit så. De uttrycker och skapar samhörighet mellan deltagarna och bön till Gud.¹⁰⁹ Fahlgren beskriver teologin i vad han beskriver som nypentekostala lovsånger som inriktad på Guds storhet och proklamerande Guds makt och kraft, men menar att mysteriet med Guds utblottelse i Kristus och hans kors sällan besjungs. Vidare beskriver han hur lovsångerna då de bygger på psaltarpsalmer ändå i regel saknar den klagan och nöd som den bibliska poesin också ger uttryck för. Fahlgren menar att en förklaring till detta kan vara att lovsångerna i karismatiska sammanhang betraktas som en strategi eller ett medel i en andlig kampsituation, ofta med referens till Ef 6:12–13a.¹¹⁰

3.3.1.4 Jessica Moberg

En sociologisk studie som gjorts och som ligger närmare i tiden är tidigare nämnda Jessica Mobergs avhandling *Piety, Intimacy and Mobility – A Case Study on Charismatic Christianity in Present Day Stockholm* från 2013, främst baserad på observationer och intervjuer med församlingsmedlemmar i församlingen New Life. Moberg definierar ”contemporary worship music”¹¹¹ som musik i vilken deltagarna i första hand uttrycker sin kärlek till Gud och Guds egenskaper. Även om musiken är en liten del av Mobergs studie beskriver hon den som central hos informanterna, både i gudstjänsten och i vardagen. Moberg argumenterar därför för att lovsång spelar en stor roll i formandet av ett kristet habitus för hennes informanter och församlingen de tillhör. Hon beskriver musiken som en strategi för att internalisera teologi, genom att den påminner, förkunnar, ger möjlighet att både uttrycka känslor och rikta känslor i önskad riktning samt transformera attityder hos deltagaren eller lyssnaren. Den används också strategiskt av informanterna för att öka den egna tron.¹¹² Mobergs forskning skapar frågor kring vad för teologi som då internaliseras och hur detta uppfattas av såväl lovsångsdeltagare som lovsångsledare.

3.3.1.5 Karl Inge Tangen

Karl Inge Tangen, norsk forskare och lärare i praktisk teologi som gjort en empiriskt baserad studie av två pingstförsamlingar ett stycke från Sverige, nämligen i Danmark och England, beskriver istället hur lovsången uppfattas som ett nådemedel. Inte heller Tangens avhandling *Ecclesial Identification Beyond transactional Individualism? - A Case Study of Life Strategies in Growing Late Modern Churches* har lovsång som sitt primära forskningsområde, men i sitt

¹⁰⁹ Fahlgren 2013:65.

¹¹⁰ Fahlgren 2013:68.

¹¹¹ Moberg 2013:107-109.

¹¹² Moberg 2013:106-109.

sökande efter svar på två frågor – (1) Vad det är som gör att människor identifierar sig med växande senmoderna kyrkor och (2) om identifikationsprocessen leder till transformerande överlåtelse till det gemensamma moraliska goda – träder lovsången fram som viktig för informanterna. Studien baseras främst på semi-strukturerade intervjuer med församlingsmedlemmar, och gavs ut 2009. Studien är intressant att ta upp här som tidigare forskning då den behandlar lovsång och tangerar både det som jag ovan beskrivit som kyrkans identitet och även Jessica Mobergs forskning. Den är också intressant utifrån att den ligger som bakgrund till den del av min teoribildning om ledarskap som jag ska belysa materialet med i kapitel fem. Tangen beskriver identifikation som en transformerande livsstrategi hos informanterna och identifierar en rad teman som leder till identifikation med kyrkan: (1) en teodramatisk vision, tydlig mission/uppdrag och inspirerande *imagoes*;¹¹³ (2) extentiell och praktisk Bibelundervisning;¹¹⁴ (3) professionalism och samtida estetik;¹¹⁵ (4) dynamiska praktiker och organisatorisk växt;¹¹⁶ (5) en gemenskap och vänner med familjekvaliteter;¹¹⁷ (6) anknytning till omsorgsfulla tillväxtmodeller och tillitsvärda stigfinnare¹¹⁸ samt att (7) erfara Gud som dynamisk närvaro, omsorgsfull fader och Herre genom ritualer och möten med Anden.¹¹⁹

Det är framför allt i tema (6) och (7) som ledarskapets och lovsångens roll syns i Tangens studie. Lovsången har en stor roll i informanternas liv för identifikation. Den gemensamma tillbedjan spelar mycket större roll, åtminstone på en veckobasis, än till exempel informanternas dopupplevelse, när det kommer till själva gudsmötet.¹²⁰ Tangen föreslår till och med att gemensam tillbedjan/lovsång är en nyckelpraktik i församlingarna han studerat och menar att lovsång uppfattas av informanterna som ett nådemedel – ett sätt att underlätta upplevelsen av Guds aktiva och frälsande närvaro. Lovsång och tillbedjan uppfattas som ett sätt att vara i Guds närvaro – ”transcendent integration”.¹²¹ Lovsång kopplar dock inte samman de lovsjungande tillbedjarna endast med Gud utan även med varandra och lovsången beskrivs därför också i Tangens studie som en ”social praktik”, en ”interaktiv ritual”,¹²² något som ifrågasätts av en av

¹¹³ Tangen beskriver ”imagoes” som illustrationer (bilder, språk) som förklarar den gemensamma visionen och motiverar och inspirerar deltagaren för visionen. Tangen 2009:175, 176.

¹¹⁴ Tangen 2009:177.

¹¹⁵ Tangen 2009:184.

¹¹⁶ Tangen 2009:186.

¹¹⁷ Tangen 2009:189.

¹¹⁸ Tangen 2009:192.

¹¹⁹ Tangen 2009:195.

¹²⁰ Tangen 2009:196.

¹²¹ Tangen 2009:199.

¹²² Tangen 2009:197.

mina informanter. Jag återkommer till det i kapitel fyra. Tangen beskriver lovsången som en praktik som leder till gemensam överlåtelse men också att den fungerar som ett sätt för informanterna att utveckla en gemensam identitet och att deltagandet i lovsången därför formar en stark överlåtelse till det gemensamma.¹²³ I den kollektiva lovsången sammanstrålar flera identifikationsteman men huvuddimensionen i lovsången som praktik förefaller vara att den ger ett sätt att ha en relation med det transcendent, Gud själv, något som leder till livsförvandling hos Tangens informanter. Identifikation, hävdar Tangen, uppstår när människor individuellt eller som kollektiv kan möta och relatera till det Heliga.¹²⁴ Tangens beskrivning av lovsång som en möjlighet att möta och relatera till det Heliga återfinns tydligt i mina intervjuer. Jag redogör för detta under 5.1 Gudsmöte.

3.3.1.6 Monique Ingalls

Monique Ingalls är forskare i musikvetenskap vid Baylor University. Hennes avhandling *Awesome in this place: Sound, Space and Identity in Contemporary North American Evangelical Worship* rör sig ännu längre bort från den svenska kontexten, då den gjorts i evangelikala sammanhang i USA. Jag har ändå valt att redogöra för hennes avhandling här då den är en av få empiriska studier som kommit till min kännedom som delvis är baserad på intervjuer med just lovsångsledare, i likhet med min studie. Ingalls har studerat ”contemporary worship music”,¹²⁵ som kan översättas till det som i Sverige ofta kallas lovsång. Hon undersöker detta genom att titta närmare på lovsångens stil och plats i relation till evangelikal identitet. Ingalls argumenterar för att musik, stil och sångrepertoar spelar stor roll för människor¹²⁶ och då musik är en stor del av den gemensamma tillbedjan är den därigenom också ett stort bidrag in i församlingens liv.¹²⁷ Ingalls hävdar att lovsång inte bara reflekterar en församlings identitet, utan också är med och formar den.¹²⁸ Ingalls beskriver det evangelikala landskapet i USA som en terräng av nutid, dåtid, tradition och samtid och kultur i vilken den gemensamma församlingssångens praktiker löpande förhandlas fram och inkorporeras med hänsyn till lokala så väl som det Ingalls benämner som translokala (”translocal”)¹²⁹ aspekter. I tillägg finns en strävan efter autenticitet i tillbedjan som ett högt ideal att ta hänsyn till. Ingalls har studerat lovsångskonserter, konferenser

¹²³ Tangen 2009:198.

¹²⁴ Tangen 2009:199.

¹²⁵ Ingalls 2008:vi.

¹²⁶ Ingalls 2008:413.

¹²⁷ Ingalls 2008:343.

¹²⁸ Ingalls 2008:vi.

¹²⁹ Ingalls 2008:vi.

(”translocal”)¹³⁰ och en lokal församling i Nashville. Hon har under två års tid gjort deltagandeobservationer och intervjuer med såväl lovsångsdeltagare som lovsångsledare. Ingalls söker använda de olika platserna och musikstilarna (traditionella och samtida) som en plattform för att diskutera religiös identitet. Vad ska forma relationen mellan det lokala och translokala och globala, relationen mellan individen, Gud och församlingen och vilket ansvar gentemot de innanför respektive utanför församlingen ska definiera evangelikal kristendom i USA i ett konsumistisk präglad samhälle?¹³¹ Evangelikala praktiker för tillbedjan, inte minst gemensam församlingssång, beskrivs vara – precis som jag redogjort för i kapitel ett – under förhandling även i Ingalls studie. Ingalls argumenterar för att evangelikal gemensam sång är viktig att beforska och uppmärksamma framöver då den fortsatt kommer att forma och konstituera församlingens identitet.¹³²

3.3.2 Lovsångsledarskap

När det kommer till tidigare forskning om lovsångsledare eller forskning baserad på intervjuer med lovsångsledare tunnas forskningsfältet ut. Thorsén skriver inte om lovsångsledarskap, utan om musikledarskap. Under rubriken ”I tjänst hos Gud”¹³³ beskriver Thorsén hur noga det är i församlingen att de som deltar och är i ”tjänst”¹³⁴ i församlingens musikliv är medvetna om de krav som rollen innebär. Det understryks att man ska vara troende, döpt och tillhöra en församlingssamfund, samt att det karismatiska ledarskap som kännetecknar pingströrelsen även gäller de som är musikledare:

Det karismatiska ledarskapet som kännetecknar de andliga ledarna inom pingströrelsen [...] tillämpas också inom musiklivet. Musikledaren är inte bara musikaliskt skicklig, han eller hon bör också ha en andlig fördjupning och ett intensivt personligt engagemang.¹³⁵

Fahlgren skriver kort om lovsångsledaren i sitt kapitel som han låtit några lovsångsledare läsa och ge respons på. Han beskriver att det i luthersk och frikyrklig tradition är text och musik som ska förmedla ande. Fahlgren menar att det inom karismatisk tradition – och starkt betonat i nypentekostalism – istället är musikledaren som förmedlar ande och att lovsångsledarens andliga utrustning (”smörjelse”) därför lyfts fram. I linje med gammaltestamentliga gestalter som Mirjam

¹³⁰ Ingalls 2008:407–408.

¹³¹ Ingalls 2008:409.

¹³² Ingalls 2008:416.

¹³³ Thorsén 1980:98.

¹³⁴ Thorsén 1980:98.

¹³⁵ Thorsén 1980:99.

och kung David anses lovsångsledaren inneha ett särskilt ämbete bland Guds folk. De lovsångsledare som används på stora konferenser får en högre status.¹³⁶

I Tangens studie är det inte främst lovsångsledarskapet explicit som nämns utan ledarskap i allmänhet. Han kallar ledarna för ”pathfinders”¹³⁷ och de beskrivs som trovärdiga förebilder och ledare som hjälper församlingen få kontakt med Gud. Lovsångsledaren nämns specifikt bara kortfattat, och då som en ledare som och då som en ledare som omsorgsfullt underlättar tillbedjan/lovsång och i förlängningen identifikationen med församlingen.¹³⁸

Ingalls studie är den som fokuserar mest på lovsångsledare av de empiriska studier jag funnit i ämnet. Hos lovsångsledarna lyfter Ingalls fram några saker. Dels läggs stor vikt vid *autenticitet* om ideal.¹³⁹ Lovsångsledaren ska vara autentisk, då autentisk tillbedjan hos ledaren ger autentiskt deltagande i lovsång hos församlingen.¹⁴⁰ En annan sak som Ingalls lyfter fram är lovsångsledarnas beskrivning av sin uppgift att hitta församlingens puls med Guds puls och ”connect them together”.¹⁴¹ En tredje sak Ingalls lyfter fram är vikten av lovsångsledarnas val. Då Ingalls hävdar att lovsången inte bara reflekterar de unika värderingarna och övertygelserna hos en församling utan är med och konstituerar dem och därigenom församlingens identitet, menar hon att det också därför är det intressant att titta på vilka val ledare gör i relation till den gemensamma församlingssången.¹⁴² Musikstilen är också en del i hur människor i dagens konsumtionssamhälle väljer församling, vilket Ingalls ser som ännu en anledning till varför det är intressant att titta på vilka val lovsångsledare, musikledare och pastorer gör. Vilka förhandlingar och kompromisser sker?¹⁴³

3.4 Sammanfattning

Jag har i detta kapitel redogjort för det polyfoniska begreppet lovsång samt hur detta används, för att synliggöra komplexiteten kring vad som åsyftas när begreppet används, något som också lyftes fram i min beskrivning av det pågående samtalet om lovsång i kapitel ett. Jag har även redogjort för det studerade forskningsfältets bakgrund med fokus på teologiska betoningar och

¹³⁶ Fahlgren 2013:67.

¹³⁷ Tangen 2009:192.

¹³⁸ Tangen 2009:197.

¹³⁹ Ingalls 2008:204.

¹⁴⁰ Ingalls 2008:206.

¹⁴¹ Ingalls 2008:205.

¹⁴² Ingalls 2008:343.

¹⁴³ Ingalls 2008:348.

tidigare empirisk forskning. Jag ska nu övergå till att i nästa kapitel redogöra för den teoribildning jag använt mig av för att analysera det insamlade materialet.

4. Teoribildning

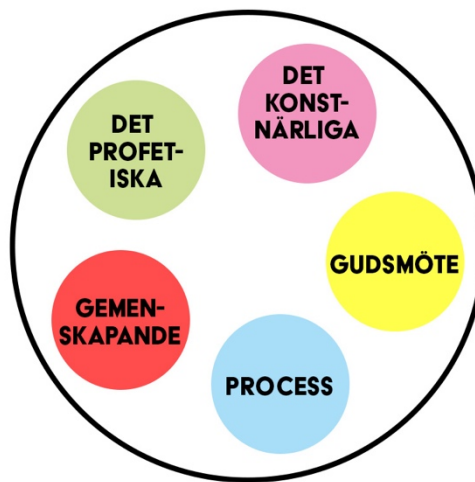
Syftet med denna studie är att synliggöra och kritiskt diskutera förståelsen av lovsång och lovsångsledarskap hos aktiva praktiker med hjälp av problemställningen: – Vad är lovsångens innebörd och lovsångsledarens uppgift enligt de som leder lovsång?

Denna fråga har jag sedan brutit ned i två underfrågor som varit vägledande för intervjuerna jag gjort för att samla in material till denna studie. Underfrågorna är: ”Vad är lovsångsledarens uppfattning av lovsångens roll, funktion och innebörd i den frikyrkliga gudstjänsten?”; samt: ”Hur uppfattar och beskriver lovsångsledaren sin egen roll och funktion som lovsångsledare?”

För att ytterligare analysera och tolka resultatet har en teoribildning använts. En teori kan liknas vid ett perspektiv som gör det möjligt att få syn på utvalda aspekter eller dimensioner i ett material. De teorier jag valt att använda är modifierade efter min studie, varför jag valt att kalla detta kapitel teoribildning. Teoribildningen är tänkt att synliggöra ytterligare innebörder och uppfattningar i materialet efter att den första breddanalysen gjorts. Jag ska inledningsvis i detta kapitel redogöra för analysens två steg och därefter teoribildningens olika komponenter.

I en första breddanalys av intervjuerna användes en modifierad variant av *grundad teori*¹⁴⁴. Breddanalysen byggde på fri kodning av materialet där utgångspunkten var att försöka hitta ett antal gemensamma teman i materialet som helhet för att sedan belysa detta ytterligare i en djupanalys i två steg. Ett antal teman återfanns. Jag har valt att istället för teman eller analytiska kategorier kalla dessa för betoningar, då det är mer troget hur informanterna beskriver dessa i materialet. Jag ska återkomma till detta. Av de betoningar jag fann valde jag ut fem av de vanligast förekommande och namngav dem på följande sätt: (1) Gudsmöte; (2) Process; (3) Gemenskapande; (4) Det profetiska (hämtat från informanternas egna uttryck); och (5) Konstnärlighet. Figur ett nedan illustrerar detta.

¹⁴⁴ Se 2.1.

Figur 1

I ljuset av bakgrunden samt det som framkom i en första breddanalys av mitt insamlade material ska jag nu redogöra för den teoribildning som tar sitt avstamp i ett två teoretiska perspektiv. Det första är ett perspektiv på delaktighet och lovsång som formativ praktik som bygger på Rathes bok *Evangelicals, Worship and Participation* som tidigare nämnt i kapitel två. Detta perspektiv används för att belysa de analytiska betoningarna i materialet i sin helhet, det vill säga informanternas uppfattning av lovsångens och lovsångsledarskapets roll, funktion och innebörder.

För att ytterligare belysa den del av materialet som berör informanternas förståelse av lovsångsledarskapet specifikt, har jag som ett andra perspektiv valt att använda mig de kriterier Tangen målar upp i sitt förslag till reviderat transformativt ledarskap anpassat för en eklesiologisk kontext i slutet av sin avhandling *Ecclesial Identification Beyond Translocal Individualism*. Jag kommer nedan redogöra översiktligt för respektive komponent.

4.1 Steg ett: Teoretiskt perspektiv på delaktighet

Evangelicals, Worship and Participation,¹⁴⁵ skriven av Alan Rathe, som jag nämt i kapitel två, publicerades 2014 och baseras på hans kartläggning av hur amerikanska evangelikalers syn på tillbedjan/gudstjänst ("worship") formats av de 25 mest inflytelserika böckerna i ämnet utgivna 1980-2010. Denna studie har en tydlig relation till kyrkans gemensamma sånger och samtida lovsånger. Rathe lyfter med hjälp av sin forskning fram en mångfald i synsätt och landa att beskriva begreppet "worship" som en polyfoni.¹⁴⁶ Ett begrepp med många innebörder. Rathe har

¹⁴⁵ Rathe 2014:67.

¹⁴⁶ Rathe 2014:241.

precis som jag gjort en typ av breddanalys och landar i sin materialöversikt i fem huvudsakliga teologiska kategorier som han väljer att kalla betoningar, då materialet inte vattentätt faller in under kategorierna och därför istället sorteras in efter huvudbetoning. De fem betoningarna är (1) The All-of-Life Emphasis¹⁴⁷ (2) The Gathered Devotion Emphasis,¹⁴⁸ (3) The Sacramental Recovery Emphasis,¹⁴⁹ (4) The Evangelistic Worship Emphasis¹⁵⁰ och (5) The Organically Missional Emphasis.¹⁵¹ Under betoningen The All-of-Life Emphasis¹⁵² faller det i materialet in som handlar om att se lovsången som en del av hela livets tillbedjan, något som också återfinns i materialet för den här studien. (2) The Gathered Devotion Emphasis¹⁵³ beskriver en betoning på lovsång som en del församlingens gemensamma tillbedjan då de samlas, även detta återfinns i materialet för den här studien. (3) The Sacramental Recovery Emphasis¹⁵⁴ synliggör en sakramental syn på Gudsmötet och dess centrala ställning i lovsång.¹⁵⁵ Detta är den mest överaskande betoningen för Rathe själv, och som jag ska visa är detta den starkaste betoningen i det material jag samlat in. (4) The Evangelistic Worship Emphasis¹⁵⁶ täcker in det i materialet som handlar om att lovsången och tillbedjan har en betoning på vikten av att vara tillgänglig för sökare. Den femte och sista betoningen (5) The Organically Missional Emphasis¹⁵⁷ synliggör lovsång och tillbedjan som ett uttryck för kyrkans missionella karaktär.

För att undersöka sitt material ytterligare väljer Rathe att titta närmare på förståelsen av delaktighet i tillbedjan. Det gör Rathe genom att använda sig av tre horisonter för delaktighet.¹⁵⁸ Anledningen till att han väljer delaktighet som fördjupande teoretiskt perspektiv är att han ser delaktighet som en central angelägenhet för lovsångsledare.¹⁵⁹ Rathe menar att lovsångsledaren vet att framgång inte mäts i huruvida lovsångsledaren är musikaliskt begåvad, hur konstnärligt uttrycksfull lovsången är eller hur hjärtlig sången är, utan huruvida församlingen deltar eller inte. Rathe ser inte detta som ett nytt fenomen knutet till dagens lovsångsledare, utan menar att detta alltid varit fallet för den som leder tillbedjan och refererar till John Wesley som på 1700-talet

¹⁴⁷ Rathe 2014:67.

¹⁴⁸ Rathe 2014:89.

¹⁴⁹ Rathe 2014:105.

¹⁵⁰ Rathe 2014:149.

¹⁵¹ Rathe 2014:179.

¹⁵² Rathe 2014:67.

¹⁵³ Rathe 2014:89.

¹⁵⁴ Rathe 2014:105.

¹⁵⁵ Rathe 2014:107.

¹⁵⁶ Rathe 2014:149.

¹⁵⁷ Rathe 2014:179.

¹⁵⁸ Rathe 2014:44.

¹⁵⁹ Rathe 2014:1.

underströk vikten av att ge Gud sitt hjärta i sången snarare än att bli ”carried away with the sound”.¹⁶⁰ Rathes tre horisonter för delaktighet blir alltså viktiga att se närmre på, och jag har valt att använda dem i min teoribildning för att ytterligare belysa fem av de starkaste temana jag ser i materialet.¹⁶¹ De tre horisonterna är:

- (1) Delaktighet i mänskligt agerande (eng. participation in human action)¹⁶²
- (2) Delaktighet i Guds agerande genom mänskligt agerande (eng. participation in divine-through-human action)¹⁶³
- (3) Delaktighet i Guds liv (eng. participation in the life of God)¹⁶⁴

Rathes horisonter är behjälpliga som teoretiskt perspektiv av flera skäl. Dels på grund av att Rathes i sin studie undersökt vad som sägs om lovsång och tillbedjan, även om det i hans fall är böcker och intervjuer, vilket gör teorin enkelt överförbar på mitt material. Dels på grund av att temat delaktighet i lovsång inte bara är återkommande i de teologiska betoningar som jag redogjort för i bakgrundskapitlet utan också i informanternas genomgående fokus på Guds och deltagarnas delaktighet genom lovsång och tillbedjan. Till detta är det intressant med delaktighet som teoretiskt perspektiv för att synliggöra om det stämmer överens med Rathes påstående att delaktighet är en central angelägenhet för lovsångsledare, eftersom de senare står i fokus för min studie.

Jag ska nu redogöra för dessa horisonter. Under varje rubrik följer ett bibelord som Rathe använder i sin beskrivning av horisonterna. Jag har valt att behålla dessa dels för att de tillför ett förtydligande av beskrivningen och dels för att de sätter in det teoretiska perspektivet i en kontext där Guds ord är centralt, precis som i svenska frikyrkliga gudstjänstkontext, jag själv undersökt.

4.1.1 Horisont ett – Delaktighet i mänskligt agerande

”...och tala till varandra med psalmer och hymner och andlig sång. Sjung och spela för Herren av hela ert hjärta,...” (Ef 5:19)

Med hjälp av horisont ett vill Rathe synliggöra delaktighet ur aspekten mänskligt agerande. Det måste inte nödvändigtvis vara en synlig eller hörbar handling utan kan till exempel vara aktiv

¹⁶⁰ Rathe 2014:1.

¹⁶¹ Som jag nämnt tidigare har jag, precis som Rathe, valt att kalla de teman jag funnit i breddanalysen för betoningar för att synliggöra att det handlar om betoningar och inte vattentäta skott. Jag återkommer till detta.

¹⁶² Rathe 2014:57.

¹⁶³ Rathe 2014:58.

¹⁶⁴ Rathe 2014:62.

tystnad, något som kan visa på engagerat deltagande även om det är till synes passivt. Rathe lägger här ett fokus på människors handlande i relation till riter och ritualer i tillbedjan och gudstjänstfirande så som synliga eller osynliga handlingar med innebörder. Han menar att dessa går att hitta i alla kyrkotraditioner även om de erkänns i olika grad som just riter och ritualer, varför han använder sig av de begreppen. Rathe väljer att dela in aktiviteten i denna horisont i tre kategorier för att förtydliga: (1) inre aktivitet (reflektion i hjärna och hjärta); (2) kroppslig aktivitet; och (3) yttre engagemang (gemenskap, symbolhandlingar och ritualer).¹⁶⁵

4.1.2 Horisont två – Delaktighet i Guds agerande genom mänskligt agerande

”Brödet som vi bryter, ger det oss inte gemenskap med Kristi kropp?” (1 Kor 10:16b)

Horisont två synliggör delaktigheten i den gemensamma tillbedjan och gudstjänsten genom mänskligt agerande. Detta agerande ses som tätt sammanflätat med Guds handlande i nuet och historien. Rathe beskriver denna horisonts delaktighet som förmedlande handlingar med ett tudelat fokus, ”förmedlaren” och ”medium”¹⁶⁶ och förklarar det på följande sätt: Kristna över hela världen ser Kristus som den unika ”förmedlaren” (Tim 2:5). Kristus är en förmedlare historiskt genom det Kristus redan gjort för mänskligheten, men också som nuvarande förmedlare i bemärkelsen att Kristus fortsätter att betjäna sitt folk i nutid. Det i materialet som synliggörs här är att det mänskliga handlandet i den gemensamma tillbedjan som förkroppsligar och deltar i Kristi verk och prästerskap är kopplat till så väl det förflutna som nuet.¹⁶⁷ Rathe beskriver också medium som lokus där Gud uppenbarar sig, med andra ord ett Gudsmöte. Han menar att de flesta kristna skulle hålla med om att Gud på något sätt, i gudstjänst och tillbedjan, handlar genom förmedlande objekt och handlingar, något som i sig aldrig får överskugga förmedlaren Jesus, utan är rotat i ”Gudsuppenbarelsen” och ”avslöjande stunder” i vilka Gud avsiktligt och personligen är närvarande.¹⁶⁸ Här presenteras en bred förståelse av media som spänner över allt från en sakramental syn på uttryck, handlingar och ibland även objekt till att media fungerar som så kallade nådemedel, genom vilka Gud kan förmedla sin närvaro.

4.1.3 Horisont tre – Delaktighet i Guds liv

... för att ni [...] skall bli delaktiga av gudomlig natur ... (2 Pet 1:4)

¹⁶⁵ Rathe 2014:58.

¹⁶⁶ Rathe 2014:58–59.

¹⁶⁷ Rathe 2014:58–59.

¹⁶⁸ Rathe 2014:60 (eng. ”epiphany” och ”revealing moments”).

Den tredje horisonten synliggör när materialet uttrycker en förståelse och övertygelse om att ha blivit inbjuden att delta i Guds liv. För att redogöra för horisont tre tar Rathe sitt avstamp i två begrepp som tillsammans visar på fyra dimensioner av hur människan kan delta i Guds liv. Rathe menar att Bibeln ofta talar om mänsklig delaktighet i ”himmelska platser” (”heavenly places”),¹⁶⁹ platser eller tillfällen där människan får delta i den immanente treenighetens transcendentia verk. (Rathe refererar till treenigheten som transcendent för mänskligheten men immanent för sig själv – i relationen mellan Fadern, Sonen och Anden).

Det första begreppet är det han kallar ”the humanly-transcendent”.¹⁷⁰ Rathe menar att det inom ramen för ”the humanly-transcendent” finns två dimensioner av delaktighet i Guds liv genom att delta i den ständigt pågående himmelska tillbedjan av Gud: (1) delta i Sonens tillbedjan; och (2) delta i skapelsens tillbedjan. Då människan deltar i Sonens tillbedjan av Fadern (1), förklarar Rathe det som att Jesus är verksam som den överstepräst han beskrivs vara i Hebreerbrevet (Heb 4:14-15). Den här dimensionen har kopplingar till horisont två, då Jesus som överstepräst möjliggör för människans koppling till Fadern. Rathe väljer dock att lägga detta under horisont tre då Jesus handlingar ska ses som del i av den transcendentia, eftersom han är en del av treenigheten. Den andra dimensionen av den pågående himmelska tillbedjan handlar istället om att som mänsklighet (2) delta i den lovsång och tillbedjan som hela skapelsen ger till Kristus, Lammet (Upp 5:12).

Det andra begreppet väljer Rathe att kalla för ”the humanly-immanent”,¹⁷¹ och här relaterar inte Rathe delaktighet främst till den ständigt pågående himmelska tillbedjan och lovsången (”humanly-transcendent”), utan det har istället att göra med att delta i Guds relation till mänskligheten och omvärlden. Även här finns (minst) två dimensioner av delaktighet, menar Rathe. Dels den relationella dimensionen (3) och dels den missionella dimensionen (4). Den relationella dimensionen kommer till exempel till uttryck i sånger som *Saliga visshet, Jesus är min*, sånger som uttrycker salighet och intimitet med Gud och att vara vän med Gud. Delaktigheten bygger här på en förståelse och upplevelse av att man är omfamnad av Gud och lever, av nåd, i intimitet med det gudomliga. Den fjärde dimensionen är den missionella, och handlar om att delta i Guds syften för den här världen – *Missio Dei*– Guds mission.¹⁷² Rathe

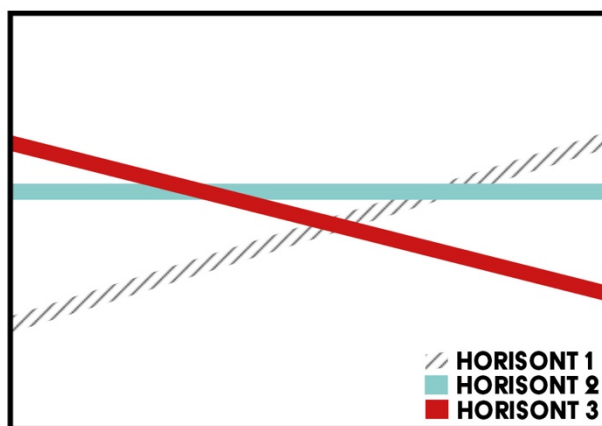
¹⁶⁹ Rathe 2014:62.

¹⁷⁰ Rathe 2014:64.

¹⁷¹ Rathe 2014:63.

¹⁷² Rathe 2014:64.

menar att detta inte ska förstås som något som enbart uttrycks i gudstjänsthandlingar, utan förkroppsligas av så väl liturgi som hela livet.¹⁷³

Figur 2

Rathes horisonter ska förstås som tre delar av en bild eller trefaldig lins därför att horisonterna, precis som dimensionerna i horisont tre och betoningarna i materialet, inte är helt åtskilda. Horisont ett ska till exempel inte isoleras från horisont två, enligt Rathe, trots att det han beskriver som Guds agerande är mer explicit där än i horisont ett.

Då resultaten av min första analys, precis som Rathes resultat, inte vattentätt faller in under mina analytiska kategorier har jag valt att använda Rathes horisonter till betoningar. Steg ett i min teorianvändning blir alltså att se på materialet i sin helhet – det vill säga både lovsångs och lovsångsledarskap – med hjälp av de tre delaktighetshorisonterna, en efter en. Därefter ska jag belysa det som rör informanternas uppfattning av ledarskap i materialet med hjälp av ytterligare en teoribildning hämtad från Tangens studie *Ecclesial Identification Beyond Transactional Individualism? A Case Study of Life Strategies in Growing Late Modern Churches*.

4.2 Steg två: Ecklesiologiskt transformativt ledarskapsperspektiv

Efter att ha tittat närmare på delaktighet i materialet som helhet med hjälp av teoribildningen i steg presenterar jag resultatet av en fördjupande analys på informanternas uppfattningar av lovsångsledarskap, med hjälp av ett teoretiskt perspektiv hämtat från Tangen, vars avhandling jag redogjort för under avsnittet om tidigare forskning i kapitel tre (se 3.3.1.5). Tangen föreslår i avslutningen av sin studie en modell för hur en version av transformativt ledarskap anpassad för

¹⁷³ Rathe 2014:62-64.

ecklesiologiskt ledarskap kan se ut. I breddanalysen framkommer fem betoningar som jag ska redogöra för i kapitel fem där jag presenterar resultatet av breddanalysen. Valet av just Tangens modell som teoretiskt perspektiv är baserat på några olika samband mellan modellen och resultatet av breddanalysen. Dels är samtida ecklesiologisk kontext där lovsången har en betydande roll och plats central i Tangens modell, dels visar modellen på ledarskap ur ett transformativt ledarskapsperspektiv, vilket knyter an till ledarskapet som nära förknippat med en transformation och process, en av de starkaste betoningarna jag funnit i materialet. Mer om detta i nästkommande kapitel. Dessutom ger Tangens modell ett stort utrymme för Andens roll i ledarskapet, ett perspektiv som också det är genomgående i materialet. Tangen menar att den största skillnaden mellan traditionell transformationsledarskapsteori och ledarskapet han studerat i sin forskning är spiritualitet. Han föreslår att andligt ledarskap är så viktigt i ecklesiologiskt ledarskap att det är överordnat transformationsledarskap, främst av två anledningar. Dels för att målet för allt ecklesiologiskt ledarskap är att centrera allting kring Gud, och dels för att Gud är den primära auktoriteten för såväl ledarskapet som för kyrkan, vilket innebär att ledarens primära uppgift är att relatera till Gud. En ytterligare orsak till valet av Tangens modell som teoretiskt perspektiv är att modellen syftar till att skapa deltagarengagemang som ligger i fokus hos informanterna¹⁷⁴ vilket gör att steg två sammanlänkas med steg ett i min analys och successivt smalnar av i sitt fokus.

Tangen presenterar fyra nyckeldimensioner i teorin för transformativt ledarskap modifierad för en ecklesiologisk kontext. Dessa modifieras sedan ytterligare för att sammanstråla i ett sammanfattande perspektiv kallat "Action-reflection in the spirit",¹⁷⁵ en ecklesiologisk transformativ ledarskapsmodell där handling och reflection integrerade med varandra genom den heliga Ande och Guds ord. Utöver detta är ecklesiologiskt transformativt ledarskap visionärt, entreprenöriellt och tydligt integrerande genom interaktion med Gud i bön, ritualer och Andens gåvor. Den modifierade version av Tangens modell för ecklesiologiskt transformativt ledarskap som jag använt som fördjupande teoretiskt perspektiv illustreras med hjälp av figuren nedan.

I beskrivningen är deltagarnas perspektiv representerat, något som jag inte kommer fördjupa i min analys då jag inte undersökt lovsångsledarskap ur de som blir leddas perspektiv.

Deltagarperspektivet i steg två kommer istället att användas för att synliggöra uppfattningar hos

¹⁷⁴ Tangen 2009:304.

¹⁷⁵ Tangen 2009:311.

informanterna om lovsångsledarens relation till deltagarna. Nedan presenterar jag förenklat de fem nyckel-dimensionerna som Tangen använder för att ringa in viktiga element för ecklesiologiskt transformativt ledarskap och redogör kortfattat för komponenterna i teoribildningen så som jag använder dem i djupanalysen, modifierade efter fokuset och omfånget i min studie.

4.2.1 Teo-dramatisk ledarskap

Teo-dramatiskt ledarskap (eng. Theo-dramatic leadership)¹⁷⁶ är ledarskap grundat i de större horisonterna i Bibelns narrativ. Det betyder inte enbart eller främst att ledaren är bekant med att undervisa från och berätta Bibelns berättelser, utan att ledaren har en förmåga att hjälpa deltagaren att se hur hen kan vara en del av och bidra in i Guds stora berättelse, och detta i en specifik kontext. Ledaren är mer än en inspiratör. Hen bör vara en slags ”dramatic director”¹⁷⁷ som hjälper deltagarna att förstå och leva enligt Bibeln. Undervisningen om det bibliska narrativet och etiken behöver omsättas till en vision för livet i sin helhet. Här spelar *imagoes*¹⁷⁸ en viktig roll för att omsätta det bibliska narrativet i ett levt liv. Det krävs dessutom kreativ fantasi från ledaren för att dessa *imagoes* ska verka transformerande. Det också viktigt med rum för kollektivets och individens egna reflektioner för att bevara individens frihet.¹⁷⁹

4.2.2 Praktikstärkande ledarskap

Praktikstärkande ledarskap (eng. Practice empowering leadership)¹⁸⁰ handlar om att som ledare modellera visionen och de motiverande illustrationerna – *imagoes* - i praktiken.¹⁸¹ Det är viktigt att det visionära bibliska narrativet förkroppsligas hos ledaren. Här betonas framför allt två saker som avgörande för ledarskapet. På en organisatorisk nivå krävs strategiska prioriteringar gällande resurser för att generera mer resurser i relation till visionen samt att det finns rum för reflektion i lärandet. Här betonas också vikten av estetisk contextualisering.¹⁸² På en mer deltagarnära nivå krävs att ledarskapet uppfattas av deltagaren som stärkande och möjliggörande. Ledaren använder sig av delegering, ledarträning, ett visst mått av mentorskap, feedback och emotionellt stöd.¹⁸³

¹⁷⁶ Tangen 2009:304.

¹⁷⁷ Tangen 2009:305.

¹⁷⁸ Tangen 2009:304–305.

¹⁷⁹ Tangen 2009:304–305.

¹⁸⁰ Tangen 2009:305.

¹⁸¹ Tangen 2009:305.

¹⁸² Tangen 2009:305.

¹⁸³ Tangen 2009:306.

4.2.3 Socio-relationellt modellerande och faciliterande ledarskap

Relationella kvalitéer är de ensamt viktigaste för informanternas identifikation med en församling. Tangen kallar denna dimension för Socio-relationellt modellerande och faciliterande ledarskap (Socio-relational modeling and facilitation).¹⁸⁴ Tre element är viktiga när det kommer till ledarskapets inflytande på den här punkten: (1) ledarna behöver vara förebilder som besitter relationella kvalitéer – det är viktigt att ledarskapet inte utförs endast inför deltagaren utan även i relation till deltagarna. Det bör här finnas en familjeliknande gemenskap mellan ledare och deltagare; (2) ledarna ska underlätta och möjliggöra relevanta och användarvänliga sociala praktiker; och (3) ledaren styrker personliga initiativ. Utöver detta bör konflikter kunna bemötas och olika åsikter inkluderas i gemenskapen.

4.2.4 Spritualitetsfaciliterande ledarskap

I den här dimensionen - Spritualitetsfaciliterande ledarskap (eng. Spirituality facilitation)¹⁸⁵ - synliggörs transformativt ecklesiologiskt ledarskap som ett andligt ledarskap överordnat de transformativa dimensionerna. Målet med ledarskapet är att centrera allting kring Gud som är den primära auktoriteten. Detta gör att ledarens primära uppgift är att relatera till Gud. Ledarens *charisma* består primärt i relationen till Gud och sekundärt i ledarens gåvor.¹⁸⁶ Spritualiteten hos ledarskapet relaterar till transformativt ledarskap genom att verka integrerande. Detta på två sätt. Dels genom att förse med ritualer, undervisning och reflektion som underlättar interaktion med det heliga för deltagarna, och dels genom att involvera hela livet in i denna interaktion. Detta indirekta ledarskap underlättar kontextualiserade möten med det heliga.¹⁸⁷

4.2.5 Handlings-reflektion i Anden

Den femte dimensionen – Handlings-reflektion i Anden (eng. Action – reflection in the Spirit)¹⁸⁸ - är som jag tidigare beskrivit en sammanslagning av de fyra ovanstående dimensionerna, men med några tillägg och särskilda understrykningar. De fyra dimensionerna interagerar sinsemellan och kan var för sig fungera som transformantivt ecklesiologiskt ledarskap. Ecklesiologiskt transformativt ledarskap verkar dock inte endast för att integrera dimensionerna ovan i ledarskapet utan också för att integrera spritualiteten i ledarskapets olika dimensioner, det vill

¹⁸⁴ Tangen 2009: 311.

¹⁸⁵ Tangen 2009: 309–310.

¹⁸⁶ Tangen 2009:309.

¹⁸⁷ Tangen 2009: 309–310.

¹⁸⁸ Tangen 2009:311.

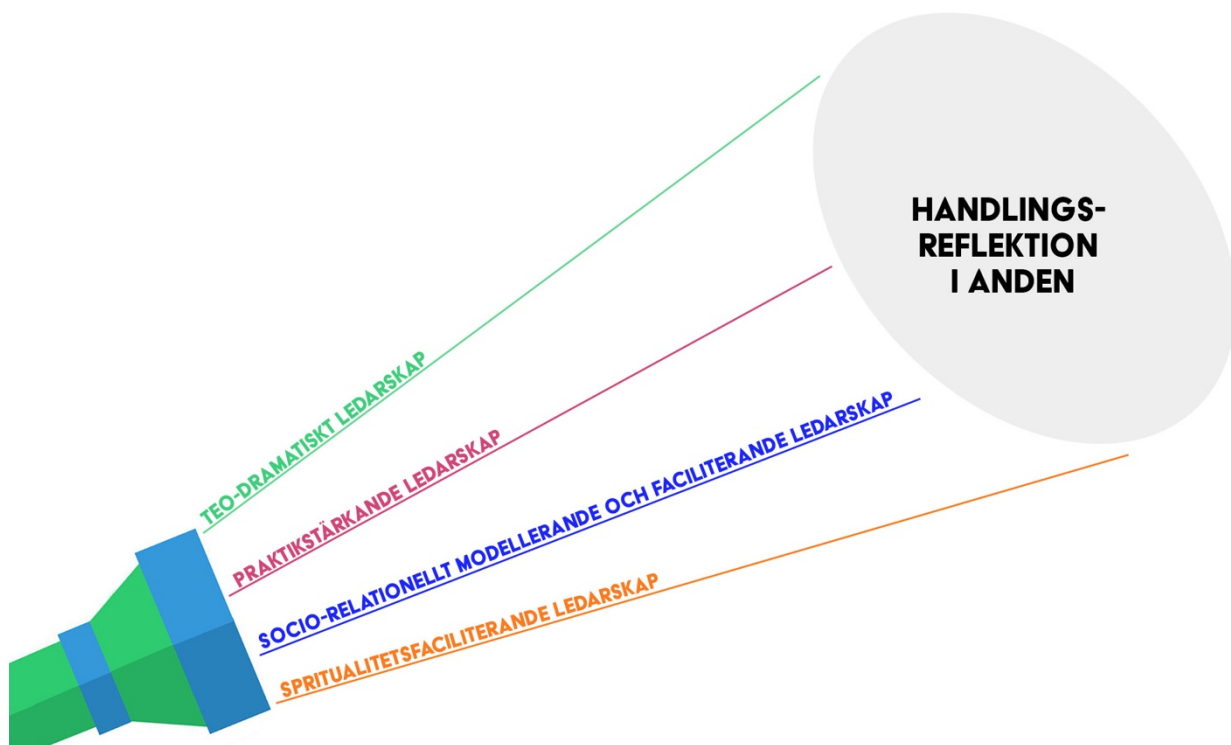
säga för att vara ett andligt ledarskap där handlig och reflektion sammanflätas eller integreras genom Anden. Tangen understryker att denna sortens ledarskap integreras genom Bibelns budskap och vision genom *Sola scriptura* som praxis.¹⁸⁹ Ledarskapet är dessutom visionärt och entreprenöriellt,¹⁹⁰ och det finns en öppenhet för reflektion och det är, åtminstone ur Tangens pentekostala synvinkel, viktigt att kyrkan så väl som ledarskapet är integrerat genom interaktionen med Gud genom bön, ritualer och en öppenhet för andens gåvor. Det som starkast präglar det ecklesiologiskt transformativa ledarskapet är det integrativa perspektivet genom Anden, av Tangen kallat ”Leadership as integrative action - reflection in the Spirit”.¹⁹¹ Tangen förenar sedan de ovan nämnda ledarskapsdimensionerna ([1] Teo-dramatiskt ledarskap, [2] Praktikstärkande ledarskap, [3] Socio-relationellt modellerande och faciliterande ledarskap och [4] Spiritualitetsfaciliterande ledarskap och kallar för att skapa en modell för ecklesiologiskt transformativt ledarskap och kallar den, inklusive och tillägg och emfaser, för ”Handlings-reflektion i Anden”.¹⁹² Till denna modell lägger Tangen slutligen in hur kyrkan integrerar den senmoderna kontexten i sina uttryck samt kyrkans inflytande på sin omgivning genom mission i världen. Dessa slutliga tillägg har jag valt att inte ta med i min teoribildning, baserat på att varken uttryck eller inflytande hos den kyrka informanterna finns i varit i fokus för denna studie.

¹⁸⁹ Tangen 2009:310.

¹⁹⁰ Tangen 2009:311.

¹⁹¹ Tangen 2009:310.

¹⁹² Tangen 2009:311.

Figur 3

Modellen för ecklesiologiskt transformativt ledarskap som illustreras ovan används som teoretiskt perspektiv för i steg två i djupanalysen ytterligare belysa ledarskapsaspekterna i materialet. Mer specifikt kommer jag med hjälp av Tangens modifierade dimensioner¹⁹³ belysa mina analytiska betoningar (se Figur 1) en och en för att låta dessa sammanstråla i ”Action-reflection in the spirit”¹⁹⁴ och därigenom synliggöra om och hur ecklesiologiskt transformativt ledarskap tar sig i uttryck i informanternas beskrivning av lovsångsledarskap.

I steg två ska jag alltså låta de ovan beskrivna dimensionerna fungera som delar i en teoribildning för att med hjälp av den stegvis belysa ledarskapsaspekterna i analytiska betoningarna.

4.3 Sammanfattning av användningen av teoribildningen

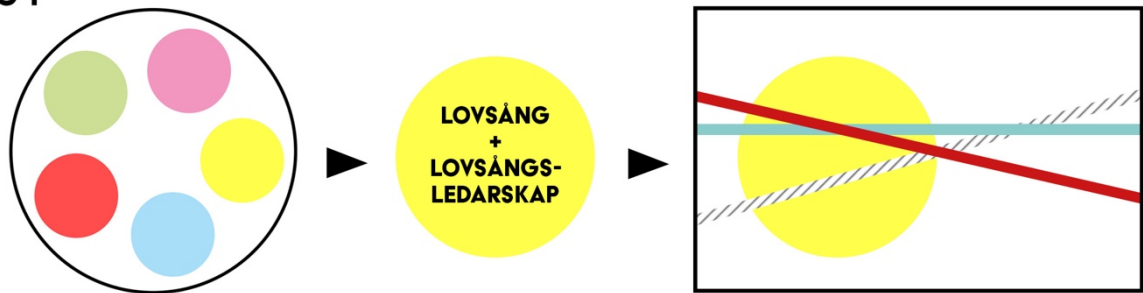
Materialet har alltså efter breddanalysen ytterligare analyserats i ytterligare två steg. Steg ett var att först se på materialets fem betoningar (Gudsmöte; Process; Gemenskapande; Det profetiska; och Konstnärlighet), en i sänder, genom de tre horisonterna med fokus på delaktighet. I steg ett

¹⁹³ Modellen är modifierad för att passa min studie då min studie inte undersökt varken deltagarperspektivet, kyrkans inflytande eller uttryck.

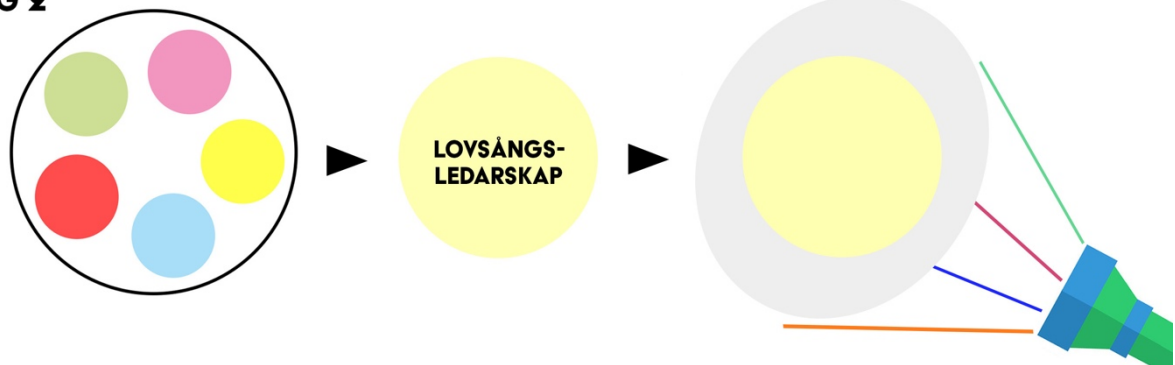
¹⁹⁴ Tangen 2009:311.

belystes materialet i sin helhet, både i relation till hur informanterna beskriver lovsång och lovsångsledarskap. För att sedan undersöka det i materialet som berörde ledarskap ytterligare var steg två att belysa lovsångsledarskapsaspekten i materialet med hjälp av modellen för ecklesiologiskt transformativt ledarskap.

STEG 1

STEG 2

Figur 4

Fortsättningsvis används teoribildning i kapitel fem och sex för att presentera resultatet av djupanalysen samt i det avslutande kapitlet då jag diskuterar resultatet och teoribildningen.

5. Resultat av breddanalys

I en första analys av intervjuerna noterade jag ett antal återkommande teman. Av dessa skapade jag fem analytiska kategorier av de vanligast förekommande temana. Likt Rathes material passar inte temana i intervjuerna in vattentätt under respektive analytisk kategori varför jag valt att, precis som Rathe, kalla de analytiska kategorierna för just betoningar för att vara så trogen intervjuerna som möjligt. Jag har namngett betoningarna på följande sätt: 5.1 Gudsmöte; 5.2 Process; 5.3 Gemenskapande; 5.4 Det profetiska; och 5.5 Konstnärlighet. I det här kapitlet ska jag nu redogöra för resultatet av en första breddanalys av intervjuerna för att i kapitel sex sedan presentera resultatet av den fördjupande analysen i två steg. Först med hjälp av Rathes horisonter och därefter med Tangens modifierade ledarskapsmodell i ett andra steg. Rathe används för att synliggöra hur delaktigheten tar sig uttryck i informanternas beskrivningar av lovsång och lovsångsledarskap och Tangen för att ytterligare belysa ledarskapsperspektivet i materialet då materialet är präglad av att informanterna är lovsångsledare. Betoningarna i intervjumaterialet redogörs för en i sänder i detta kapitel, men i likhet med informanternas svar och beskrivningar, går de in i varandra. Det gör också att jag kommer återkomma till vissa uttryck och visst innehåll i intervjuerna under flera olika rubriker, då informanterna sveper över olika innebörder och betoningar i ett och samma uttryck eller svar. Ett återkommande inslag i de intervjuerna är att informanterna ibland får anstränga sig för att hitta formuleringar för hur de tänker. Jag uppfattar det som att det samlade intervjumaterialet består både av sådant informanterna formulerat sig om sedan innan och är vana att berätta om, och av kortare och längre stunder då de tänker högt och provar sig fram för att hitta vad de tycker är de rätta orden för sin uppfattning eller upplevelse. Många gånger nöjer de sig, väl medvetna om att de inte nått ända fram i sin beskrivning.

Genomgående i intervjuerna är oklarheten kring ett konsekvent användande av uttrycken tillbedjan och lovsång. Den vanligast förekommande beskrivningen av lovsång är att den är ett sätt att uttrycka tillbedjan och bön, vilket stämmer väl överens med det som framkommit i bakgrunden.¹⁹⁵ Även beskrivningen av lovsång i bakgrundskapitlet som ett ”grund-läge”¹⁹⁶ förekommer hos informanterna, då med ord som till exempel ”bas”,¹⁹⁷ ”livsstil”¹⁹⁸ och ”livshållning”¹⁹⁹. Orden lovsång och tillbedjan förekommer ofta synonymt i informanternas

¹⁹⁵ Se 3.2.

¹⁹⁶ Chan 2006:157; Informant Ä.

¹⁹⁷ Informant Ä.

¹⁹⁸ Informant V.

¹⁹⁹ Informant Z.

berättelser. Ett exempel på detta är att när jag frågar informanterna om lovsångens innebörd, plats, roll och funktion svarar alla informanter återkommande med att berätta om tillbedjan, som om orden lovsång och tillbedjan är synonyma, eller med att nämna lovsång i relation till tillbedjan. Ytterst sällan förekommer kopplingen till musik i materialet. Tre av informanterna nämner engelskans ”worship”²⁰⁰ för att förklara vad lovsång är, ett ord som närmast kan översättas till just tillbedjan. Därav kommer jag nedan att använda lovsång ibland och tillbedjan ibland i enlighet med hur informanterna använder det för att ligga så nära intervjuerna som möjligt i min redogörelse. Det gör också att jag ibland kommer att skriva både lovsång och tillbedjan och ibland tillbedjan/lovsång. Samtliga informanter berättar om lovsång främst inom ramen för gudstjänsten, men beskriver dess betydelse både på individ- och kollektivnivå och vid några tillfällen lovsångens konsekvenser utanför gudstjänsten.

5.1 Gudsmöte

Det jag valt att kalla för Gudsmöte är det mest återkommande temat i intervjuerna. Det är invävt på olika sätt i intervjuerna som helhet och i nära relation till de övriga betoningarna, men för tydlighetens skull redogör jag för Gudsmötet som en egen betoning. Detta för att synliggöra variationer och likheter i intervjuerna. Det kommer att återkomma under alla rubriker och genom att inleda med betoningen Gudsmötet kan det lättare kännas igen under övriga rubriker. Hos samtliga informanter är Gudsmötet, som också ibland benämns av informanterna som Guds närvaro eller relationen till Gud, centralt i lovsång. Informanterna beskriver hur lovsången som praktik erbjuder en möjlighet att möta Gud. Jag har för tydlighetens skull valt att använda mig av uttrycket och rubriken Gudsmöte som samlingsnamn för dessa och liknande uttryck. Jag ska här redogöra för hur de beskriver och uppfattar Gudsmötet.

5.1.1 Gudsmöte – Lovsång

Gudsmötet beskrivs olika hos olika informanter och relateras alltid till tillbedjan, men inte alltid till lovsång. Lovsången och tillbedjan beskrivs hos sex informanter som ett ”gensvar”²⁰¹ eller en ”respons”²⁰² på Guds kärlek och initiativ att först vända sig till eller möta människan. Människan beskrivs som skapad av Gud för att tillbe och här används tillbedjan synonymt med att ha en ”relation till Gud”.²⁰³ Tillbedjan beskrivs som människans svar på Guds skapande av henne och

²⁰⁰ Informant Ö; Informant V; Informant X.

²⁰¹ Informant Ä; Informant Ö; Informant Z.

²⁰² Informant U; Informant Ä; Informant Y.

²⁰³ Informant Ä.

även Guds kärlek till henne. Informanterna menar att människan vänder sig till Gud i lovsången och besvarar på sätt Guds initiativ. Detta sker både hos den lovsjungande individen som väl som hos kollektivet: församlingen, hävdar informanterna. Alla informanter utgår från att Gud är ständigt närvarande och vänd till människan men att människan i lovsången och tillbedjan vänder sig till Gud. I det mötet, när människan i Guds närvaro tillber, blir människan den hon skapats och kallats till. Hon ”blir sig själv”²⁰⁴ när hon vänder sig från sig själv och till Gud. Detta är en återkommande rörelse hos samtliga informanter:

[...] det är någonting som händer i lovsången när vi gemensamt... säg i en gudstjänst, vänder blicken bort från oss själva och riktar den mot Gud [...] ²⁰⁵

Lovsången nämns som ett av sätten att vända sig till Gud i tillbedjan. Tangen belyser i sin studie lovsångens roll för Gudsmötet som viktigare än dopupplevelsen,²⁰⁶ något som jag inte kan känna igen i informanternas berättelse. Ett par av informanterna²⁰⁷ benämner lovsången och dess musikaliska form som ett naturligt uttryckssätt för dem när de tillber men de två och ytterligare en av informanterna²⁰⁸ påpekar också att det musikaliska uttrycket inte nödvändigtvis är det mest naturliga för alla. I relation till Gudsmötet finns en tydlig skillnad mellan lovsång och tillbedjan. Lovsången ställs inte som viktigare i relation till vare sig andra inslag i gudstjänsten eller andra formativa praktiker, men musiken i sig uppfattas ha vissa förmågor eller vara ”bärare”²⁰⁹ av olika innebörder. Musiken beskrivs vara en del av just lovsång de gånger ordet inte används synonymt med tillbedjan hos informanterna, utan som ett uttryck eller plats för den. Jag återkommer till musikens roll under rubriken 5.5 Konstnärlighet.

En av informanterna beskriver hur lovsång är en ”mötesplats”,²¹⁰ en plats när hen möter Gud, men också att det inte alltid är så. Ibland uteblir upplevelsen eller känslan av att ett Gudsmöte ägt rum i lovsången, något som jag inte uppfattar värderas av informanterna, utan sägs mer som ett konstaterande. Samtliga informanter beskriver dock lovsången eller sångerna bland annat som en hjälp i att möta Gud. En informant beskriver det som att lovsången gör att platsen man befinner sig på blir en plats där ”Guds ande gillar att hänga”.²¹¹ Sju av informanterna beskriver Gudsmötet

²⁰⁴ Informant Z.

²⁰⁵ Informant V.

²⁰⁶ Se ovan, 3.3.1.5.

²⁰⁷ Informant X; Informant V.

²⁰⁸ Informant Ä.

²⁰⁹ Informant Å.

²¹⁰ Informant X.

²¹¹ Informant Ö.

i tillbedjan som uttryck för människans tacksamhet till Gud:²¹² ”Lovsång är att leva ordet tack”,²¹³ säger en informant. Lovsången beskrivs alltså genomgående som ett svar på Guds initiativ, dels som ett uttryck för tacksamhet och dels som kärlek till Gud, precis som Moberg beskriver det. Hon visar i sin forskning att de som deltar i sången använder den för att uttrycka sin kärlek till Gud och hans egenskaper.²¹⁴

Samtliga informanter söker efter orden för att beskriva Gud som ständigt nära men ändå som någon som individen och kollektivet kan komma närmare. För samtidigt som Guds närvaro och handlande ligger till grund för informanternas beskrivning av lovsångens uppkomst och existens beskrivs också lovsångens mål vara att komma närmare Gud. Hos sex av informanterna förekommer uttrycket ”närma sig Gud”²¹⁵ explicit, men samma process beskrivs även hos övriga informanter. Informanterna beskrivningar av Gudsmötet skulle på så sätt kunna liknas vid en mänsklig relation som initierats av en part som är redo att gå på djupet men är beroende av den andres gensvar för att fördjupas över tid. I informanternas beskrivningar nämns både hur tillbedjaren kan komma närmare Jesus över tid men också hur individen och/eller kollektivet kan komma närmare Gud under loppet av en gudstjänst. Under rubriken 5.2 Processer beskrivs detta ytterligare.

Fyra informanter använder ordet ”intimitet”.²¹⁶ Möjligheten till intimiteten beskrivs finnas i Gudsmötet. Hos en av informanterna beskrivs denna intimitet som en utmaning, åtminstone i gudstjänstrummet, eftersom den innebär att vara ”emotionell i ett offentligt rum”.²¹⁷ Informanten uttrycker det som att ”svensk kristenhet har en stående inbjudan att [...] komma närmre och släppa ner gorden”.²¹⁸ Informanterna uppfattar alltså det som att lovsången som praktik erbjuder en möjlighet att möta Gud. Bland annat Mobergs forskning stöder att detta skulle kunna sägas om lovsång ur ett vidare perspektiv än det jag fått fram i denna studie, då samma sak framkommer i hennes studier.

Som jag visat i bakgrunden beskriver både Fahlgren och Bossius lovsången i sin forskning som bönemusik.²¹⁹ Lovsång som ett sätt att be gemensamt återkommer framför allt hos fyra av

²¹² Informant Z; Informant Ä; Informant U; Informant X; Informant Ö; Informant V; Informant Å.

²¹³ Informant Z.

²¹⁴ Se ovan, 3.3.1.4.

²¹⁵ Informant X; Informant Z; Informant Ö; Informant Å; Informant Y; Informant V.

²¹⁶ Informant Z; Informant U; Informant Ö; Informant X.

²¹⁷ Informant Z.

²¹⁸ Informant Z.

²¹⁹ Bossius 2011:3; Fahlgren 2013:64, se även 3.3.1.2 och 3.3.1.3 ovan.

informanterna.²²⁰ Det rör sig då om beskrivningar av musiken som bärare av församlingens gemensamma böner. ”Lovsång är bön i sångform”,²²¹ säger en av informanterna. En annan säger så här:

Det verkar som att i vår tid så är lovsången bärare utav tillbedjan och bön i väldigt hög utsträckning. [...] Därför är den väldigt viktig i församlingen idag av den anledningen. Backar man i tid [...] hade man ju bönemöte på knä och bönebrus och så där. [...] Men det det tänker jag att lovsången verkar vara, den är stark bärare utav bön och tillbedjan och upplevelse utav...[suck] av liksom ja men både Guds närhet i ens liv, där verkar den ha en viktig funktion i församlingen och det har det säkert för kristenheten också i förlängningen.²²²

Det finns även en tendens i intervjuerna som inte beskriver tillbedjan enbart som ett sätt att få kontakt med Gud eller att besvara Guds kärlek, likt det som betonas i Mobergs forskning.²²³ I stället handlar det för informanten om att lovsjunga eller tillbe Gud för att Gud är Gud och är värd det och för att det ingår i efterföljelsen, något som ligger nära det förstnämnda men som betonar vikten av överlåtelse och att ge sig till Gud. Denna överlåtelse hos informanterna verkar bygga på en teologisk övertygelse om Guds närvaro, snarare än känslan av den. En informant beskriver det så här: ”oavsett om jag får kontakt eller inte så är lovsångens uppgift att ge Gud det han är värd”.²²⁴

Vikten av överlåtelse återfinns hos samtliga informanter, men hos två av informanterna betonas detta särskilt. Den ena betonar återkommande vikten av att ge Gud, vad informanten beskriver som ”ett rätt offer”²²⁵ för att Gud förtjänar det och för att tillbedjan ligger i individens ”första kallelse”.²²⁶ Den andra informanten berättar hur hen ibland undervisar utifrån Rom 12:1 i relation till överlåtelse.²²⁷

[...] oavsett om jag får kontakt eller inte så är lovsångens uppgift att ge Gud det han är värd. Så [...] jag behöver ge honom min tillbedjan och mitt tack. Och jag behöver för min livshållning, för min andliga disciplin och min kristna fostran ge mig själv det här [...] regelbundet.²²⁸

I mötet med Gud får människan möjlighet att ”öppna sig för vad Gud vill göra”,²²⁹ ett uttryck som beskrivs ytterligare under nästa rubrik. Tre av informanterna använder explicit uttrycket

²²⁰ Informant V.

²²¹ Informant V.

²²² Informant Å.

²²³ Se ovan, 3.3.1.4.

²²⁴ Informant Z.

²²⁵ Informant U.

²²⁶ Informant U.

²²⁷ Informant Z.

²²⁸ Informant Z.

²²⁹ Informant Å.

”Guds rike”²³⁰ och menar att det är det som är det primära och inte lovsången i sig. Lovsången uttrycks vara bärare av denna längtan efter mer av Guds rike. Lovsång omnämns inte som ensamt uttryck för denna längtan, eller som ensam bärare av bön och tillbedjan, utan samtliga informanter talar om lovsången som ett av uttrycken för detta inom ramen för gudstjänsten eller ”Guds folks tillbedjan”²³¹ som har samma mål: relationen med Gud eller Gudsmötet, som jag valt att kalla det.

5.1.2 Gudsmöte – Ledarskap

Lite grann som Johannes döparen att man på något sätt eh lämn/uppmuntrar sina lärjungar att följa efter Jesus istället typ. Att rulla ut den röda mattan och säga: Här är brudgummen. Välkommen Kristi brud att möta med, med er, med er brudgum. Att vara en länk mellan församling och Kristus. Alltså nu använder jag ju metaforer som som som gör det lite/ Man skruvar in sig ett hörn på något sätt när man målar upp, när man målar upp såna här metaforer men det, det är en i alla fall.²³²

Kreider skriver att lovsångsledarens uppgift är att underlätta och hjälpa människor till Gudsmöte.²³³ Detta påstående om lovsångsledaren ser jag även frekvent i intervjuerna. Ordet ”hjälpa”²³⁴ är det absolut vanligast förekommande ordet när lovsångsledarens uppgift beskrivs. Samtliga informanter menar att deras uppgift som lovsångsledare är att hjälpa församlingen att tillbe. Fem av informanterna uttrycker explicit att det handlar om att hjälpa människor fram till ett Gudsmöte. Samtliga informanter berättar också om vikten av det egna Gudsmötet för att kunna leda lovsång. Tre informanter uppger att den heliga Anden är den ”yttersta lovsångsledaren”²³⁵ och samtliga informanter ger uttryck för en pågående bön eller inre dialog med Gud eller Andens ledning, som hjälper dem i uppgiften. Jag återkommer till det (se 5.2.2).

Fem av informanterna använder uttryck som ”koppla med Gud”,²³⁶ ”uppkopplad”²³⁷, eller koppling”²³⁸ och de beskriver hur de vill hjälpa människor att koppla med Gud, vilket resonerar väl med Ingalls studie som jag nämnt i kapitel tre där lovsångsledarna önskade ”connect them together”²³⁹ (d.v.s. Gud och församlingen). En informant beskriver sin upplevelse av församlingens förväntan på lovsången och lovsångsteamet på följande sätt:

²³⁰ Informant Å; Informant Ä:7; Informant X:9; Informant V:6.

²³¹ Informant U.

²³² Informant Z.

²³³ Se också 3.1.3.

²³⁴ Informant Ä; Informant U; Informant X; Informant Å; Informant V; Informant Z.

²³⁵ Informant V; Informant Ö; Informant U.

²³⁶ Informant Ä; Informant V; Informant Y.

²³⁷ Informant Ö; Informant Å.

²³⁸ Informant Z.

²³⁹ Ingalls 2006:205, se också 3.3.2 ovan.

[...] ibland kan det blir mer att så här att gemene man i församlingen eh...[...] Och man kanske tappar bort sig eller blir lite så här desillusionerad ett tag så här och så när man kommer till söndagsgudstjänst så är det som att man kommer med inställning ja så här: ok, worship team, get me connected again [...]²⁴⁰

Precis om lovsången beskrivs kunna skapa möjlighet för tillbedjan och Gudsmöte beskrivs också lovsångsteamets och lovsångsledarens uppgift vara densamma. Att ”skapa rum”,²⁴¹ ”koppling”²⁴² och ”utrymme”²⁴³ för ett Gudsmöte återkommer hos informanterna när de beskriver sin egen och lovsångsledarens roll och funktion generellt.

Återkommande i intervjuerna är att lovsångsledarens uppgift är nära förtrogen med bön. Närheten till bönen som praktik ryms i samtliga informanternas beskrivningar av lovsång, och så även i lovsångsledarens uppgift. Flera av informanterna beskriver lovsångsledaren implicit som en slags böneledare i och med sina beskrivningar av lovsång som bön²⁴⁴ eller bärare av detsamma. En av informanterna använder explicit uttrycket ”prayer intercessor”²⁴⁵ i sin beskrivning av lovsångsledaren i relation till lovsången som ”bärare av bön och tillbedjan”.²⁴⁶ ”Ja... men det blir någon slags eh prayer intercessor. Alltså att leda församling och människor i bön... och tillbedjan och i någon slags rörelse in i...in i Guds närhet skulle man väl kunna säga... eller en rörelse till Gud”.²⁴⁷

Fahlgren hävdar i sin forskning att lovsångsledaren anses ha ett särskilt ”ämbete”²⁴⁸ bland Guds folk. Enligt Fahlgren anses lovsångsledaren också ha en särskild ”smörjelse”²⁴⁹ och ”andlig utrustning”²⁵⁰ som lyfts fram. Lovsångsledaren ska, i karismatisk tradition, även förmedla ande, skriver Fahlgren.²⁵¹ Ordet ”smörjelse”,²⁵² ”vara smord”,²⁵³ ”ha något över sitt liv”²⁵⁴ eller vara ”kallad”²⁵⁵ förekommer hos fyra av informanterna, men då inte i relation till att lovsångsledaren skulle kunna förmedla ande utan som att få en uppgift från Gud. Ett antal metaforer för

²⁴⁰ Informant Ö.

²⁴¹ Informant Å; Informant Z.

²⁴² Informant Z.

²⁴³ Informant V; Informant Å.

²⁴⁴ Informant V.

²⁴⁵ Informant Å.

²⁴⁶ Informant Å.

²⁴⁷ Informant Å.

²⁴⁸ Fahlgren 2013:67, se även 3.3.2 ovan.

²⁴⁹ Fahlgren 2013:67.

²⁵⁰ Fahlgren 2013:67.

²⁵¹ Fahlgren 2013:67, se även 3.3.2 ovan.

²⁵² Informant Z.

²⁵³ Informant U.

²⁵⁴ Informant U.

²⁵⁵ Informant Ö; Informant U.

lovsångsledaren förekommer, vilka jag ska redogöra för ytterligare senare i detta kapitel. Ingen av dessa bilder är mer vanligt förekommande hos informanterna. Dock nämns uttrycket ”bana väg”²⁵⁶ hos tre av informanterna. Det används då dels som ett annat sätt att uttrycka hur lovsångsledaren ”skapar rum”²⁵⁷ (se 5.2.2) för tillbedjan, och dels för att beskriva hur lovsångsledaren, likt Johannes döparen i Bibeln, ”går före”.²⁵⁸ I intervjuerna framkommer att informanterna saknar språk och bilder som de själva upplever fångar eller förklarar uppgiften väl. Jag uppfattar det som att informanterna upplever metaforerna och bilderna som otillräckliga och inte helt fångar eller förklarar det informanten vill förklara för mig. De pausar, börjar om och tvekar ofta. Vid en första anblick skulle dessa möjligen då bristande metaforer eller bilder kunna stödja Fahlgrens påstående om att lovsångsledaren roll är förmedlande av Ande. Metaforer av lovsångsledaren som ”bro”,²⁵⁹ ”länk”²⁶⁰ och ”kanal”²⁶¹ förekommer. När de utvecklar metaforernas innebörd, uppfattar jag dock inte att denna möjliga innebörd bekräftas av informanterna. När informanterna utvecklar bilderna framträder snarare att de syftar till att beskriva lovsångsledaren som en hjälp och ”tjänare”²⁶² även om jag uppfattar vissa bilder som informanterna föreställer sig som något otydliga i relation till vad de senare beskriver att de med försöker förklara med hjälp av metaforerna. Då jag ber informanten utveckla vad i bilden av ”bron”²⁶³ som liknar lovsångsledarens uppgift, framkommer det att det är den förenklande funktionen och hjälpen till Gudsmötet som är informatens poäng. Hen vill hjälpa församlingen att komma vidare eller närmre Gud:

Och att man som lovsångsledare är den bron och sen ska människorna gå över den bron och att det är inte så jätteflashigt att vara den bron därför att man blir trampade på ibland eller liksom eh men det är en väldigt, väldigt viktig funktion att vara den bron mellan på nåt sätt... himmel och jord eller vad man ska kalla det. En brygga mellan människors... på något sätt... sinnesstämning och livssituation som, som kommer innanför dörrarna, och vart som man på något sätt vill att dom ska vara för att Gud ska kunna tala liksom.²⁶⁴

Hos informanten finns en tydlig vilja att vara till hjälp och föra människor från ett ställe till ett annat, men det är svårt att avgöra vad som är att vara en bro mellan ”himmel och jord eller vad man ska kalla det”.²⁶⁵ Informaten signalerar här en osäkerhet kring bilden. På grund av

²⁵⁶ Informant Z; Informant Ö; Informant Y.

²⁵⁷ Informant Z.

²⁵⁸ Informant Z.

²⁵⁹ Informant Y.

²⁶⁰ Informant Z.

²⁶¹ Informant Ä.

²⁶² Informant Y.

²⁶³ Informant Y.

²⁶⁴ Informant Y.

²⁶⁵ Informant Y.

tidsaspekten har jag valt att inte ytterligare en gång kontakta någon av informanterna för klargöranden. Möjligen avser informaten förtydliga det som hen senare beskriver som att hjälpa församlingen fokusera på Gud istället för på det som tynger:

Och det jag som lovsångsledare kan göra är ju att hjälpa människor att på nåt sätt släppa det som tynger, släppa det som vill ta fokus och ge det fokuset till Gud. Och det kan man ju göra praktiskt på många olika sätt genom att, genom att locka, genom att uppmuntra, genom att uppmäna, genom att tala Guds ord, genom att be, genom att på något sätt inte ta all fokus och plats utan vara en kanal vidare, att leda uppmärksamheten inte till mig som person utan leda uppmärksamheten vidare.²⁶⁶

Här förekommer bilden av en kanal, en bild som informaten använder för att visa hur hen som lovsångsledare vill leda församlingens fokus till Gud. Möjligen är det detta som informaten vill säga med sin bild av bron också. Jag upplever ett trevande bildspråk hos samtliga informanter, men i olika grad, och metaforerna varierar. En informant nämner ”templet”²⁶⁷ som förebild för processen eller rörelsen i lovsång och tillbedjan generellt, en annan liknar lovsångsledaren vid en ”länk”²⁶⁸ och en tredje lovsångsledaren som ”riktningsgivare”.²⁶⁹ Lovsångsledaren ska enligt informanternas bilder generellt rikta individens och kollektivets tillbedjan mot Jesus. Informanten som nämner Johannes döparen explicit gör det för att visa på att uppgiften handlar om att, likt Johannes, leda människor till Jesus. Informaten som nämner templet som förebild, använder bilden för att visa på skillnaden gentemot det ”gamla förbundet”.²⁷⁰

[...] tempeltjänsten och templet [är] en förebild för oss för att Bibeln säger att **vi** är nu den helige andes tempel. Vi är, vi är enskilt och tillsammans, vi är en plats där gud ska bli ärad.²⁷¹

Hen framhåller istället det ”nya förbundets allmänna prästerskap”²⁷² som förebild för individen och kollektivet i tillbedjan.

5.2 Process

Samtliga informanter berättar hur en transformativ process äger rum i lovsången. Processen beskrivs alltid av informanterna som något positivt, men för att inte ladda temat på förhand har jag valt att använda ordet process. Informanternas upplevelser av processerna är tätt sammankopplade med 5.1 Gudsmötet. I mötet med Gud eller i Guds närvaro, som det också

²⁶⁶ Informant Y.

²⁶⁷ Informant U.

²⁶⁸ Informant Z.

²⁶⁹ Informant Å.

²⁷⁰ Informant U.

²⁷¹ Informant U.

²⁷² Informant U.

omnämns som, sker enligt informanterna något som skulle kunna beskrivas som transformation eller förändring – en process. Processen i lovsång beskrivs kunna äga rum på flera olika nivåer. Jag har identifierat fyra stycken i intervjuerna: (1) på individnivå; (2) på kollektivnivå (den samlade gruppen, församlingen); (3) på samhällsnivå; samt (4) i ”den osynliga världen”²⁷³ som också beskrivs som till exempel ”den andliga dimensionen”.²⁷⁴ Processen beskrivs inte entydigt varken i innebörd eller formuleringar. I det stycke som följer nedan redogör jag för ett urval av informanternas förklaringsmodeller. Jag redogör under 5.2.2 för ett tudelat process-ledarskap som träder fram i intervjuerna. Dels att leda en process och dels att leda i en process de själva inte styr eller har initierat.

5.2.1 Process – Lovsång

Samtidigt som Gudsmötet ligger till grund för lovsångens uppkomst och existens, enligt informanterna, beskrivs också lovsångens mål vara att komma närmare och formas av Gud. Lovsången är dels en respons på Gudsmötet och dels har den Gudsmötet som mål. Informanternas beskrivningar av Gudsmötet kan på så sätt, som jag tidigare beskrivit, liknas vid en mänsklig relation som fördjupas över tid och som dessutom har en formativ inverkan på den lovsjungande. I intervjuerna hävdar informanterna både att den tillbedjande individen eller kollektivet kan komma närmare Jesus över tid men också att individen eller de församlade kan komma närmare Gud under loppet av en gudstjänst. Samtliga informanter använder sig av uttrycket ”det händer någonting”²⁷⁵ för att beskriva processen i lovsången. Det verkar dock vara svårt för samtliga att uttrycka exakt vad de menar med det uttrycket, och uttrycket förekommer när informanterna talar om alla ovan nämnda nivåer. Det verkar snarare vara ett uttryck som de använder för att berätta om en förändring, ett skeende, en rörelse eller en process som de har svårt att sätta ord på. Det förefaller också vara så att det inte alltid är entydigt vad som händer i processen och inte heller att det alltid händer samma sak då de beskriver att ”det händer någonting”²⁷⁶. Det kan gälla att det händer något med informanten som ledare, med den lovsjungande individen, med kollektivet, ”i rummet, [och] i atmosfären”.²⁷⁷

Det händer någonting. Ja, det händer ju någonting i/ Det finns i eh någonting i eh... [...] när vi, så att säga, eh tillber honom så öppnar vi, bara helt enkelt, oss själva för hans närvaro... [...] och eh det händer någonting i det eh i luften, alltså andligt sätt händer det någonting när

²⁷³ Informant Y.

²⁷⁴ Informant Y.

²⁷⁵ Informant U; Informant X; Informant Y; Informant Å; Informant Å; Informant Z; Informant V.

²⁷⁶ Informant U; Informant X; Informant Y; Informant Å; Informant Å; Informant Z; Informant V.

²⁷⁷ Informant X.

vi upphöjer honom som är kungars kung. Alltså det sker ett skifte i atmosfären om det, om det skulle behövas ett skifte. Det är inte alltid det behövs, naturligtvis, men det händer någonting med oss, när vi, när vår ande, så att säga, bli fri att bara...eh... ja den, den, ja, det samtalet pågår ju hela tiden, naturligtvis, med vår ande och Guds ande men, men det händer någonting i mig. Det händer någonting med min... närvaro, med min... ja, det händer någonting.²⁷⁸

Citatet ovan fångar något av den osäkerhet som finns i intervjuerna. Dels språkligt och dels kring vilken innebörd som informanterna vill lägga i detta någonting som händer. Men likt informanten i citatet ovan uppfattar jag det som svårt för samtliga informanter att hitta ett eller flera uttryck som kan ersätta det. Det kan bero på en mängd olika saker, men jag uppfattar det, oavsett orsak, som att samtliga informanter söker eller helt saknar språk för vad de försöker beskriva. När jag bitt informanterna vidareutveckla håller de fast vid uttrycket ”det händer någonting”²⁷⁹ men kompletterar det med flera andra.

Ett av de kompletterande uttrycken är ”skifte”.²⁸⁰ Det handlar då om skifte av ”perspektiv”²⁸¹ eller skifte i ”atmosfären”.²⁸² Det varierar hur detta förklaras. Ibland nämns ett andligt skifte explicit, och ibland omtalas det mer som en atmosfär som kan vara både andlig och mänsklig. Fysiska och psykiska tillstånd och beslut nämns som sådant som kan förändras eller transformeras i lovsången, vilket återfinns även hos Moberg, som hävdar att lovsången bland annat används för att transformera attityder och rikta känslor (se 3.3.1.4) I intervjuerna nämns även förändringar i den ”andliga dimensionen”,²⁸³ vilket jag ska redogöra för mer under 5.4 Det profetiska. Flera av informanterna beskriver hur ande, själ och kropp påverkar och påverkas av varandra i detta skifte:

För mig har det varit en viktig poäng också att inte försöka hålla i sär för mycket ande själ och kropp i den här frågan. Alltså att man tänker att... Ja, men nu är det andligt. Det här berör. Det här berör anden. Det är en andlig fråga det här. Det man inte kan ta på. Det som vi inte vet vad det är för någonting. Men det klart att det kan sitta ihop med det själsliga att man, att man eh det händer någonting inne i själen, någonting som berör liksom... eh... Och vad jag tycker om eller inte tycker om eller en atmosfär eller... och det kan också få någon slags kroppslig uttryck.²⁸⁴

²⁷⁸ Informant X.

²⁷⁹ Informant U; Informant X; Informant Y; Informant Å; Informant Å; Informant Z; Informant V.

²⁸⁰ Informant X; Informant Y.

²⁸¹ Informant Y.

²⁸² Informant X.

²⁸³ Informant X.

²⁸⁴ Informant Å.

Lovsången beskrivs också kunna hjälpa människor att skifta perspektiv på tillvaron. Flera beskriver skiften där den lovsjungande individen och kollektivet skiftar fokuset från sina problem till Guds sanningar om sin situation.

[Lovsången] hjälper människor [...] att skifta perspektiv, eh, att skifta perspektiv på att: OK, Gud. Det du har sagt det är sant om mig och det är högre än det jag står i kanske just nu som människa.²⁸⁵

Tre av informanterna använder ordet ”resa”²⁸⁶ för att beskriva processen. En av informanterna beskriver vikten av att få göra sin ”andliga resa”,²⁸⁷ en annan menar att varje lovsångstillfälle är en resa vidare längre in än templets ”förgård”²⁸⁸ och en tredje beskriver resan som en kollektiv resa från ”oengagemang till engagemang”²⁸⁹ med fokus på delaktigheten i Gudstjänsten. Jag återkommer till delaktighet under rubriken 5.3 Gemenskapande.

Uttrycket ”Guds rike”²⁹⁰ återkommer explicit som en transformerande faktor hos tre av informanterna, men även implicit i beskrivningarna av när ”det händer någonting”²⁹¹ hos övriga informanter. En informant beskriver det som att lovsång ”öppnar upp”²⁹² för Guds rike att ”ta plats liksom med allt vad det innebär”.²⁹³ Hen beskriver hur Gudsrikesprocessen består av helande, upprättelse, och hur sorg får bytas till glädje. En annan informant ger exemplet på hur platsen där lovsången pågår plötsligt kan bli fridfull från att ha varit ”rörig” och ”orolig”.²⁹⁴

Uttrycket ”det händer någonting” är för informanterna både kopplat till en kort process där en förändring sker där då i rummet, men berättas också vara något som sker över tid med en grupp människor eller i samhället. Att lovsången ”påverkar”²⁹⁵ är en återkommande hos informanterna, både explicit och implicit. De beskriver dels hur lovsången påverkar atmosfär eller perspektiv hos en individ eller kollektiv, men också om hur saker kan förändras på samhällsnivå. Två av informanterna tar platser i staden som exempel på sådant som lovsång påverkar. De beskriver hur lovsången påverkar det omgivande samhället och den miljö den lovsjungande gemenskapen

²⁸⁵ Informant Y.

²⁸⁶ Informant Ö; Informant Å; Informant Ä.

²⁸⁷ Informant V.

²⁸⁸ Informant Ä.

²⁸⁹ Informant Å.

²⁹⁰ Informant Å; Informant Ä; Informant X; Informant V.

²⁹¹ Informant U; Informant X; Informant Y; Informant Ä; Informant Å; Informant Z; Informant V.

²⁹² Informant Ö.

²⁹³ Informant Ö.

²⁹⁴ Informant X.

²⁹⁵ Informant Ä; Informant Ö; Informant V.

befinner sig i även då de inte sjunger lovsång eller firar gudstjänst.²⁹⁶ Processen eller förändringen som sker i lovsången nämns alltid som något positivt. Även om informanterna beskriver det som att lovsången påverkar så beskrivs förändringen inte höra samman med lovsången i sig själv, utan beror på att den hör samman med Guds närvaro och Guds rike, som jag nämt tidigare (5.1).

Återkommande hos samtliga informanter är, som jag tidigare nämnt, att lovsången ”skapar rum”,²⁹⁷ ”koppling”²⁹⁸ och ”utrymme”²⁹⁹ för tillbedjan. Jag redogör här för dessa uttrycks relation till process. Lovsången och musiken uppfattas skapa något som förut inte fanns där, som enligt informanterna förenklar för människor att närma sig Gud.

[...] lovsångens roll är att kanske väcka upp eller stirr something, [...] inte på något manipulativt sätt utan bara skapa ett rum för skönhet för människor att komma in i. Ett tonspråk som lockar fram den där sången i oss, eller tacket i oss [...]³⁰⁰

Även uttryck som ”öppna upp”,³⁰¹ ”öppna sig”,³⁰² ”väcka”,³⁰³ ”bjuda in”³⁰⁴ och ”locka”³⁰⁵ förekommer genomgående i intervjuerna. Lovsången beskrivs öppna upp för det gudomliga och att det är viktigt att det som sker i en gudstjänst, inklusive lovsången, är ”initierat av Anden”.³⁰⁶ Vid ett par tillfällen i intervjuerna nämns tillbedjan och lovsångerna som ”nycklar”.³⁰⁷ Informanterna är noga med att poängtera att Gud är ständigt närvarande och att det alltid är öppet till Gud, men att det lovsjungande kollektivet och/eller individen kanske inte alltid är öppen för Gud. En av informanterna använder bilden av templet i Gamla testamentet och uttrycker det som att ”vi har en väg att gå upp till Sion”.³⁰⁸ Återigen blir Gudsmötet och den helige Andes ledning viktigt. Hen beskriver vidare:

[...] Att våra inre ögon kan få syn på honom. För när vi, när vi liksom ser honom då väcks vår tillbedjan liksom eh och där den helige Ande hjälper oss med det. Han öppnar våra inre

²⁹⁶ Informant Ö; Informant Y.

²⁹⁷ Informant Å; Informant Z.

²⁹⁸ Informant Z.

²⁹⁹ Informant V.

³⁰⁰ Informant Z.

³⁰¹ Informnat Ö.

³⁰² informant Å.

³⁰³ Informant Z; Informant Ä.

³⁰⁴ Informant Z.

³⁰⁵ Informant Y.

³⁰⁶ Informant U.

³⁰⁷ Informant U; Informant Ä.

³⁰⁸ Informant U.

ögon så att vi börjar... skåda Guds Guds väsen och hur härlig han är. Och ibland tar det lite tid... Och det är den resan som det helige Ande vill alltid hjälpa oss liksom med.³⁰⁹

Resan som metafor återkommer alltså även här. Lovsången beskrivs ta med individen och kollektivet på en resa mot Gudsmötet. Här föreligger vad som kan tolkas som en spänning mellan två förklaringsmodeller, men vad som också kan tolkas som två kompletterande perspektiv. Enligt informanterna föregår Gudsmötet lovsången då denna är ett gensvar eller respons på Gudsmötet, men det leder samtidigt också fram till ett Gudsmöte eller ett fördjupat Gudsmöte.

Lovsångens roll är ju, t.ex. i gudstjänsten skapa en riktning för en församling som där vi vänder oss... från oss själva... mot vår skapare och gensvarar som, som vi borde, som man, som vi ska.³¹⁰

En informant refererar till en process hen ser i Psalm 100 och beskriver resan så här:

Jag börjar i det som är väldigt nära mig och sen kan lovsången gå djupare. Jag tror där/ Dels handlar det ju om olika skeenden som vi går igenom, olika saker som vi, vi går igenom... som församling. [...] Men sen är det ju också saker som, som Gud uppenbarar och då är det också viktigt att sången på nåt vis också kan vara med i den processen eh...eftersom då sången skapar, lovsången skapar teologi. Att det, det hänger ihop.³¹¹

Precis som Ingalls beskriver informanten hur lovsången inte bara reflekterar, utan är med och skapar övertygelser.³¹² Lovsångens roll, så väl som lovsångsledarens roll, beskrivs i stringens med beskrivningen av lovsången som en resa, också som riktningssivande:

[...] det är någonting som händer i lovsången när vi gemensamt... säg i en gudstjänst, vänder blicken bort från oss själva och riktar den mot Gud och... [...] det händer någonting i oss när, när vi sjunger, när vi sjunger de här sångerna som beskriver Guds storhet eller godhet. Då landar de orden i oss. Det påverkar oss. Det blir som en predikan i sig. Kanske undermedvetet eller så men det påverkar oss positivt mot, i riktning mot Gud.³¹³

Lovsången beskrivs rikta individens och så även kollektivets fokus. Även här förekommer uttrycket ”det händer någonting”³¹⁴ i relation till att uppmärksamheten riktas om. Hos två av informanterna återfinns, som jag nämnt tidigare, även uttrycket ”bana väg”.³¹⁵ Informanterna beskriver både hur lovsången banar väg och hur man som deltagare eller ledare i lovsången är med och banar väg för ”genombrott”³¹⁶ i en process en individ eller församlingen står i.

³⁰⁹ Informant U.

³¹⁰ Informant Z.

³¹¹ Informant Ä.

³¹² Ingalls 2006:vi, se även 3.3.1.6 och 3.3.2 ovan.

³¹³ Informant V.

³¹⁴ Informant V.

³¹⁵ Informant Z; Informant Ö; Informant Y.

³¹⁶ Informant Ö.

5.2.2 Process – Ledarskap

När det kommer till ledarskap i intervjuerna ser jag hur informanternas beskrivningar av lovsångsledaren som en slags processledare återkommer. En av lovsångsledarens främsta uppgifter är att leda en process eller skapa rum för en sådan, enligt informanterna. Även här beskrivs lovsångsledarens uppgift som att först och främst vara till hjälp och förenkla för människor att tillbe. Processen eller rörelsen handlar om att transformeras som individ eller kollektiv i mötet med Gud men också om att röra sig från en plats till en annan. En rörelse från distans, oengagemang och frånvaro till närhet, engagemang och närvaro. I vilken utsträckning ledarens egna handlande uppfattas som viktigt för processen varierar men hos samtliga informanter återfinns en beskrivning av ledarens uppgift bland annat som att leda förändring. Uttryck som ”process”, ”rörelse” och ”skifte” förekommer även här, vilket styrker den bild jag ser i intervjuerna av lovsångsledaren som en slags processledare. Här handlar det om en process av att samla ihop och ”flytta människor från en punkt till en annan”.³¹⁷

Hur samlar vi ihop allt det här tills att vi når någon slags gemensam punkt där vi faktiskt... praktiskt och emotionellt blir någon slags: Ja men vi är ju här faktiskt för att vi tror att Jesus är här och det kanske är läge att tacka för det eller be eller lovsjunga. Det tar en stund.³¹⁸

Det handlar enligt informanterna också om att leda människor närmare Gud. Det finns en rörelse i ledarskapet beskriven hos samtliga lovsångsledare. En informant tar templet som metafor och beskriver det som att man inte vill stanna i förgården utan röra sig inåt i ”det allra heligaste”.³¹⁹

Jag tänker att varje lovsångspass är en resa liksom och det är viktigt att hålla en linje i det, leda folk vidare. Vi vill inte camp out på i förgården om man nu får använda det uttrycket liksom utan vi tar dem in någonstans.³²⁰

Informanterna beskriver sin uppgift i relation till detta som att gå före och bana väg men ännu vanligare är alltså att hjälpa, skapa rum, möjliggöra, ge utrymme för tillbedjan och skapa eller ge ”riktning”³²¹ och att som lovsångsledare visa vart församlingen ska ”gå”.³²²

Utöver att skapa rum och möjlighet, som också det beskrivs som en process, så är ”skapa koppling” eller ”koppla” (med Gud) en av de vanligast förekommande beskrivningarna av vad lovsångsledaren vill ska hända i lovsången.³²³ Informanterna upplever det som att det uppstår en

³¹⁷ Informant Å.

³¹⁸ Informant Å.

³¹⁹ Informant Ö.

³²⁰ Informant Ö.

³²¹ Informant Å; Informant Ö; Informant V.

³²² Informant Ö.

³²³ Informant X; Informant V; Informant Å; Informant Å; Informant Z.

kontakt mellan de närvarande då individen och kollektivet blir närvarande i tillbedjan och på så sätt möter Gud, som alltid är närvarande. En informant säger att "visionen"³²⁴ är att de människor hen har satts till att leda ska "connecta med det eviga",³²⁵ och hänvisar då till den pågående lovsången som beskrivs i Uppenbarelseboken.

Visionen är att de här människorna jag har framför mig eller de här människorna, jag har för uppgift att leda, connectar med det, det eviga. Jag vet inte hur man ska uttrycka det... M... Ja jag tror det är så.³²⁶

Det blir synligt i intervjuerna att informanterna relaterar till två typer av processer eller möjligen två aspekter av samma process. Dels att samla människor till punkt A och sedan leda från punkt A till B och vidare, men det handlar också om att leda människor i en process som de själva inte styr. I beskrivningen av den andra typen av process understryks vikten av dialog eller koppling med Gud eller Anden. Enligt informanten är det viktigt för lovsångsledaren att uppfatta vad som pågår i gudstjänstrummet eller i församlingen som helhet. Ord som knyter an till bilden av lovsjungandet, tillbedjan eller gudstjänsten som en "resa"³²⁷ förekommer. "Vart vi är på väg", och "vart vi ska"³²⁸ är genomgående uttryck i intervjuerna och knutet till vad "Gud gör"³²⁹ eller vad som händer i mötet med Gud. Att kunna avgöra var i processen församlingen är framstår i intervjuerna som en viktig förmåga för en lovsångsledare. Det beskrivs inte som något lovsångsledaren nödvändigtvis måste kunna själv, utan det kan även vara i dialog med någon annan av musikerna eller församlings- eller gudstjänstsledning. Det varierar hur mycket denna förmåga refereras till som andlig, och det förefaller finnas ett visst mått av utforskande här kring hur mycket som är en mänsklig förmåga och hur mycket som är på Andens ledning. Enligt informanterna behöver lovsångsledaren vara "lyhörd",³³⁰ både för Gud och för människorna hen leder i båda processerna. En av informanterna börjar beskriva sin mänskliga förmåga, men landar vartefter i att förmågan kanske också har en andlig aspekt eller dimension: "Jag har lätt att liksom koppla upp mig på vad som pågår i rummet, vad som händer, vart vi är på väg, göra en analys, ta ett beslut. För mig är det en andlig kvalité, i och för sig, också".³³¹ För denna förmåga redogörs ytterligare under rubriken 5.4 Det profetiska.

³²⁴ Informant Z.

³²⁵ Informant Z.

³²⁶ Informant Z.

³²⁷ Informant Ö; Informant Å; Informant Ä.

³²⁸ Informant Ä.

³²⁹ Informant X.

³³⁰ Informant Ö; Informant U; Informant Å.

³³¹ Informant Å.

”Riktning”³³² är som tidigare nämnts ett återkommande ord i intervjuerna. Det rör så väl beskrivningen av olika processer som bilder kring vad ledarskapet innebär och kan liknas vid. En av informanterna använder metaforen ”pil”³³³ för lovsångsledaren och beskriver lovsångsledarens bland annat som en ”riktningsgivare”³³⁴ som med Guds och människors hjälp, samt sina egna förmågor tar ut en riktning för det specifika tillfället. Ofta handlar det då om att ta ut en riktning och inte bara leda människor dit utan också gå med eller ”gå före”.³³⁵

Innebörderna går isär i vad informanterna lägger i att ”gå före” samtidigt som bilderna som används för att förklara går in i varandra. Även här söker informanterna efter orden. En av informanterna hänvisar till att som lovsångsledare gå före i det att man som David i Gamla testamentet uppmanar sin och andras själ till att lova Gud.³³⁶ En annan informant använder uttrycket i relation till lovsångsledaren som ”härförare”³³⁷ som leder församlingen framåt tillsammans med och även underordnat den övriga ledningen så som till exempel pastorer, präster och andra ledare. Två av informanterna understryker vikten av lovsångsledaren som förebild.³³⁸ Dels finns innebörden av att gå före och skapa rum för processen eller Gudsmötet, men också om ledarens egen process. Här går meningarna isär något. Tre av informanterna berättar att en lovsångsledare måste kommit längre än de hen leder för att kunna gå före.³³⁹ Hos dessa tre framträder dock inte en enhetlig eller helt tydlig bild av vad som menas detta. En informant hävdar att det handlar om att gå före genom att ”förkovra sig och växa”³⁴⁰ för att kunna leda samma rörelse av växt hos de hen leder. Informanten beskriver att om hen förväntar sig att församlingen ”ska växa i sättet som vi lovsjunger på”³⁴¹ så behöver hen växa också och ta ansvar för att förkovra sig och växa som ledare och lovsångare. En annan informant hävdar att: ”[...] om jag inte har varit på den platsen själv då blir det väldigt svårt att leda människor dit”.³⁴² Hen utvecklar det och beskriver istället den ”platsen”³⁴³ som att ha låtit sina ord formas av Gud genom bön och bibelläsning och ett Gudsmöte, snarare än att ha kommit längre i en växt-process eller

³³² Informant Å; Informant Ö; Informant V.

³³³ Informant Å.

³³⁴ Informant Å.

³³⁵ Informant Z; Informant Y; Informant Ö.

³³⁶ Informant Z.

³³⁷ Informant Y.

³³⁸ Informant Ö; Informant V.

³³⁹ Informant Y; Informant Ö; Informant Å.

³⁴⁰ Informant Ö.

³⁴¹ Informant Ö.

³⁴² Informant Y.

³⁴³ Informant Y.

relation än de hen leder. Ytterligare en informant säger att hen leder utifrån sin egen ”vandring” och ”erfarenhet och uppenbarelse av vem Gud är”³⁴⁴ och att hen måste växa i sin relation och tillbedjan för att kunna leda människor djupare in i tillbedjan. ”Alltså jag leder inte människor längre, på ett sätt, än jag har kommit själv”.³⁴⁵ Båda informanterna uttrycker vikten av att gå före, men beskriver vad det innebär på olika sätt. Å ena sidan innebär förklaringsmodellerna ovan att församlingens tillbedjan bara blir så djup som lovsångsledarens tillbedjan, men å andra sidan är det svårt att fastslå det då processerna i tillbedjan, enligt samma informanter samt hos de övriga, inte främst är knutna till informanterna utan snarare till vad Gud vill göra. Dels genom musiken men också genom att Gud för lovsångsledaren och församlingen någonstans som informanterna inte helt kan beskriva. Möjligen hör detta samman med uppfattningen om Anden som den yttersta lovsångsledaren och församlingens större rörelse i efterföljelse. Det förefaller finnas en diskrepans, antingen bara i språk eller även i innebörd hos informanterna ovan. En annan informant som beskriver hur lovsångsledaren tillsammans med det övriga ledarskapet och Anden är med och leder det ”andliga skeendet”³⁴⁶ ger uttryck för ett sätt annat att se på relationen mellan sitt eget ledarskap och Guds i förhållande till en process, som lägger mindre eller ingen vikt vid lovsångsledarens egen utveckling:

Jag menar att när man leder skeenden så så eh. Jag [...] tror att Gud gör precis som han vill men han, han vill ha med oss i sitt, i sitt, i det som händer. [...] Gud ger löften; till en människa, till en plats, till ett land. [...] Och att förflytta sig från där man är nu till löftets uppfyllande, så att säga, det är en skeende. Och det kan ta tid. Det kan ta 100 år, det kan ta 10 år, det kan ta en månad. [...] Men att sträcka sig efter det Gud har sagt och som vi vet är sant och att fråga Gud Hur ska vi komma dit? det är att vara med i ett skeende liksom att att få med, att leda Guds folk, liksom, in i det. Bit för bit för bit.³⁴⁷

Samtidigt som denna informant lägger mindre vikt på ledarens utveckling så lägger hen mer tyngd på lovsångsledarens roll och funktion. Hen beskriver lovsång och tillbedjan som avgörande för att Guds vilja ska ske i Sverige och hävdar därför att lovsångsledaren är viktig då hen tillsammans med övrigt gudstjänstledarskap leder dessa ”skeenden”.³⁴⁸

[...] lovsjunga och tillbe honom. [...] Jag tänker det är nyckeln till allt...alltså... eftersom jag tror att det är, det är vägen [...] för Guds folk. [...] Det måste ju ske lokalt men eh att att lovsångstjänsten, så att säga, under de sista 20 åren har blivit liksom allt mer etablerad och man pratar om den och man försöker hitta former för den, det är ju för att den är så avgörande för det andliga klimatet, så att säga i i Sverige, i världen. [...] Självklart. [...] Och

³⁴⁴ Informant Ä.

³⁴⁵ Informant Ä.

³⁴⁶ Informant X.

³⁴⁷ Informant X.

³⁴⁸ Informant X.

därför så så behövs det ju lovsångsledare som... som som leder, som leder skeenden. [...] Sen hur det ser ut [...] det sker i alla möjliga olika sammanhang³⁴⁹

Även hos övriga informanter återfinns uppfattningen av att Gud och Anden är de som ytterst leder. I ljuset av intervjuerna som helhet framstår Gudsmötet, både för ledaren och församlingen, vara mera avgörande än den egna utvecklingen eller relationen, även om just den egna Gudsrelationen understryks hos samtliga informanter. Tre av de övriga informanterna understryker istället vikten av att ha spenderat tid med Gud innan (likt en av informanterna i resonemanget ovan), och en informant återkommer även till vikten av att ha rätt ut konflikter med Gud och andra människor innan lovsångsledaren är i tjänst.³⁵⁰

En informant uttrycker att det finns risker både i att ta för lätt på uppgiften och i att lägga för stort ansvar på lovsångsledaren. Hen hävdar istället att lovsångsledaren behöver ta ansvar för sin Gudsrelation både utifrån lovsångsledarskapet så väl som att vara kristen och vilja bli mer lik Jesus. Samtidigt understryker informanten att lovsångsledaren inte ensam behöva axla ansvaret för hela församlingens lovsång och en ”stark andlig atmosfär”.³⁵¹

Det var en period i mitt liv [...] som det var mycket snack om: du kommer inte längre än vad ledaren kommer [...] Till slut blev jag så osäker på: kan jag ens gå upp och sjunga och spela i lovsångssammanhang? [...] i ett lovsångsledarskap så tänker jag att man ytterst sett ska tänka att nej, det är, det är inte på grund av mig som det här är bra eller som att det blir en stark andlig atmosfär eller vad man nu ska tänker, utan det är ändå trots mig. [...] Jag tror det finns en viss risk att man som ledare till slut, man pallar inte den där kappan liksom.³⁵²

Informanten uttrycker en stark tveksamhet inför att genom uttryck som ”härförare”³⁵³ göra rollen för ”biffig”,³⁵⁴ för lovsångsledarens skull. Hen landar istället slutligen i uttrycket ”riktningsgivare”,³⁵⁵ som också det ger uttryck för att det finns en rörelse eller process i relation till lovsångsledarskapet. Vikten av delat ansvar, dialog och samverkan med församlingsledningen återfinns även hos ytterligare sex av informanterna. Samtliga informanter beskriver lovsången som del i en större process eller rörelse som hela församlingen eller gudstjänsten är en del av och att det är viktigt att leda ”åt samma håll”³⁵⁶ som församlingsledningen i sin helhet.

³⁴⁹ Informant X.

³⁵⁰ Informant X.

³⁵¹ Informant Å.

³⁵² Informant Å.

³⁵³ Informant Å.

³⁵⁴ Informant Å.

³⁵⁵ Informant Å.

³⁵⁶ Informant Y.

5.3 Gemenskapande

I bakgrundskapitlet är delaktighet och identifikation två starka teman hos de angivna teologerna. Dessa återfinns även i intervjuerna, men till detta vill jag lägga viljan att uttrycka och lovsjunga i gemenskap, samt även att skapa gemenskap mer explicit. Denna betoning i intervjuerna har jag därför valt att kalla för Gemenskapande. Jag valde att kalla den för gemenskapande därför att informanterna inte enbart uttrycker en längtan efter att människor ska delta i lovsången eller tillbedjan utan för att de uttrycker en längtan efter att deltagandet ska verka (trans)formativt, att deltagandet ska medföra att en gemenskap skapas. Det kan argumenteras för att en sådan skapandeprocess hör till 5.2 Process, men jag har valt att göra det till en egen betoning för att tydliggöra att det inte enbart handlar om att delta i samma sak och identifiera sig med detta utan att det hos informanterna finns en tydlig vilja av att vara och bli ett *vi* – en gemenskap i lovsången. Jag kommer även här redogöra för det jag valt att kalla för identifikation, trots att ordet endast nämnts explicit i en av intervjuerna, då jag ser det som ett starkt tema även hos övriga informanter, om än med andra ord.

5.3.1 Gemenskapande – Lovsång

Genomgående i intervjuerna som helhet fokuserar informanterna generellt på församlingens eller kollektivets gemensamma lovsång framför individens. När jag frågade vilka *vi*:et är uppstod initialt ofta en förvirring, då det ter sig så självklart för informanterna att säga *vi*. Det finns också en tonvikt vid kollektivets lovsång genom uttryck som ”Guds folks tillbedjan” och ”församlingen”.³⁵⁷ I sina beskrivningar av lovsång och tillbedjan utgår informanterna med några få undantag från gudstjänstrummet alternativt kollektivets gemensamma identitet och praktiker. Gemenskap med Gud och varandra är centralt i materialet och kan redogöras för i samtliga betoningar. I kombination med de pågående processer som jag beskrivit ovan under rubriken 5.3 Processer gjorde detta att jag valde att ge denna del av intervjuerna en egen rubrik för att försöka synliggöra hur delaktighet och identifikation, samt mycket av det övriga materialet, centreras till att forma och skapa en gemenskap. Dels en gemenskap med Gud, vilket synliggjorts i rubriken 5.1 Gudsmöte, men också gemenskap med varandra. En informant beskriver gemenskap som Guds ”grundmål”³⁵⁸ och refererar, precis som tre andra informanter, till 2 Mosebok, där Gud vill befria sitt folk till att fira gudstjänst i gemenskap (2 Mos 3:12, 5:1). Att delta i lovsången beskrivs i intervjuerna också som ett sätt att lyfta varandra i gemenskapen i församlingen. Genom att delta

³⁵⁷ Informant U.

³⁵⁸ Informant Ä.

i lovsången menar informanterna att deltagarna sjunger ut Guds sanningar, över sig själva, situationer, platser och kanske över någon som inte orkar själv. Det liknas vid att vara förebedjare för någon, vilket jag återkommer till.

Lovsången beskrivs av informanterna som enande och samlande. En informant understryker särskilt vikten av att samlas över generationerna, snarare än att lovsång skulle vara ett uttryck för uttryck för en viss målgrupp, så som Thorsén och i någon mån även Bossius beskriver det.

Thorsén beskriver lovsång som ungdomsmusik och Bossius hävdar att lovsång kräver ett populärkulturellt sound.³⁵⁹ En av informanterna uttrycker att lovsången ofta har en viss musikstil. En annan nämner i stället att man avvänder sig av olika musikstilar och instrumentering för att göra så många som möjligt delaktiga genom igenkänning.

Precis som lovsång beskrivs vara ett av uttrycken för tillbedjan beskrivs det också av samtliga informanter vara ett av uttrycken för gemenskap och en av de sociala formativa praktiker som fungerar eller är tänkta att fungera gemenskapande. Trots detta, samt att betoningen på och längtan efter gemenskap är så genomgående i intervjuerna, är det värt att notera en reflektion kring det gemensamma sjungandet som en informant uttrycker så här:

Jag tycker att, och när man tittar på Sverige och lovsång idag så är det så är det mycket en vertikal rörelse. [...] det är en linje som bara går så att säga uppåt mot Gud och förhoppningsvis också neråt från Gud. [...] Så finns det en annan dimension som handlar mycket mer, som är liksom då horisontell liksom. Vi tittar på varandra, det svänger, vi är glada, eh, gemenskap. Det händer någonting ihop. För det är egentligen en ganska ensam upplevelse den där [...] vertikala. Det är ju bara jag och Gud egentligen. Bara att det råkar vara folk i rummet också som hjälper mig i det på något sätt men det är ändå jag och Gud ändå fast i ett kollektiv. Men den här, den horisontella, den är ju mycket, mycket mer vi-befrämjande.³⁶⁰

Denna uppfattning saknas i övriga intervjuer. Istället fokuserar övriga informanter på hur sjungandet och vad man sjunger skapar vi:et genom delaktighet i tillbedjan som Guds folk. Två av informanterna nämner explicit teologi i relation till lovsång. Den ena menar att ”teologi förs fram”³⁶¹ i lovsången och den andra att ”lovsång skapar teologi”.³⁶²

I bakgrundskapitlet framstår delaktighet som en av de viktigaste faktorerna i kyrkans tillbedjan och gemensamma sång. Vikten av att skapa delaktighet är även genomgående i alla åtta intervjuer. Det blir främst synligt i relation till lovsångsledarskap. När informanternas

³⁵⁹ Bossius 2011:52; Thorsén 1980:36.

³⁶⁰ Informant Å.

³⁶¹ Informant U.

³⁶² Informant Ä.

beskrivningar börjar röra vid delaktighet och gemenskap för informanterna snabbt sina resonemang in mot ledarskap och den egna längtan efter att kollektivet ska vara just delaktiga. Informanterna uttrycker en längtan efter att individen och kollektivet ska bli delaktiga i bönen och tillbedjan som uttrycks i lovsången. Detta beskrivs ytterligare under nästa rubrik 5.3.2 Gemenskapande – Ledarskap. Som jag tidigare nämnt beskriver White lovsång som en social formativ praktik.³⁶³ Detta bekräftas i intervjuerna, inte minst i relation till delaktigheten. Samtliga informanter rör sig nära denna beskrivning av både lovsången och bönen som gemensam praktik. Även här förekommer uttrycket ”det händer någonting”. En informant beskriver hur ”det händer någonting” när församlingen i bön eller lovsång gemensamt ”vänder blicken från sig själv till Gud”,³⁶⁴ en rörelse jag ser beskriven hos samtliga informanter. Här poängteras vidare musikens kraft att vara inkluderande genom att alla kan stämma in i en sång.³⁶⁵ Som jag nämnt tidigare under rubriken 5.1 Gudsmöte ser jag alltså en tydlig koppling mellan bön och lovsång. Så även här. Två av informanterna refererar till lovsång som just ”gemensam bön”³⁶⁶ och endast när jag frågar om lovsångens betydelse för informanterna personligen berättar de om lovsången endast ur individens synvinkel eller erfarenhet. Lovsångens roll beskrivs bland annat vara att be och ”tillbe tillsammans med toner”.³⁶⁷

Så... om jag ber utan toner så säger församlingen amen och håller med men om jag tillber med toner så... inte bara håller församlingen med utan då är församlingen delaktig och det är en jättestor skillnad.³⁶⁸

Musiken spelar en roll för flera informanter ur just delaktighetsperspektivet. I intervjuerna understryks däremot återkommande att delaktighet i själva sjungandet inte per automatik betyder att individen eller kollektivet deltar i tillbedjan eller, som några av informanterna återkommer till, ”tillber i Ande och sanning”.³⁶⁹

Informanternas beskrivning av lovsången klingar väl med den beskrivning som framkommer i bakgrundskapitlet, nämligen lovsången som en social formativ praktik.³⁷⁰ Ett exempel på detta är hur en informant som återkommer till hur tillbedjan, lovsången och att delta i gudstjänst är en del

³⁶³ Se 3.2 ovan.

³⁶⁴ Informant V.

³⁶⁵ Informant V.

³⁶⁶ Informant V.

³⁶⁷ Informant Z.

³⁶⁸ Informant Z.

³⁶⁹ Uttrycket är hämtat ur Joh 4:23.

³⁷⁰ Fahlgren 2013:42; Moberg 2013:106–109, se också ovan, 3.2.

av den ”kristna fostran”³⁷¹ som över tid formar individen och kollektivet. Lovsång som social formativ praktik blir också synlig då det talas om fysiska uttryck för tillbedjan, så som att sjunga tillsammans och lyfta sina händer:

[...] är folk mer kristna när de lyfter händerna än när de inte gör det? Det är väl osannolikt tänker jag men [...] jag kan inte undgå att konstatera när plötsligt ett helt rum signalerar med sina kroppar att nu så, så tänker vi tillbe Gud så händer någonting i atmosfären. Det är någonting med den där vi, vi:et.³⁷²

I det gemensamma uttrycket skapas enligt informanten ett *vi* som gör att individen identifierar sig med kollektivet då individen blir en del av en större grupp. Ordet ”identifikation”³⁷³ förekommer endast hos en informant explicit, men hen ger uttryck för några saker som jag uppfattar att de övriga informanterna söker orden för, bland annat genom sitt konsekventa användande av *vi* istället för *jag* genom intervjuerna. Informanten som använder uttrycket identifikation verkar vara väl förtrogen med användandet av detta uttryck och använder det ofta i intervjun. Hen refererar till hur det uppstår identifikation hos både individen och kollektivet med att vara en del av Guds folk och en del av det folkets historia:

Vi behöver känslan av [...] gemenskap, tillhörighet, känslan av familj eller liksom något [...] som blir större [...] och där händer någonting med oss när vi sjunger Lammets och Moses sång till exempel. [...] det vi gör då är att vi, vi det här är vår historia. Det här vårt arv. Det är vilket folk vi tillhör så vi vi placerar oss själva i en linje med en livsberättelse som inte bara är min egen utan jag tillhör en jättelång historia i mänskligheten som väljer en världsbild där vi tror att det finns en gud och eftersom han finns, eftersom han har skapat oss så är vårt rättmätiga gensvar: tillbedjan.³⁷⁴

Uttrycket Guds folk eller Israels folk återkommer hos sex av informanterna och samtliga informanter refererar till bibelord ur både Nya och Gamla testamentet i relation till lovsång. Det finns en närmast självklar identifikation hos informanterna med Guds och kyrkans historia. Meningar som ”lovsången har ju alltid funnit bland Guds folk i alla tider”,³⁷⁵ som en informant uttrycker det, förekommer frekvent i intervjuerna. Som jag nämnt ovan refererar informanterna sällan till något annat än ett *vi*, om det inte rör personliga berättelser. I intervjuerna framkommer alltså att delaktighet i lovsång, i tillbedjan skapar identifikation med Guds folk, församlingen och Guds historia. För att se hur skulle man behöva titta närmare på den teologi som förs fram i till exempel texter, någon som det inte finns utrymme för i den här studien. Kreider och Kreider

³⁷¹ Informant Z.

³⁷² Informant Å.

³⁷³ Informant Z.

³⁷⁴ Informant Z.

³⁷⁵ Informant U.

nämner vikten av att i lovsång identifiera sig inte bara med Guds folks historia utan även med Guds mission.³⁷⁶ Guds mission förekommer explicit i relativt liten utsträckning i intervjuerna. Jag noterar att endast en informant nämner relationen till mission ur ett sändande perspektiv med referens till det som brukar benämnas ”missionsbefallningen”,³⁷⁷ så även av informanten. Hen hänvisar till olika riktningar i gudstjänstmusikens funktion och menar det är viktigt med en ”uppåt-rörelse” (till Gud), en ”inåt-rörelse” (Gud förbarma dig över mig) och en ”utåt-rörelse” (Gud till människor).³⁷⁸ Det missionella perspektivet förekommer hos en annan informant, men då ett samtal kring det andliga ”klimatet”³⁷⁹ med explicit hänvisning till Joh 12:32:

Alltså när Jesus blir upphöjd, när när Guds folks fokus är på att upphöja Jesus, så sköter han om väldigt mycket automatiskt, om jag uttrycker mig så. Alltså människor dras in i hans närhet. Vi gör det men även alla de andra som ännu inte vet.³⁸⁰

Informanterna beskriver hur människor dras in i Jesus närhet som en frukt av tillbedjan snarare än att det i tillbedjan skapas en identifikation med Guds mission hos de lovsjungande. Informantens uppfattning i citatet ovan ligger mer i linje med hur lovsången påverkar samhället, som jag beskrivit tidigare. Detta återfinns i två andra intervjuer. I de två intervjuerna ser jag inte någon tydlig koppling till mission eller missionsbefallningen utan mer i relation till det som ibland omnämns i intervjuerna som ett ”skifte i atmosfären”³⁸¹ eller ”Guds löften.”³⁸² Det är möjligt att informanterna anser att de identifierar sig med Guds mission genom att de identifierar sig med Guds folk, men det är alltså inget de övriga väljer att betona särskilt.

5.3.2 Gemenskapande – Ledarskap

När det kommer delaktighet blir det synligt att informanterna, som alla är lovsångsledare, har en stark längtan efter att inkludera både individen och kollektivet i tillbedjan. De vill som lovsångsledare göra församlingen delaktig i den del av Gudstjänsten eller samlingen som hen ansvarar för och på så sätt hjälpa till att skapa identifikation hos dem hen leder med hjälp av sångerna och sitt ledarskap. Samtliga informanter berättar om detta genom att dramatisera svaren och på så vis uttrycka vad de vill uppnå hos individen och kollektivet: ”Alltså skapa identifikation hos... hos folk att: Det här vill ju jag också sjunga eller Det här tror ju jag också är sant”.³⁸³ Ofta

³⁷⁶ Kreider och Kreider 2011:174.

³⁷⁷ Informant Z; se Matt 28:18–20.

³⁷⁸ informant Å.

³⁷⁹ Informant X.

³⁸⁰ Informant X.

³⁸¹ Informant X.

³⁸² Informant X.

³⁸³ Informant Z.

saknar informanterna språk för hur de leder människor in i den identifikationen. Det förefaller nästan vara en slags tyst kunskap. De verkar veta hur de gör men inte hur de ska beskriva det. Uttrycket ”det händer någonting”³⁸⁴ förekommer frekvent även här. En av informanterna beskriver sin uppgift som lovsångsledare i förhållande till delaktighet så här:

Och sen om jag går på den här, om jag är med den här gudstjänsten så upplever jag som deltagare att: han sjunger det jag vill sjunga. Han säger det jag vill säga. Hon säger det jag vill säga.[...] Den bönen vill jag vara delaktig i. Den identifikationen tror jag. Att eh... skapa i, en koppling. Eh resonans eller klangbotten eller liksom de hittar det i mig som... som vill vara vänt mot Gud och så tar man tag i det och så drar man fram det på något sätt. Ja, jag har inget språk för det där riktigt.³⁸⁵

Intervjuerna synliggör en stark längtan hos informanterna efter att församlingen ska känna att de är en del av något större och en stor del av informanterna talar, som jag tidigare redogjort för, förutom processledarskap om att locka, ena och samlas till den gemenskap Gud kallar till. En av informanterna återkommer särskilt till vikten av ”enhet”³⁸⁶ och att ”försonas”³⁸⁷ med människor och med Gud i relation till lovsång, men också till sitt ledarskap. Det hör samman med det jag redogjort för under 5.3.Processer, men också med hur informanterna ser på lovsångsledarskapet i relation till att som ledare vara med och skapa och forma en gemenskap. Enligt informanterna ska lovsångsledaren i lovsången ena de som samlats till gudstjänst eller lovsång och genom det uttrycka att man tillhör samma kropp, enligt informanterna. Detta, menar informanterna, görs dels med sång och genreval, men också genom bönerna man ber och uppmaningar till de samlade, samt det som informanterna saknar språk för (se citatet ovan). Rollen de beskriver kan liknas vid en mötesledare eller gudstjänstledare, under den tid som avsats för lovsång och musik i gudstjänsten. En informant beskriver hur hen ibland manar folk till att prova på att sjunga med för den som är ovan eller ibland påminner om vad sången handlar om för att människor inte endast ska just sjunga med utan vara delaktiga i både sång och text så att det blir den gemensamma bön och tillbedjan det kan vara.³⁸⁸

En av informanterna refererar till 50-talets gemensamma sångböcker och menar – i kontrast till den informant som såg en brist på gemenskap i lovsångens vertikala rörelse – att gemensamma sånger förenar människors hjärtan när den individuella lovsången blir gemensam.³⁸⁹

³⁸⁴ Informant Z.

³⁸⁵ Informant Z.

³⁸⁶ Informant X.

³⁸⁷ Informant X.

³⁸⁸ Informant Z.

³⁸⁹ Informant Y.

Vikten av sångerna återkommer hos flera informanter. Sångerna, så väl som musikgenres, används enligt informanterna som redskap för att locka till tillbedjan och därigenom samla individer till en tillbedjande gemenskap. Två av informanterna benämner sångerna som nycklar som är till hjälp i just detta. Både i relation till processledarskapet och till gemenskapande krävs, enligt informanterna, att lovsångsledaren är lyhörda för människor och Anden:

Hur samlar vi ihop allt det här tills att vi når någon slags gemensam punkt där vi faktiskt... praktiskt och emotionellt blir någon slags: Ja men vi är ju här faktiskt för att vi tror att Jesus är här och det kanske är läge att tacka för det eller be eller lovsjunga. Det tar en stund.³⁹⁰

Informanterna beskriver sin uppgift som lovsångsledare att samla och leda människor i tillbedjan och lovsång. Genomgående framträder ett ”pastoralt”³⁹¹ perspektiv i beskrivningarna av hur detta ser ut. Lovsångsledaren som ”Herde”³⁹² eller med ett pastoralt ansvar återkommer i intervjuerna. En informant säger att lovsångsledaren ”måste ha ett herdehjärta som vill...locka med människor inför Gud”.³⁹³ Att locka förekommer även hos två andra informanter i beskrivningen av vad lovsångsledaren gör, och en informant refererar på ett ställe till kollektivet som ”fårahjorden”³⁹⁴ som lovsångsledaren leder, men då i relation till det profetiska.³⁹⁵ Här synliggörs hur betoningarna går in i varandra eftersom informanternas förklaringar ofta rör sig fritt mellan olika innebörder och områden samtidigt.

Vikten av gemenskap uttrycks också hos informanterna när det kommer till deras uppfattning om lovsångsledarens relation till församlingens eller gudstjänstens övriga ledarskap. Sex av informanterna uttrycker vikten av ett ”gemensamt tänk”³⁹⁶ och en gemenskap och samhörighet med församlingens övriga ledarskap, så som till exempel pastor och förbönsledare. Det är därutöver viktigt för samtliga lovsångsledare att vara en del av en större gemenskap, både i församlingslivet, i ledarskapet och när det gäller lovsången som en praktik. Ledarna behöver enligt informanterna leda åt samma håll och underordna sig varandra.

³⁹⁰ Informant Å.

³⁹¹ Informant Z.

³⁹² Informant U; Informant Ä.

³⁹³ Informant U.

³⁹⁴ Informant Ö.

³⁹⁵ Se 5.4 nedan.

³⁹⁶ Informant V.

5.4 Det profetiska

Uttrycket ”det profetiska” och ”profetisk”³⁹⁷ förekommer explicit i olika grad hos fem av informanterna, men det finns tendenser även hos övriga informanter som tangerar det som de fem informanterna benämner som ”det profetiska”³⁹⁸ genom att det stämmer in på de övrigas beskrivningar av det profetiska. Detta perspektiv är något som inte återfinns hos de forskare och teologer jag använt mig av för att skissa en bakgrund av lovsång som begrepp och fenomen. Det är inte ett perspektiv som traditionellt sätt har belysts teologiskt i någon betydande grad när det kommer till församlingssång och lovsång. I Fahlgrens beskrivning av lovsångsledaren lyfter han fram att lovsångsledaren anses ha en särskild smörjelse och ett särskilt ämbete med hänvisning till Bibelns Mirjam och David.³⁹⁹ Möjligen kan det här finnas en implicit koppling till det informanterna framför allt nämner som det profetiska i och med att Mirjam beskrivs i Bibeln ”äga profetisk gåva” (2 Mos 15:20). Det är dock inget Fahlgren nämner i sin text. Därför är det intressant att titta närmare på det profetiska, som förekommer hos samtliga informanter i en så hög grad att det är en av de vanligast förekommande betoningarna i intervjuerna som helhet, främst i relation till ledarskapet. Därför får det mer utrymme i den här kategorin, och jag har valt att rubricera avsnittet i enlighet med informanternas uttryck: ”det profetiska”.⁴⁰⁰

5.4.1 Det profetiska – Lovsång

Jag uppfattar att det som av informanterna benämner som ”det profetiska”⁴⁰¹ i deras beskrivningar av lovsång främst består av två aspekter eller steg: dels att (1) som individ och/eller kollektiv lyssna in Anden; och dels att också (2) svara eller agera på det man uppfattar på något sätt. En av informanterna uttrycker det så här:

Gud gör någonting nytt ibland oss liksom och då vill vi leva med den på något sätt lyhördheten för att uppfatta hans agenda eh... för det här tillfället liksom... Så att lära sig att leva med ett lyssnande är en läxa och våga vara frimodig att handla på det också⁴⁰²

Jag noterar återigen, och kanske ännu mer i denna kategori än övriga, hur lite på förhand givna ord informanterna verkar ha för att beskriva och förklara ”det profetiska”⁴⁰³ i relation till

³⁹⁷ Informant Ö; Informant U; Informant Å; Informant Ä; Informant X.

³⁹⁸ Informant Ö; Informant U; Informant Å; Informant Ä; Informant X.

³⁹⁹ Fahlgren 2013:67.

⁴⁰⁰ Informant Ö; Informant U; Informant Å; Informant Ä; Informant X.

⁴⁰¹ Informant Ö; Informant U; Informant Å; Informant Ä; Informant X.

⁴⁰² Informant Ö.

⁴⁰³ Informant Ö; Informant U; Informant Å; Informant Ä; Informant X.

förekomst i intervjuerna. Uttrycket ”det händer något” används mest frekvent i den här betoningen.

”Den profetiska dimensionen”⁴⁰⁴ är ett uttryck som tre av informanterna använder sig av explicit. Den profetiska dimensionen beskrivs på lite olika sätt. Dels som att det ofta handlar om att ta ett ”steg i tro”⁴⁰⁵ in i något som man inte vet vad det är, men det är något som Gud gör. Den profetiska dimensionen beskrivs som en ”andlig dimension”⁴⁰⁶ som är tillgänglig för ”hela Kristi kropp”.⁴⁰⁷ Den profetiska dimensionen beskrivs också ha en nära koppling till musik och ”det kreativa”,⁴⁰⁸ vilket jag redogör för i nästa kategori 5.5 Konstnärlighet. Även här uppfattar jag det som att informanterna tänker högt när de pratar, som för att hitta en beskrivning av något ordlöst. Informanterna beskriver hur man som församling kan ”stanna upp och se vad som händer”.⁴⁰⁹ Det profetiska är för informanterna nära sammankopplat med den process som de uttrycker att Anden eller Gud ytterst leder och även har initierat. En av informanterna beskriver det profetiska som synonymt med att vara ”ledd av Anden”,⁴¹⁰ vilket enligt den informanten skulle betyda att samtliga informanter ger uttryck för det profetiska. Jag noterar att informanterna när de betonar detta område beskriver hur de är ledda av Gud och Anden men aldrig av Fadern eller Jesus. Jesus omnämns genomgående i intervjuerna främst som någon informanterna tillber i lovsången och som lovsångsledaren vill leda individen och kollektivet till. Jesus omnämns också bland annat då informanterna citerar Bibeln.

Informanterna hävdar att det som de benämner som det profetiska handlar om att (1) uppfatta något från Gud eller Anden och sedan (2) avgöra vad som ska göras, sägas, spelas eller sjungas som ett gensvar och göra just det. I anslutning till informanternas uttryck ”det händer någonting”⁴¹¹ beskriver flera av informanterna också hur de uppfattar att Gud gör något och att man som församling kan och ibland bör ”stanna upp”⁴¹² vid eller bara vara ”i”.⁴¹³

Ibland måste man stanna upp och se vad som händer för man vet inte. Ja. Det/ För mig är det ett sätt liksom att försöka... Om jag vet att Gud är verksam i den här sången nu och vi sjunger det vi ska och Gud är här, då behöver man inte hålla på och liksom egentligen lyssna efter så

⁴⁰⁴ Informant Ö; Informant U; Informant Å.

⁴⁰⁵ Informant Å.

⁴⁰⁶ Informant U.

⁴⁰⁷ Informant U.

⁴⁰⁸ Informant X.

⁴⁰⁹ Informant X.

⁴¹⁰ Informant X.

⁴¹¹ Informant U; Informant X; Informant Y; Informant Å; Informant Å; Informant Z; Informant V.

⁴¹² Informant X.

⁴¹³ Informant X.

mycket. Då kan man vara i det. Man kan vara i den sången, eh... tills man känner att Gud liksom stannar upp eller det händer någonting här nu och då kanske man får vänta lite men ibland vet man inte. Ibland vet man inte vad man gör. Man vet inte var vi ska landa. Då tycker jag att ett sätt att ge utrymme för det profetiska [...] då, det är att att avvakta lite. Att inte bara köra på utan... stanna upp en stund och liksom ja...lyssna in, spela på lite och försöka se säger Gud någonting?⁴¹⁴

Informanterna menar att det främst är lovsångsledarens, lovsångsteamets eller övrigt gudstjänst- och/eller församlingslednings uppgift att vara inlyssnande eller ”lyhörda”.⁴¹⁵ Samtliga informanter ger uttryck för dubbelhet här. Dels handlar det om att vara lyhörd för församlingen för att kunna leda den, men det är också tydligt att det handlar om en lyhördhet för Anden. Detta pågår parallellt. Samtliga informanter pratar mer i vi-form även här, men en informant försöker foga samman dessa båda perspektiv genom att hen refererar till lyhördheten som ett samspel. Det ska, enligt informanten, inte bara vara ett samspel mellan lovsångsledaren och Anden, utan mellan de tre parterna – lovsångsledaren, Anden och församlingen – samtidigt:

För mig är det viktigt då med samspelet med mig som lovsångsledare, samspelet med församlingen och samspelet med att vara lyhörd... för den helige ande, det är centralt för mig [...] att det finnas mer djup än att bara sjunga en en god lovsång tillsammans med en bra text. Det finns, det finns ett liv, det finns ett en liksom en flod som är eh... jag kallar det för andeled tillbedjan och liksom det är ju allt du gör det klart det ska va andelet men jag jag menar att att eh... jag tror att Gud vill det.... jag tror att Gud har för varje församling liksom ett, nya dimensioner av tillbedjan.⁴¹⁶

Tre informanter nämner att man som ledare och musiker successivt kan upptäcka den det som de beskriver som den profetiska aspekten av uppgiften och betonar vikten av ”träna”⁴¹⁷ ledare och musiker i det så att de kan leda församlingen i ”den profetiska dimensionen”.⁴¹⁸ En informant uttrycker det som att sångerna i sig kan ha en ”profetisk funktion”⁴¹⁹ och därför bör vara en del i det skeende som församlingen som helhet befinner sig i. Även pastorer och lovsångsledare bör vara i ett ”skeende”⁴²⁰ som här beskrivs som ett sökande efter Gud ”för att se var är vi, vart är vi på väg”,⁴²¹ uttryck som återkommer i intervjuerna både när ”det profetiska”⁴²² berörs och det som rör olika typer av processer. Även här blir det alltså synligt att det som av informanterna upplevs som den profetiska aspekten av lovsången är en del av olika typer av processer: Gud gör något

⁴¹⁴ Informant X.

⁴¹⁵ Informant Ö; Informant U.

⁴¹⁶ Informant U.

⁴¹⁷ Informant Ä; Informant X; Informant U.

⁴¹⁸ Informant Ä; Informant X; Informant U.

⁴¹⁹ Informant Ä.

⁴²⁰ Informant Ä.

⁴²¹ Informant Ä.

⁴²² Informant Ö; Informant U; Informant Ä; Informant Ä; Informant X.

och församlingen får delta i det och ”proklamera”⁴²³ det genom att ”sjunga ut”,⁴²⁴ ett uttryck som tre av informanterna använder. Även uttrycket bara ”vara i det”⁴²⁵ förekommer. Det som en informant beskriver som proklamerande beskrivs hos en annan istället som förkunnande⁴²⁶ och hen beskriver att hen ibland stället upplever det som ”rörigt”⁴²⁷ att kalla det för lovsång, men gör ingen koppling till det profetiska:

*I'm no longer a slave to fear. I am a child of God.*⁴²⁸ Det är ju ingen lovsång. Det är ju ett statement om hur det ligger till. Jag är inte slav under rädslan utan jag är ett Guds barn liksom. [...] Som en konsekvens av det kanske jag vill tillbe, det är ju sant, men det är inte nödvändigtvis så att det är just den, det, jag kan inte den låten där hela vägen, men om just den frasen egentligen är lovsång?⁴²⁹

Informanterna beskriver det profetiska genomgående med en koppling till process, förändring eller rörelse vilket gör det svårt att återge informanternas beskrivningar av det profetiska på något annat sätt än integrerat med just processer som fenomen. Samtidigt som ”den profetiska dimensionen”⁴³⁰ beskrivs av informanterna vara något för Kristi kropp och inget exklusivt för ledarskap, eller som en informant uttrycker det för ”några speciella liksom elitmänniskor som är väldigt karismatiska”,⁴³¹ så synliggörs innebörden av det informanterna benämner som det profetiska tydligast i intervjuerna då informanterna berättar om lovsångsledarskap.

5.4.2 Det profetiska – Ledarskap

Lovsångsledarskapet nämns som ett praktiskt musikaliskt ledarskap, men fokus hos samtliga informanter ligger på den andliga aspekten av uppgiften. Informanterna beskriver såväl lovsångsledarskapet som pastorns/prästens ledarskap, förebedjares och gudstjänstledares ledarskap som ett ”andligt ledarskap”.⁴³² I intervjuerna framkommer att det hos samtliga informanter är viktigt att man som lovsångsledare har en förmåga att lyssna in människor och Anden samt i någon grad uppfattar Guds närvaro, vilja och rörelse. Frågor som rör vad Gud gör och vart församlingen som gemenskap är på väg är viktiga för informanterna. Den profetiska

⁴²³ Informant X.

⁴²⁴ Informant X; Informant Z; Informant Y; Informant Ö.

⁴²⁵ Informant U.

⁴²⁶ Informant Z.

⁴²⁷ Informant Z.

⁴²⁸ Informant Z citerar sången *No longer Slave* av Jonathan Helser, Bethel Music 2015.

⁴²⁹ Informant Z.

⁴³⁰ Informant Ö, Informant U; Informant Å.

⁴³¹ Informant U.

⁴³² Informant U.

förmågan som de beskriver kan enligt informanterna se olika ut men har ”lyhördheten”⁴³³ för Anden eller Gud gemensamt.

Och det ena är inte mer profetiskt än det andra men det är ändå att veta sitt sätt att höra Gud, tänker jag. Det är ju inte det här att det är flummigt och fritt hela tiden. Det är inte alls det det handlar om utan om att lära sig känna igen hur Gud leder mig, hur hör jag och hur genomför jag det? Så tänker jag. Och det ser väldigt olika ut då beroende på tjänstegåva, utifrån mognad, utifrån personlighet liksom⁴³⁴

Samtliga informanter ser ett utrymme för att uppfatta Anden i lovsången och musiken, men det är även något som kan uppfattas i förberedelserna. Enligt informanterna kan det ta många olika uttryck, som att till exempel stanna upp vid en ”ackordvända”,⁴³⁵ en sång, en del av en sång eller något annat.⁴³⁶ Detta återfinns hos samtliga informanter. Intervjuerna synliggör dock att det förekommer i olika grad och med olika känslor inför det hos olika informanter. Det är också olika huruvida man benämner detta explicit som profetiskt eller inte. Det som informanterna benämner som ”det profetiska”⁴³⁷ beskrivs inte enbart ta uttryck inom lovsången utan även i övriga delar av gudstjänsten, såväl som utanför gudstjänsten ram.

Två av informanterna beskriver det som Fahlgren benämner som ”smörjelse”,⁴³⁸ och då i relation till ”kallelse”.⁴³⁹ Kallelsen benämns som en gåva och något man inte ger sig själv, utan som man får av Gud och som bekräftas genom förtroende hos de man sätts att leda. Informanterna beskriver hur musikalisk gåva och övning tillsammans med smörjelse sammanfogas till att tillsammans med förtroende och bekräftelse från andra utgöra lovsångsledarskapet. Den ena informanten, som använder uttrycket, förklarar att alla kan leda lovsång, men att det finns vissa som ”har det över sitt liv att leda människor i lovsång”.⁴⁴⁰ Hen utvecklar detta senare som att vara ”smord”⁴⁴¹ och att det är något som känns igen och bekräftas i församlingen:

[...] alla bara vet åh vilken härlig gåva det här är liksom... Det här är Gud liksom. Det här är Gud som har rest upp en lovsångsledartjänst eller musiker liksom eller i sin församling.⁴⁴²

Den andra informanten beskriver smörjelse på följande sätt:

⁴³³ Informant Ö; Informant U.

⁴³⁴ Informant X.

⁴³⁵ Informant Å.

⁴³⁶ Informant Å.

⁴³⁷ Informant Ö; Informant U; Informant Å; Informant Ä; Informant X.

⁴³⁸ Fahlgren 2013:67, samt ovan, 3.3.2.

⁴³⁹ Informant Z; Informant U.

⁴⁴⁰ Informant U.

⁴⁴¹ Informant U.

⁴⁴² Informant U.

Att jag helt enkelt har fått en gåva och den helige Ande liksom sänker sig ner... [...] och gör sig påmind om att... att han ständigt är här men att han just i den här stunden eh... gör sig kännbart påmind om det. Påtagligt... upplevs som att det går att uppfatta.⁴⁴³

Det profetiska beskrivs av informanterna som en gåva som är tillgänglig för alla. En av informanterna understryker dock vikten av att lovsångsledaren behöver den, oavsett ”tjänstegåva”,⁴⁴⁴ med referens till Ef 4:11.⁴⁴⁵ ”Den profetiska gåvan”⁴⁴⁶ handlar enligt informanterna om att kunna uppfatta Guds rörelser och vilja och sedan respondera på det i sitt ledarskap. Agerandet beskrivs av informanterna främst som något som ska göras där och då, men de beskriver också hur det handlar om att agerandet kan vara en del av både korta och långa processer,⁴⁴⁷ samt vara något som uppfattas i stunden eller något som uppfattas innan i förberedelser. Responsen beskrivs kunna vara både att agera och att avvakta, beroende på situation och tilltal.

Tidigare i kapitlet har jag skrivit att det i informanternas beskrivningar lovsångsledarens roll finns ett visst mått av ”herdeskap”.⁴⁴⁸ Att vara herde benämns i svensk kristenhet ofta tillsammans med apostel, profet, evangelist och lärare som tjänstegåvor, med hänvisning till Ef 4:11. En av informanterna beskriver hur det profetiska tar sig olika uttryck beroende på personlighet och ”tjänstegåva”⁴⁴⁹ hos lovsångsledaren. Det skulle kunna förklara variationerna i intervjuerna informanter emellan, men också förklara användningen av liknelsen av församlingen som en fårahjord trots att den aktuella informanten talar om det profetiska i sammanhangen och inte om lovsångsledaren som herde:

Oavsett vem man är som person, oavsett vad man har för tjänstegåva eller läggning så tror jag att det är att alla måste använda den profetiska gåvan liksom eller ledda av anden, eller hur vi nu uttrycker oss.⁴⁵⁰

Uttrycket ”det profetiska”⁴⁵¹ förekommer i olika grad hos de olika informanterna men det kommer också in olika tidigt i intervjuerna. Två av informanterna berättar om det profetiska sättet att leda och den profetiska dimensionen i lovsång i högre utsträckning än övriga och beskriver det profetiska som en naturlig och självklar del av det egna ledarskapet och även något de ser är

⁴⁴³ Informant Z.

⁴⁴⁴ Informant X.

⁴⁴⁵ Informant X.

⁴⁴⁶ Informant Ö.

⁴⁴⁷ Informant X.

⁴⁴⁸ Se 5.3.2.

⁴⁴⁹ Informant X.

⁴⁵⁰ Informant X.

⁴⁵¹ Informant Ö; Informant U; Informant Å; Informant Ä; Informant X.

vanligt hos lovsångsledare generellt. Hos en av dessa informanter förekommer uttrycket ”det profetiska”⁴⁵² genomgående i hela intervjun 25 gånger i olika former. Hos andra förekommer uttrycket färre gånger eller uttrycks mer implicit med ord som även används för att förklara det profetiska av de som använder uttrycket explicit. I intervjuerna blir det alltså synligt att även om uttrycket ”det profetiska” förekommer hos samtliga informanter så uttrycks det olika och tar olika former samt är en medveten del respektive informants ledarskap i olika grad. Två av informanterna ger uttryck för att de uppfattar sig som ”oandliga”⁴⁵³ eller inte andligt känsliga eller profetiska.⁴⁵⁴ Trots denna självuppfattning beskriver de, med stor självklarhet, en inre dialog med Gud som handlar om hur och vart man ska leda individer och kollektivet i lovsången. En av lovsångsledarna beskriver hur hen själv alltid har just en ”dialog med Gud”,⁴⁵⁵ något som andra informanter beskriver som ”det profetiska”.⁴⁵⁶ Hen menar att det finns människor som har andra ”andliga gåvor”⁴⁵⁷ som gör att de lättare kan uppfatta vad som händer i det ”andliga klimatet”.⁴⁵⁸ Här beskriver informanten specifikt förmågan att känna hur atmosfären skiftar eller hur ”det händer någonting”, som jag beskrev i avsnittet 5.2 Processer.⁴⁵⁹ Informanten beskriver det som att Gud alltid leder lovsångsledaren, gitarristen och församlingen etcetera, men att ”olika människor kan se olika mycket i vad som händer i det andliga”,⁴⁶⁰ även det något som andra informanter beskriver som ”det profetiska”.⁴⁶¹ Informanten ifråga beskriver hur hen för att uppfatta Gud och andliga skiften gör det i samarbete med lovsångsteamet. Detta är ett sätt för hen att ändå leda med en djupare känslighet för ”det andliga klimatet”⁴⁶² än när hen har en ”inre dialog”⁴⁶³ med Gud om vart och hur hen ska leda tillbedjan där och då.

I materialet framkommer det informanterna benämner som det profetiska både som gåva och som något man kan växa i. Informanterna beskriver det som att lovsångsledaren kan mogna och lära sig känna igen och uppfatta Anden. Det profetiska beskrivs i intervjuerna dels som att lyssna och sedan att agera på det man uppfattat. Antingen genom att vänta, sjunga, eller, som jag synliggjort

⁴⁵² Informant X.

⁴⁵³ Informant Å.

⁴⁵⁴ Informant Å; Informant V.

⁴⁵⁵ Informant V.

⁴⁵⁶ Informant Ö; Informant U; Informant Å; Informant Ä; Informant X.

⁴⁵⁷ Informant V.

⁴⁵⁸ Informant V.

⁴⁵⁹ Informant V.

⁴⁶⁰ Informant V.

⁴⁶¹ Informant Ö; Informant U; Informant Å; Informant Ä; Informant X.

⁴⁶² Informant V.

⁴⁶³ Informant V.

ovan, att ”ta ett steg i tro”.⁴⁶⁴ Det beskrivs som att våga vara på en plats där man är mer ”beroende”⁴⁶⁵ av Guds ledning än sina egna förberedelser. Men det handlar enligt informanterna också om att våga stanna och vara kvar i Gudsmötet oavsett om man uppfattar vart Gud vill leda församlingen eller tillfälliga gemenskapen. Detta ”steget i tro”,⁴⁶⁶ ett steg ut i det okända, beskrivs av informanterna även i relation till ledarskapet samt till musik som konstform.

5.5 Konstnärlighet

I bakgrundskapitlet framkom att musiken, som konstform, fungerar som ett medel för att öka delaktigheten på så vis att fler deltar i tillbedjan, men också som ett sätt att fördjupa delaktigheten hos varje individ. Den påstås ha den funktionen därför att den med sin skönhet och sina konstnärliga kvalitéer har en förmåga att involvera både kropp och känslor. Den konstnärliga dimensionen av lovsång återfinns i olika grad även hos informanterna, både explicit och implicit. Precis som övriga betoningar går in i varandra gäller detta även 5.5 Konstnärlighet. Denna betoning har, som jag ska visa, en särskilt nära anknytning till 5.4 Det profetiska och 5.1 Gudsmötet, men jag har ändå valt att redogöra för 5.5 Konstnärlighet som en egen kategori för tydlighetens skull, då det hos flera av informanterna utgör en relativt stor del av intervjun.

Här är det, tvärtom mot föregående rubrik, tunt med intervjumaterial i relation till ledarskapsaspekten. Det finns dock en tydlig koppling till beskrivningen av det profetiska i lovsångsledarskapet i intervjuerna som jag ska synliggöra nedan.

5.5.1 Konstnärlighet – Lovsång

Uttrycket ”det händer någonting”⁴⁶⁷ förekommer när informanterna letar efter ord för att beskriva tillbedjan, och jag noterade det i anslutning till 5.1 Gudsmötet, 5.2 Processer, 5.3 Gemenskapande och även 5.4 Det profetiska. Uttrycket används på samma sätt inom det område som jag valt att kalla för Konstnärlighet. Musiken som konstform uttrycks av informanterna röra sig nära ett ordlöst Gudsmöte där ”det händer något”.⁴⁶⁸ Musiken är samtidigt ”ett mål i sig själv”,⁴⁶⁹ som ett uttryck för skönhet, kreativitet, känslor eller som ett uttryck för att människan är lik Gud.⁴⁷⁰

⁴⁶⁴ Informant Ä.

⁴⁶⁵ Informant U.

⁴⁶⁶ Informant Ä.

⁴⁶⁷ Informant U; Informant X; Informant Y; Informant Ä; Informant Å; Informant Z; Informant V.

⁴⁶⁸ Informant Ä.

⁴⁶⁹ Informant Z.

⁴⁷⁰ Informant Z.

Musik som konstnärligt uttryck eller konstform beskrivs av informanterna, precis som tillbedjan, vara en respons på att människan är skapad som en varelse som vill uttrycka sig. Lovsången beskrivs vara en möjlighet att ge ett ”gemensamt uttryck för våra individuella känslor.”⁴⁷¹ En informant beskriver musiken som något väldigt själiskt: Det tilltalar ens ens känslor liksom. Det öppnar alla känslokanaler på något vis”.⁴⁷² Genom musiken och konstnärligheten hävdar informanterna att det ”skapas ett rum för skönhet”⁴⁷³ där inte bara individen eller kollektivet får uttrycka sig, utan också ett rum där Gud uppenbarar sig. Detta beskrivs gälla såväl innanför som utanför gudstjänstrummet och de troendes gemenskap. En informant beskriver hur det konstnärliga talar till ”det andliga i människor”,⁴⁷⁴ även de som inte är troende. I samtal med musiker har hen sett det genom musiken finns ”andliga landningsbanor”⁴⁷⁵ i alla människor och att Gud verkar kunna landa på dessa genom musiken. Det konstnärliga, så väl i musikform som bildform, upplevs också vara nära förknippat med det informanterna beskriver som det profetiska. Främst i relation till ledarskapet, som jag snart ska gå in närmare på, men också i relation till musiken i sig. Musiken som bärare av känsla och konstnärlighet kopplas av informanterna till den profetiska dimensionen, men också till ”helande, läkande och befrielse”,⁴⁷⁶ som i sin tur beskrivs ligga nära ”den profetiska dimensionen”.⁴⁷⁷ En informant refererar till Gamla testamentets syn på musik som enligt hen är ”tänkt”⁴⁷⁸ att verka för:

[...] helande [...] befrielse [...] och flera andra sådana dimensioner av det profetiska där sången, där musiken fick vara med och förlösa någonting som bara öppnade profetiska dimensioner i bland Israels folk⁴⁷⁹

Informanterna upplever att det de benämner som den profetiska dimensionen saknas i församlingar idag.⁴⁸⁰ Musiken och det konstnärliga upplevs av informanten också ha funktioner som hen hävdar att det återstår att upptäcka vidden av:⁴⁸¹

⁴⁷¹ Informant Z.

⁴⁷² Informant Ö.

⁴⁷³ Informant Z.

⁴⁷⁴ Informant Å.

⁴⁷⁵ Informant Å.

⁴⁷⁶ Informant Ä; Informant Z.

⁴⁷⁷ Informant Ä; Informant Z.

⁴⁷⁸ Informant Ä.

⁴⁷⁹ Informant Ä.

⁴⁸⁰ Informant Ä.

⁴⁸¹ Informant Ä.

Musiken kan öppna så mycket mer i människors hjärtan [...] Än vad den gör, ja. [...] Det är ju inte bara att musiken ska vara det här redskapet som bygger upp och liksom bär lovsången utan musiken i sig har funktioner som jag tror vi/ Vi har väldigt mycket att upptäcka.⁴⁸²

En annan informant beskriver också musiken och sången som ”lugnande och fokuserande” i relation till den ”stressade, jagade och självupptagna människan”.⁴⁸³

Sången gör gör nytta eh annars så skulle vi bara kunna läsa vår tillbedjan gemensamt men sången gör någonting med oss ande, kropp och själ. Det finns något i groovet. Det finns något i melodin. Det finns något i instrumenteringen. Det finns något i texten. Liksom och helheten gör någonting.⁴⁸⁴

I intervjuerna förekommer två något motsägande aspekter gällande musiken. Musiken beskrivs genomgående i intervjuerna dels som medel för att uppnå något annat. Informanterna föreställer sig sångerna som ”redskap”⁴⁸⁵ med ett tydligt mål – att leda bön och tillbedjan, vars uppkomst och mål är ett Gudsmöte som formar kollektivet till en deltagande gemenskap som identifierar sig med Guds folk och dess historia. Men det finns också en annan aspekt av lovsång i informanternas berättelser som också det hör samman med uttrycket ”det händer någonting”⁴⁸⁶, där ord och uttryck som ”skönhet”,⁴⁸⁷ ”känslor”,⁴⁸⁸ ”kreativitet”⁴⁸⁹ och ”det profetiska”⁴⁹⁰ används. Hos några av informanterna ser jag en diskrepans mellan musiken som medel eller som mål i sig själv:

[...] jag nog en på ett sätt en instrumentell syn på det. [...] Samtidigt så går det i strid med en annan kvalitet som jag tycker att jag har i mitt liv som handlar om det här... någon slags konstnärlig kvalitet där Gud uppenbarar sig i det... Jag uppfattar det så i alla fall att han uppenbarar sig lite i det oförståeliga, i det här liksom när det blöder i ett hjärta. När någon sjunger eller spelar i det här fallet för att dom bara måste det så verkar Gud på något sätt kunna röra sig i det forumet också och då kan man inte säga: [...] Vad var liksom poängen? Eh nej men det uppstår någonting annat där liksom som man inte kan ta på. Så det finns en konflikt för mig mellan de två. Eller en balans i alla fall.⁴⁹¹

I intervjuerna återges generellt en instrumentell syn på lovsång och musik. Informanterna använder främst musiken med ett syfte. Musiken används av lovsångsledaren för att skapa delaktighet i tillbedjan, lovsång och bön och ska verka för gemenskap och på olika sätt vara en

⁴⁸² Informant Ä.

⁴⁸³ Informant Z.

⁴⁸⁴ Informant Z.

⁴⁸⁵ Informant Å.

⁴⁸⁶ Informant U; Informant X; Informant Y; Informant Ä; Informant Å; Informant Z; Informant V.

⁴⁸⁷ Informant Z.

⁴⁸⁸ Informant Ö.

⁴⁸⁹ Informant X.

⁴⁹⁰ Informant Ö; Informant U; Informant Å; Informant Ä; Informant X.

⁴⁹¹ Informant Å.

hjälp för ledarskapet i de olika processer som tidigare beskrivits (5.3.2). Ord som "instrument", "vapen",⁴⁹² "verktyg",⁴⁹³ "måla bilder",⁴⁹⁴ "hjälp" och "nyckel"⁴⁹⁵ används flitigt av informanterna för att beskriva sångerna, sången och musiken, men det finns alltså samtidigt en stark tendens i intervjuerna att beskriva musiken som ett "forum"⁴⁹⁶ för Gudsmöte i sig själv.

5.5.2 Konstnärlighet – Ledarskap

5.5 Konstnärlighet är det tema i intervjuerna där informanterna i störst grad övergår till att ge uttryck för den egna subjektiva och individuella upplevelsen, snarare än att berätta om musikens funktion i församlingen eller kollektivet. Tre av informanterna refererar till egna drömmar om musikens roll i församlingen, musikupplevelser, Gudsmöten och samtal med andra om musik.⁴⁹⁷ Informanterna understryker hur musiken inte är ett uttryck för tillbedjan och Gudsmöte som passar alla lika bra, något som framför allt två informanter uttrycker som en utmaning för lovsångsledaren,⁴⁹⁸ som genomgående i intervjuerna påstår vara mer intresserad av vad musiken förkroppsligar, samt möjliggöra Gudsmöte (5.1), Processer (5.2), Gemenskapande (5.3) och i viss mån rum för Det profetiska (5.4), än av musiken i sig. En informant uttrycker det så här:

[...] jag måste också som ledare veta om att för alla är kanske inte sången och musiken det mest naturliga sättet att uttrycka det här. [...] Så att jag inte låser mig vid ett uttryckssätt bara för att det är det vi använder men hur kan jag få andra människor att känna sig inkluderade [...] Hur kan vi förenas i tillbedjan även att vi alla kanske inte är så bekväma i just den, det uttryckssättet?⁴⁹⁹

I intervjuerna kopplas musiken också till känslolivet. Hos två av informanterna återfinns möjligheten att som ledare, med hjälp av musiken, beröra känslolivet, men också vikten av att inte missbruka musiken för manipulation. En informant påstår att hen "kan få till en härlig, nice atmosfär så här rent känslomässigt"⁵⁰⁰ men att det inte per automatik betyder att församlingen "tillber i ande och sanning",⁵⁰¹ ett uttryck hämtat ur Joh 4:23 som uttrycks vara viktigt i tillbedjan hos ytterligare tre informanter.⁵⁰²

⁴⁹² Informant Y.

⁴⁹³ Informant U.

⁴⁹⁴ Informant Z.

⁴⁹⁵ Informant Ä.

⁴⁹⁶ Informant Å.

⁴⁹⁷ Informant Ä; Informant Å.

⁴⁹⁸ Informant Ä; Informant V.

⁴⁹⁹ Informant Ä.

⁵⁰⁰ Informant Ö.

⁵⁰¹ Informant Ö.

⁵⁰² Informant Ö; Informant Z; Informant U; Informant Ä.

När det kommer till ledarskap och konstnärlig kreativitet kopplas informanternas beskrivningar om lovsångsledarskap framför allt till den profetiska dimensionen av lovsång (5.4.4). Två av informanterna uttrycker i förbifarten att det kreativa och det profetiska ligger nära varandra och hur ”profetiska människor [...] drar sig ofta till förbönstjänst eller lovsångstjänst eller liksom kreativa uttryck av olika slag”.⁵⁰³

Flera informanter understryker musikerns eller instrumentalistens roll i lovsång och hur Gud talar till alla i ”bandet”,⁵⁰⁴ inte bara ledaren. En informant beskriver hur det ligger lika mycket ansvar på alla medverkande sångare och musiker att ha ”ett öppet hjärta”⁵⁰⁵ och ha en liknande inre dialog med Gud om vart man är på väg som den som tidigare beskrivits.

En informant understryker också vikten av att som ledare, så väl som övriga musiker, dröja kvar i ”härligheten”,⁵⁰⁶ i mötet med Gud:

[...] vi kan liksom bli duktigare på att inte bara gå ut igen liksom [...] Vad kan hända då i Guds församling liksom? Om vi lär oss att stå där i härligheten och Gud får vara Gud och vi har... lyhörda människor liksom, både pastorer och ledare, böneledare, lovsångsledare och musiker som kan stå i härligheten och bara... ja.⁵⁰⁷

Ytterligare en informant dröjer sig kvar vid musikernas roll och funderar kring vikten av att lära sig och ”träna sig i att se”⁵⁰⁸ musikens roll och ”vara i sina gåvor”,⁵⁰⁹ som jag tidigare nämnt:

Alltså vad [...] är musiken och vad kan musiken vara? Och vad är förutsättningen för att musiken ska få komma dit det kanske är tänkt att den ska vara?⁵¹⁰

Här syftar informanten inte enbart på de musikaliska gåvorna hos musikern utan även de andliga, (se 5.5.4). Det blir tydligt då informanten, trots att hen börjar prata om det konstnärliga, någonstans övergått till att prata om det profetiska eller möjligen pratar om gåvor både i andlig och musikalisk bemärkelse samtidigt då hen också kopplar gåvorna till det profetiska. Även här finns alltså en dubbelhet i musikens innebörd. Det konstnärliga och det profetiska går här hand i hand hos informanten. Dessa betoningar i musiken verkar ligga så nära varandra att hen rör sig sömlöst mellan dessa båda betoningar utan att reflektera över det:

⁵⁰³ Informant Ö.

⁵⁰⁴ Informant V.

⁵⁰⁵ Informant V.

⁵⁰⁶ Informant U.

⁵⁰⁷ Informant U.

⁵⁰⁸ Informant Ä.

⁵⁰⁹ Informant Ä.

⁵¹⁰ Informant Ä.

Att hur tränar vi musiker att vara i sina gåvor? [...] Vi behöver nog mer tid. Att vi behöver erfarenheter av det här, alltså det fria, och det är ju även en när, när vi spelar att vi, vi... Det profetiska är ju ändå ofta att ta ett steg, ett trossteg in i någonting som jag kanske inte riktigt... vet. Men ju mer jag lever i det ju mer börjar jag se liksom vad Gud gör i det. Alltså jag får en erfarenhet, jag lär mig känna; vad var rätt? Vad är fel? Vad är mina känslor och vad är någonting som Gud gör i det här?⁵¹¹

Det är alltså flera informanter som uttrycker en utmaning i relationen mellan sina känslor och sin upplevelse av vad Gud gör. Här återkommer det profetiska som något man kan utvecklas i (se 5.4.2). En annan informant upplever en liknande svårighet att avgöra vad som är vad, men uttrycker inget behov eller vilja att lära sig att urskilja vad som är vad, utan ser istället en utmaning i att inte skilja på dessa två. Hen väljer att se det ur ett ”holistiskt”⁵¹² perspektiv och föreställer sig att Gud kan beröra både ”ande, kropp och själ”⁵¹³ och hur Gud kan landa på alla dessa ”andliga landningsbanor”⁵¹⁴ i musiken ”från lite olika håll och kante”r.⁵¹⁵

Ja men det där, där är svår-sorterat tänker jag för det är ju inte lätt att veta om det, är det en genuin, en genuin förändring eller är det bara det att nu sjöng fler människor och då lät det mer och det kändes bra? [...] Alltså, det känns bättre när fler människor är med. [...] Så ibland är det svårt att veta liksom vad som är vad. Men återigen, om man nu knyter tillbaks till det här holistiska, att allt ändå sitter samman och det är okej så behöver inte det heller bli ett stort problem. [...] Och där för...söker jag då inte sortera för mycket mellan då andligt/ ande själ och kropp för mycket.⁵¹⁶

Ett uttryck som återfinns hos fyra av informanterna är att ”sjunga ut”⁵¹⁷ någonting. Detta uttryck hör samman med ”det profetiska”.⁵¹⁸ Informanterna beskriver hur de där och och då, med hjälp av en sång eller fritt från sångens givna ram, sjunger för att påminna och proklamera. Informanterna beskriver hur de som lovsångsledare ”sjunger ut” vad de uppfattar att Gud gör och vad som sant om och från Gud, dels i den givna situationen men också vad som är sant över tid:

[...] det är ett proklamerande egentligen. [...] dels det vi inte har sett men som vi vet att Gud har talat om, eller som Gud talar om. Dels att proklamera och sjunga ut... även det som inte känns... [...] i en situation [...] där flera i församlingen [...] kanske kämpar med svår sjukdom [...] att då proklamera och sjunga ut att Jesus är livet. [...] Det är [...] att sjunga det som är sant, eh, därför att det är sant oavsett och [...] Det är sant över tid och [...] det ger liv när vi gör det även där och då i en situation som kanske där och då inte löser sig som vi har tänkt så blir det ändå liv på något sätt i det för att det är sant.

⁵¹¹ Informant Ä.

⁵¹² Informant Å.

⁵¹³ Informant Å.

⁵¹⁴ Informant Å.

⁵¹⁵ Informant Å.

⁵¹⁶ Informant Å.

⁵¹⁷ Informant X; Informant Z; Informant Y; Informant Ö.

⁵¹⁸ Informant Ö; Informant U; Informant Å; Informant Ä; Informant X.

Det här återges hos informanten ovan i relation till det som återgetts under rubriken 5.5.4 Det profetiska. Hos en av informanterna finns även uttrycket att som musiker ”spela ut”⁵¹⁹ någonting som ligger nära såväl det profetiska som det konstnärliga.

Och liksom vi var i ett sammanhang där han bara spelade ut nånting. Och vi märker när han spelar att det bara händer någonting. Alltså Guds ande på något sätt börjar röra sig i lokalen och han berättade efteråt att ja det händer faktiskt ibland när jag spelar ut, så är det någon som uttyder det jag spelar så att... Det musikaliska förlöser någonting av det profetiska som också får uttydas i ord.⁵²⁰

I relation till musiken som konstform återfinns även detta uttryck främst i subjektiva upplevelser, men beskrivs ha en liknande funktion som att ”sjunga ut”⁵²¹ nånting som relaterat både till det informanterna beskriver som ett möte med Gud och till det de beskriver som det profetiska.

5.6 Sammanfattning

I detta kapitel har resultatet av breddanalysen av materialet presenterats i fem steg med avstamp i de fem starkaste betoningarna jag funnit i materialet: 5.1 Gudsmöte; 5.2 Process; 5.3 Gemenskapande; 5.4 Det profetiska; och 5.5 Konstnärlighet. Med hjälp av teoribildningen som presenterats i kapitel två har materialet analyserats i ytterligare två steg. I det första steget analyserades materialet i sin helhet ur ett delaktighetsperspektiv och det andra steget ledarskapsdimensionerna i materialet ut ett ecklesiologiskt transformativt ledarskapsperspektiv. Jag ska i nästa kapitel presentera resultatet av den fördjupande analysen.

⁵¹⁹ Informant Ä.

⁵²⁰ Informant Ä.

⁵²¹ Informant X; Informant Z; Informant Y:3; Informant Ö.

6. Resultat av djupanalys

I föregående kapitel presenterades resultatet av breddanalysen. Breddanalysen genomfördes med hjälp av en modifierad version av grundad teori och baserades på fri kodning. I den första analysen framkom flera betoningar i materialet, varav fem var starkare: Gudsmöte; Process; Gemenskapande; Det profetiska; och Konstnärlighet. Dessa betoningar har analyserats ytterligare med hjälp av den teoribildning som jag redogjort för i kapitel fyra. Teoribildningen består av två perspektiv: ett perspektiv på delaktighet, för att ytterligare analysera betoningarna i materialet i sin helhet; samt ett perspektiv på ecklesiologiskt transformativt ledarskap för att ytterligare analysera informanternas uppfattning av lovsångsledarskap. Dessa perspektiv har använts för en fördjupande analys i två steg. Steg ett belyser hela resultatet, först lovsång och sedan lovsångsledarskap, med hjälp av delaktighetsperspektivet hämtat hos Rathe. I nästa steg belyses resultatet av breddanalysen ytterligare en gång med fokus på enbart ledarskapsaspekten i materialet med hjälp av det teoretiska perspektivet på ecklesiologiskt transformativt ledarskap som går under namnet ”Handlings-reflektion i Anden”, och är hämtat hos Tangen.⁵²² I detta kapitel ska jag presentera resultatet av djupanalysen, som kommer att följa dessa steg.

6.1 Delaktighet, lovsång och lovsångsledarskap

I materialet beskrivs lovsång som en musikföreteelse där syftet är att få deltagarna att delta i tillbedjan delvis genom att sjunga med i lovsången. Delaktighet är ett återkommande tema i materialet även om det inte alltid uttrycks explicit utan oftast snarare antas. Möjligen är detta därför att materialet behandlar församlingssång i form av lovsång och då ingår per definition sång i grupp.

6.1.1 Horisont ett - Delaktighet i mänskligt agerande

Som jag visade i kapitel fyra talar Rathe om delaktighet utifrån tre horisonter: (1) Delaktighet i mänskligt agerande; (2) Delaktighet i Guds agerande genom människor; samt (3) Delaktighet i Guds liv. Med hjälp av horisont ett blir deltagandet i det mänskliga agerandet i intervjuerna synliggjort. Rathe använder sig av tre nivåer av deltagande i denna horisont. Jag noterar att samtliga förekommer i intervjuerna: (1) inre reflektion (reflektion i hjärna och hjärta); (2) kroppslig aktivitet; och (3) yttre engagemang (gemenskap, symbolhandlingar och ritualer). Horisonten synliggör att deltagande genom inre reflektion är starkt. Detta blir delvis synligt i och

⁵²² Tangen 2009:310–311, samt ovan, 4.2.

med att lovsång beskrivs som tillbedjan och bön och också att det talas om att man kan delta i i lovsången utan att sjunga. Deltagarna beskrivs då vara med i tillbedjan även då de inte sjunger. Informanterna beskriver hur den inre reflektionen hos den deltagande församlingen, som de räknar in sig själva i, påverkas av olika faktorer: Gudsmötet, sångerna och sammanhanget, och ibland av det lovsångsledaren eller någon annan säger. Den lovsjungande församlingen kan beskrivas delta i lovsången som en ”social formativ praktik”,⁵²³ men deltagandet kan alltså se olika ut, enligt informanterna. De beskriver hur det som ser ut som passivitet eller ett val att inte delta i själva verket kan vara ett uttryck för individens frihet att delta som hen vill.

Delaktigheten i det mänskliga agerandet när det kommer till kroppslig aktivitet, symbolhandlingar, ritualer och gemenskap, består främst i att kollektivet kommer till gudstjänsten, samt vad det deltagande kollektivet tillsammans gör i gudstjänsten. Jag konstaterar att det även här finns utrymme för individuella uttryck i informanternas beskrivningar, åtminstone i informanternas omsorg om individen och individens plats i det deltagande kollektivet. Informanterna refererar dock främst till kollektivet i materialet. Den kroppsliga aktivitet som nämns är att sjunga, vara tyst, sitta eller stå upp och lyfta sina händer. Denna delaktighet i mänskligt agerande genom kroppslig aktivitet är dock inte bara handlingar som ingår i lovsången som praktik, i den mån det går att säga att något ingår, utan fungerar som symbolhandlingar och ritualer som, utöver innehållet i sångerna och delaktigheten på andra sätt, är med och formar gemenskapen. Genom att delta i sången och handlingarna i anslutning till eller under den deltar sångaren i gemenskapen med de runt omkring. Detta innebär att det är problematiskt att i för hög utsträckning skilja för hårt på tillbedjan och sång, även om de i informanternas beskrivningar inte per automatik sitter ihop, då sången är ett av uttrycken för tillbedjan.

Det teoretiska perspektivet synliggör två nivåer av delaktighet beskrivna i materialet. Dels delaktighet i det mänskliga agerandet – och därigenom gemenskapen – genom att endast delta i sången, och dels delaktighet genom att delta i gemenskapen och ritualerna som tyst deltagare. Det tysta deltagandet ska också förstås, enligt informanterna, som deltagande i den gemensamma bönen och tillbedjan, då gemensam bön och tillbedjan inte uteslutande bärs av att alla sjunger specifikt, utan deltar, om än på olika sätt. Informanterna är noga med att poängtera att deras uppgift går djupare än att leda gemensam sång. Informanterna beskriver det som att målet för lovsångsledare inte är sången i sig, utan den gemensamma tillbedjan. Sången är så att säga ett delmål för att uppnå ett högre mål. Deltar man i sången utan att ha deltagit i tillbedjan har det

⁵²³ Tangen 2009:197; Fahlgren 2013:42; Moberg 2013:106–109.

högre målet missats, enligt informanterna. Jag konstaterar att informanterna ser all kroppslig aktivitet i lovsång som laddad med innebörd, även den att vara tyst. Det yttre engagemanget i lovsång kan vara att delta i gudstjänsten och de symbolhandlingar som utförs. Det kan diskuteras huruvida lyfta händer ska ses som en symbolhandling eller ej, men det är ett sätt att delta i den mänskliga aktiviteten, enligt informanterna. Då informanterna beskriver lovsångsledarens roll och funktion som att hjälpa församlingen att delta som kollektiv och individer i tillbedjan handlar det mer om att vara den som leder den mänskliga aktiviteten än sången i första rummet. Det finns dock en vilja att inte endast gå före utan också att samspela med församlingen.

Gemenskapen med varandra som kollektiv är central i materialet. Jag konstaterar dock, precis som en av informanterna, att det i informanternas beskrivningar av lovsång talas mycket om ett vi men även att den personliga relationen med Gud är genomgående. Samtidigt som lovsångsledarna talar om ett vi – kollektivet, det de uppfattar som Guds folk – finns en vilja hos lovsångsledarna att också leda varje individ i en personlig relation och tillbedjan och att inte tvinga in någon i sångformatet men samtidigt bjuda in till det. Här har jag svårt att avgöra vart tyngden ligger: på gemenskapen eller på vikten av individuell frihet? Möjligen är detta två parallella spår som ska tillgodoses samtidigt: ledarens uppgift att leda kollektivets gemensamma tillbedjan med sången som främsta uttryck och vikten av att få med alla, parallellt med att ledaren är mån om individens personliga uttryck för tillbedjan och att sång kanske inte passar alla. Det finns alltså en aspekt i ledarskapet som säger att lovsångsledarna vill få alla att sjunga som ett uttryck för tillbedjan men också ett annat som säger att just sjungandet eller musiken som uttryck för tillbedjan inte är det viktigaste. Jag konstaterar här en osäkerhet hos lovsångsledarna, men drar slutsatsen att denna osäkerhet verkar vara mer språklig än praktisk. Det är som att de tänker medan de pratar, och komplexiteten eller osäkerheten kommer först när de börjar prata om uppgiften. Det kan här vara fråga om en slags tyst kunskap.

Lovsångsledarskap förefaller vara en mångfacetterad uppgift i fråga om delaktighet i mänsklig aktivitet. Sången är central, men alltså inte lika omistlig som det som informanterna beskriver som tillbedjan och Gudsmötet. Det blir särskilt synligt i fråga om konstnärlighet (5.5) där det finns en uttalad diskrepans mellan musik som verktyg för något annat – alltså en instrumentell syn – och musik som något i sig själv.

Det finns en annan aspekt i materialet som tydligare tangerar Rathes andra horisont (delaktighet i Guds agerande genom mänskligt agerande), men som ändå blir synlig med hjälp denna första

aspekt av deltagande, nämligen den att ”sjunga ut”⁵²⁴ eller ”spela ut”⁵²⁵ något över eller för någon annan. I informanternas beskrivningar av lovsång och lovsångsledarskap framkommer möjligheten att sjunga ut Guds sanning eller att uppmuntra någon samt att sjunga för den som inte själv orkar. Det handlar då enligt informanterna om att i sången ”lyfta”⁵²⁶ varandra. Detta stämmer väl in på den bibelvers (Ef 5:19) som Rathe beskriver sin första horisont med. Jag konstaterar att det här är svårt att separera horisont ett från horisont två. I materialet uttrycks kollektivets deltagande i mänsklig handling genom sång genom att proklamera tillsammans, men det finns samtidigt en stark koppling till uttrycket ”det händer någonting” och det profetiska, vilket tydligare hamnar i Rathes andra och tredje horisont.

6.1.2 Horisont två - Delaktighet i Guds agerande genom mänskligt agerande

Genom Rathes andra horisont synliggörs att delaktighet i Guds agerande genom mänskliga handlingar utgör en betydande del av informanternas beskrivning av lovsång, vilket kan relateras till Rathes breda beskrivning av medium.⁵²⁷ Precis som det i vissa fall är svårt att urskilja den första horisonten från den andra är det svårt att skilja delaktighet i Guds agerande genom mänskligt agerande från den tredje horisonten: delaktighet i Guds liv. Det är överlag ganska tunt på sådant som skulle kunna synliggöras endast med hjälp av horisont två. Det mesta i materialet syns tydligare i horisont tre, eller i flera horisonter samtidigt. Det kan bero på att fokuset i materialet främst ligger på att Gudsmötet sker direkt mellan Gud och deltagaren och inte via till exempel sången eller ledaren eller något annat element i lovsången. Det som dock synliggörs här är det som av informanterna benämns som det profetiska. Uttrycket ”det händer någonting” och det profetiska perspektivet blir här synligt som något som hjälper deltagarna till ett Gudsmöte genom att Guds tilltal förmedlas genom till exempel sång eller bön. Detta har också att göra med den transformativa process informanterna talar om. Delaktigheten i Guds agerande genom mänskligt agerande är kopplat främst till handlingen tal eller sång, snarare än till person, vilket gör lovsångsledarens roll som agerande part otydlig. Lovsångsledaren nämns inte som profet utan som böneledare. Det profetiska beskrivs inte vara knutet till en person utan till gåvor hos olika personer, ledare som deltagare. Samtidigt nämns det profetiska i samband med det jag nämnde i horisont ett, vilket tyder på att det har med Guds tilltal att göra som förmedlas via lovsångsledaren. En av informanterna nämner t.ex. det är vanligt att människor med profetisk

⁵²⁴ Informant X; Informant Z; Informant Y; Informant Ö.

⁵²⁵ Informant Ä.

⁵²⁶ Informant X.

⁵²⁷ Rathe 2014:116, samt ovan, 4.1.2.

gåva söker sig till lovsångs- eller förbönstjänst. Med hjälp av horisont två skulle detta kunna ses som att lovsångsledaren skulle kunna förstås som profetisk. Denna aspekt skall dock inte överbetonas, eftersom den inte är tydlig i informanternas beskrivning som helhet, men det kan ändå konstateras att samtliga nämner vikten av det profetiska och/eller att vara ledd av Anden som något som inte är valbart inom ramen för uppgiften. För att ge ytterligare djup åt denna slutsats hade det här behövts en tydlig definition av det profetiska i materialet, men det har inte rymts i denna studie, utan får tjäna som uppslag för vidare forskning.

Lovsången beskrivs av informanterna som tonsatt bön eller som en del av den gemensamma såväl som den individuella bönen där människan vänder sig till Gud och hoppas på ett möte. Lovsången nämns samtidigt som en del av basen för livet, då med referens till relationen och samtalet med Gud snarare än som musikbaserad kyrklig praktik. Lovsång beskrivs, som jag tidigare nämnt, i linje med vad tidigare forskning skulle beskriva som en social formativ praktik, men med betoningen att den aldrig kan separeras från vad Gud gör direkt i agerandet. Värt att notera att ingen gör parallellen till andra kyrkliga praktiker som nattvard eller likställer lovsången med dopet, vilket också ger att mindre blir synligt i den andra horisonten. Likheten skulle möjligen kunna bestå i att informanterna beskriver lovsången som ett av uttrycken för tillbedjan. Däremot framstår (eller det som dock är synligt är?) idén om lovsången som bön, och främst när den har formen av förbön, som den tydligaste formen av delaktighet i Guds agerande genom mänskligt agerande

I förbön hoppas förebedjaren på ett Gudsmöte där mottagaren av förbön får del av Guds kraft, helande och närvaro. Så beskrivs även lovsången och lovsångsledaren i materialet. Detta gäller såväl när det kommer till att leda eller spela instrumental musik som sång med text. I lovsången handlar delaktighet i Guds agerande om att be och proklamera, och möjligen är detta knutet till det som informanterna beskriver som det profetiska. Det är dock inte tydligt i materialet vart gränsen mellan förbön, proklamation och det profetiska går i relation till lovsången som delaktighet i Guds agerande genom mänskligt agerande. I förhållande till informanternas berättelser synliggör denna horisont att ”nånting händer”, som informanterna uttrycker det, när de sjungande proklamerar vem Gud är, sanningar om Gud eller annat som en respons på det de upplever att Anden leder dem till. Här handlar det för ledaren om att genom förbön, proklamation, det profetiska i lovsången och talet runt den underlätta Gudsmötet snarare än att förmedla Gudsmötet. Det finns dock en förmedlande aspekt i det att, som en informant säger det,

”Gud uppenbarar sig”⁵²⁸ i musiken eller sången. Sången och musiken laddas då av Gud med något i likhet med orden i en bön – till exempel helande – eller så är de med och utlöser det. Explicit benämns lovsångsledaren som böneledare eller förbönsledare endast en gång,⁵²⁹ men ledaren beskrivs genomgående leda kollektivets tillbedjan, proklamation och även bön. Som jag nämnt ovan berättar en informant att det hen kallar profetiska människor ofta drar sig till lovsångstjänst och förbönstjänst.⁵³⁰ Även detta synliggör en eventuell likhet mellan bön och lovsång hos informanterna som gäller såväl lovsång som lovsångsledarskap. För att ytterligare kunna styrka detta som signifikant skulle jag dock tydligare behöva studera även bön, något som inte ryms i denna studie.

När det gäller informanternas språkbruk använder de ord som kan tyckas antyda förmedling av Guds agerande när de beskriver sin uppgift. Jag hävdar dock att det i ljuset av materialet i sin helhet, samt i ljuset av informanternas förklaringar av det bildspråk de använder, snarare handlar om att hjälpa människor till delaktighet, så att de genom att delta i lovsången eller det lovsångsledaren gör – till exempel ber – också deltar i Guds agerande. Jag noterar att betoningen på det som informanterna benämner som det profetiska – som åtminstone delvis beskrivs som förmedlande av något från Gud – inte synliggörs särskilt tydligt med hjälp av i horisont två.

6.1.3 Horisont tre - Delaktighet i Guds liv

Den tredje horisonten delar Rathe in i fyra dimensioner: (1) ”The humanly transcendent” – delta i Sonens tillbedjan; (2) ”The humanly transcendent” – delta i skapelsens tillbedjan; (3) ”The humanly immanent” – den relationella dimensionen; samt (4) ”The humanly immanent ” – den missionella dimensionen.

Den dimensionen som återfinns som svagast representerad i materialet är den första: 1) The humanly transcendent - delta i Sonens tillbedjan. Denna dimension saknas helt i materialet. Två av informanterna nämner vikten av att komma med ett rätt offer till Gud och frambära sig själv som ett levande offer, men inte i relation till Jesus som överstepräst eller Jesu tillbedjan, även om en hänvisning till templet finns där. Tempelreferensen som framträder hos framför allt en av informanterna går dock inte att direkt härleda till Jesus som överstepräst, utan används snarare som förklaringsmodell av lovsång i relation till det nya förbundet. Att delta i Jesu tillbedjan

⁵²⁸ Informant Å.

⁵²⁹ Informant Å.

⁵³⁰ Informant Ö, samt ovan, 5.5.2.

förekommer överhuvud taget inte. Det som dock är mycket vanligt förekommande är att låta sig leda av Anden i tillbedjan.

Den dimensin som är något mer synlig är den andra ("The humanly transcendent" – delta i skapelsens tillbedjan). Skapelsen nämns explicit endast av en av informanterna. Däremot förekommer musiken som uttryck för Gudslighet och skönhet hos informanterna i högre grad än så. Musik som konstnärligt beskrivs som ett naturligt uttryck för kreativitet, känslor, tillbedjan etcetera därför att människan är skapad. I det avseendet blir den deltagande lovsångaren delaktig i skapelsens tillbedjan. En informant hänvisar till Uppenbarelseboken och den ständigt pågående lovsången. Samma informant beskriver hur blomman tillber genom att vara blomma och är vacker för att Gud skapar henne så. Det är som sagt överhuvudtaget tunt med material i denna dimension, men det finns en uppfattning hos informanterna att människan, i tillbedjan, blir den hon är skapad av Gud att vara och att hon genom att lovsjunga tar del i skapelsens tillbedjan.

Den tredje, relationella dimensionen är den starkast representerade dimensionen av delaktighet i Guds liv i materialet. Gudsmötet är den överlägset vanligast förekommande betoningen i materialet. Relationen och intimiteten med Gud är central. Guds vilja till relation med människan är både anledningen till tillbedjan och även målet. En betydande del av materialet handlar om att tillbe Gud för att Gud är Gud, oavsett om själva upplevelsen av ett Gudsmöte eller kontakt mellan människa och Gud uppstår eller ej, men den starkaste betoningen i materialet som helhet är gemenskap och relation med Gud. Lovsången beskrivs i sin essens som en praktik som inbjuder till vad informanterna beskriver som ett Gudsmöte. Rathe använder ordet intimitet, och så gör även fyra av informanterna.⁵³¹ Lovsången beskrivs som en inbjudan till intimitet och/eller en mötesplats mellan människa och Gud, där människan vänder sig till den redan tillvända Guden med hjälp av Andens och lovsångsledarens ledning. Jag konstaterar med hjälp av Rathes tredje horisont att den otvetydigt vanligast förekommande uppgiften i beskrivningen av vad en lovsångsledare gör är att hjälpa människor till ett Gudsmöte. Tillbedjan används dessutom så gott som synonymt med relationen mellan Gud och människa. Det teoretiska perspektivet synliggör också i den här dimensionen att det finns olika grader av intimitet i relationen. Som jag nämnt tidigare vill lovsångaren och lovsångsledaren uppleva kontakt eller intimitet med Gud, men det rör sig om allt från en vetskap om att Gud är närvarande trots avsaknad av upplevelsen av det till en så intim relation att informanterna menar att de och andra kan uppfatta vad Gud vill och handla på det. Därför hamnar även betoningen i materialet på det profetiska här, vilket ytterligare

⁵³¹ Rathe 2014:62; Informant Z; Informant U; Informant Ö; Informant X.

bekräftar denna dimension som den starkast representerade när det kommer till delaktighet i Guds liv, men också delaktighet överhuvudtaget.

I detta sammanhang är det intressant att notera att Rathe beskriver denna horisont som just ”delaktig i Guds liv”, att det handlar om att delta i den ständigt pågående tillbedjan, samt fenomenet ”heavenly places”.⁵³² Trots detta registrerar jag ett överskott av innebörder i materialet som alltså passar in i horisonten som helhet men inte i någon av dimensionerna. Det blir synligt i relation till det vanligt förekommande uttrycket ”det händer någonting” som återkommer genom hela materialet och som har en stark koppling både till Gudsmötet och det profetiska.

Vid en första anblick kan det förefalla som att den fjärde, missionella dimensionen nästan saknas helt i materialet. Endast en informant pratar om musikens funktion i gudstjänsten i relation till ett sändande missionellt perspektiv och missionsbefallningen. Två andra informanterna berättar dock om lovsångens betydelse för det omgivande samhället, och om hur tillbedjan kan spela roll för vad som händer på en annan plats än där man tillber. Jag konstaterar att det även här finns en likhet i materialet med bön och förbön. Rathe beskriver den här dimensionen som delaktighet i Guds mission och Guds syften. När det gäller Guds mission explicit konstaterar jag, med hjälp av den fjärde dimensionen, att det tunt i materialet. Vidgas jag blicken till det som handlar om Guds syften i världen stärks den här dimensionens plats i materialet. Hänvisningar till Guds vilja, Guds rike, Guds sanning och Guds folk förekommer ofta i materialet och antyder implicit att Guds mission är viktigt för informanterna. Även helande, befrielse och Guds tilltal är viktigt för informanterna, vilket också kan ordnas in under Guds mission och syften. Det som kvarstår är dock att informanterna verkar fokusera på Guds rike och Guds vilja främst för lovsångsstunden, gudstjänsten eller den lokala församlingen. Detta kan ha att göra att informanterna delvis uppfatar lovsångsledarens uppgift som främst är situationsspecifik i lovsångsstunden, gudstjänsten eller den lokala församlingen, men med tanke på att det finns ett stark betoning i materialet på tillbedjan som en livstil, bas, eller något som rör hela livet är det anmärkningsvärt att kopplingen till ett missionellt perspektiv inte uttrycks mer explicit även inom ramen för gudstjänsten som är det kontextuella fokuset för denna studie.

⁵³² Rathe 2014:62.

6.2 Ecklesiologiskt transformativt lovsångsledarskap

I följande avsnitt presenteras resultatet av den fördjupade analysen av materialet med fokus på ledarskapsdimensionerna. Detta andra steg sker med hjälp av den valda teoribildningen för ecklesiologiskt transformativt ledarskap: ”Handlings-reflektion i Anden”⁵³³, som jag redogjort för i kapitel fyra. Modellen är uppdelad i fyra dimensioner för att sedan sammanstråla i en femte med några tillägg och emfaser. Tangen skriver i sin beskrivning av ecklesiologiskt transformativt ledarskap att ledarskapet, så väl som kyrkan, bör hållas samman med Bibelns budskap och vision genom *sola scriptura*⁵³⁴ som praxis. Tangens understryker därtill vikten av visionärt och entreprenöriellt ledarskap som också inkluderar det han kallar för ”handlings-reflektion (eng. action-reflection)”⁵³⁵, det vill säga handling och reflektion integrerade i ecklesiologiskt transformativt ledarskap. Till detta menar Tangen att det, ur ett pentekostalt perspektiv, även är viktigt att kyrkan bör interagera med Gud genom bön och en öppenhet för Andens gåvor. Denna modell av ecklesiologiskt transformativt ledarskap har använts som ljus för att teoretiskt belysa olika dimensioner i materialet som rör ledarskap.

6.2.1 Theo-Dramatic Leadership

Den första dimensionen, Teo-dramatiskt ledarskap⁵³⁶ är vid en första anblick svagt representerad i materialet, sett till explicita bibelcitat eller direkta bibelhänvisningar. Vid en djupare analys visar den sig dock vara starkt representerad. Till att börja med blir det synligt i ljuset av den Teo-dramatiska ledarskapsdimensionen hur informanterna genom hela materialet på olika sätt refererar till ett vi – församlingen eller Guds folk – i sina svar och beskrivningar av såväl lovsång som lovsångsledarskap. Informanterna refererar också vid olika tillfällen till det bibliska narrativet för att förklara såväl lovsången som lovsångsledarens roll, plats och funktion. Två av lovsångsledarna uttrycker explicit hur lovsången förmedlar och skapar teologi med referens till Bibelns narrativ. Detta förekommer inom samtliga betoningar funna i breddanalysen, men den Teo-dramatiska ledarskapsdimensionen belyser två som särskilt starka. Dels i relation till Gudsmötet (5.1) och dels i relation till Processer (5.2), alltså desamma som framkommit som starkast i breddanalysen. I relation till Gudsmötet refererar flera informanter explicit till vad de uppfattar som likheter mellan sin roll och den bibliske personen Johannes döparen, som de menar

⁵³³ Tangen 2009:311.

⁵³⁴ Tangen 2009:310, se även ovan, 4.2, för en redogörelse.

⁵³⁵ Tangen 2009:311.

⁵³⁶ Tangen 2009:304–305.

banar väg för eller visar på Jesus, med hänvisning till Bibeln. De utvecklar bilden genom att beskriva hur lovsångsledaren, likt Johannes döparen, har till uppgift att bana väg och rikta uppmärksamheten de får vidare till Jesus.⁵³⁷ Uttrycket att ”gå före”⁵³⁸ förekommer även utan direkt referens till Johannes döparen, men kan möjligen härledas till denne, till exempel genom språkvalet ”bana väg”, eller till annat bibliskt ledarskap generellt (t.ex. Mose, Jesus, Ester etc). Utöver Johannes döparen nämns även Bibelns kung David kort, och då för att visa på att lovsångsledarens uppgift delvis är att uppmäna sin och andras själar till lovsång. (t.ex. Ps 103:1, 2, 33) Överlag uppfattar jag att informanterna, som jag tidigare nämnt, söker efter olika bilder och illustrationer – det som Tangen kallar *images*⁵³⁹ för att förklara vad de uppfattar vara lovsångsledarskapet plats, roll och funktion, utan att riktigt hitta fram enligt dem själva.

En vanligt förekommande bild för vad som händer i lovsång är att koppla eller ”connecta”.⁵⁴⁰ För att beskriva lovsångsledarskap använder informanterna till exempel metaforer som ”länk”, ”brygga”, ”kanal” och ”bro”⁵⁴¹ mellan himmel och jord. Jag uppfattar dock en frustration hos informanterna över att inte hitta de rätta orden, framför allt gällande bilder för lovsångsledarskap. Metaforerna informanterna använder syftar, precis som användningen av bilden av Johannes döparen, enligt informanterna till att förklara hur de leder deltagarnas uppmärksamhet vidare från sig själva till Gud eller på annat sätt hjälper deltagarna möta Gud i lovsången. Tre av informanterna återkommer till bilden av templet i Bibeln och kombinerar förklaringsmodeller av templets funktion hämtade från Gamla såväl som Nya testamentet. En informant beskriver hur hen inte vill stanna i förgården (se t.ex. Ps 100:4), utan fortsätta närma sig Gud i det allra heligaste (t.ex. Hebr 9:3–12). Även ett allmänt prästadöme (se t.ex. 2 Mos 19:6; 1 Petr 2:9) nämns i intervjuerna i relation till templet för att visa på allas möjlighet att komma närmare och möta Gud. Resan som metafor återkommer genom hela materialet, både i relation till lovsång och lovsångsledarskap för att beskriva den transformativa process som äger rum i lovsången. Lovsångsledaren ska, enligt informanterna, bana väg för vad de beskriver som processer, genombrott och kopplingar mellan Gud och deltagare. Lovsångsledaren nämns i materialet främst som riktningsgivare i relation till resan som metafor. En informant refererar till det bibliska narrativet om Guds folks tillbedjan och att det finns en resa att göra samt en väg att gå upp till

⁵³⁷ Informant Z hänvisar till explicit till hur Johannes visar sina lärjungar på Jesus i Joh 1:35ff.

⁵³⁸ Informant Z; Informant Y; Informant Ö.

⁵³⁹ Tangen 2014:304–305, se även ovan, 4.2.1.

⁵⁴⁰ Informant Z; Informant Ä; Informant V; Informant Y.

⁵⁴¹ Informant Z; Informant Y.

Sion,⁵⁴² med möjlig referens till till exempel Psaltaren och Jesaja (Ps 100 nämns explicit vid ett tillfälle). Informanterna menar att lovsångsledaren ska få med sig folket eller församlingen och hjälpa dem på denna resa. I betoningen Gemenskapande (5.3) blir bilden av Guds folk och Bibelns större narrativa perspektiv som tydligast. Uttrycket Guds folk förekommer flitigt och lovsången sätts även in i Guds folks och Israels historia av informanterna. Flera informanter refererar till 2 Mosebok och Gud som vill befria sitt folk till att fira gudstjänst. Här nämns även Joh 12:32, och implicit Matt 28:18–20. Även uttrycken Guds löften och Guds rike används, också det en referens till den större bibliska narrativet.

En *imago* som flera informanter använder för att förklara lovsångsledarens uppgift är lovsångsledaren som herde, eller vikten av att som lovsångsledare ha ett herdehjärta, samt beskrivningen av Guds folk eller församlingen som en fårahjord, en bild som används återkommande om ledarskap i Bibeln, bland annat om Jesus (Joh 10:11-14) och de äldste i församlingen (1 Pet 5:2). Uttrycket Det profetiska (5.4), som är en av de fem vanligaste betoningarna i materialet, är i sig hämtat ur Bibeln. Så även att vara ledd av anden (se t.ex. Luk 2:27; 4:1; Rom 8:14), som används av samtliga informanter. I relation till det profetiska förekommer också uttrycket Kristi kropp med syfte att tydliggöra att det profetiska är tillgängligt för alla. För att beskriva gåvor hos kristet ledarskap, och då särskilt lovsångsledarskapet, nämns inte bara den musikaliska och den profetiska gåvan, utan även andra gåvor med hänvisning till Ef 4:11.

Den Teo-dramatiska ledarskapsdimensionen kastar alltså ljus på hur informanterna försöker ge uttryck för hur mänskliga och andliga eller bibliska gåvor smälter samman i lovsångsledaruppgiften. Ett par informanter använder ordet smörjelse (se t.ex. 2 Mos 28:41; 30:30), hämtat ur Bibeln, för att beskriva detta. Överlag är ordet gåva vanligt förekommande i materialet, men jag konstaterar att det är vanligast när det gäller den profetiska betoningen i materialet (5.4), som beskrivs som en andlig gåva. När det kommer till konstnärlighet (5.5) konstaterar jag att vi:et och det större perspektivet är markant mindre synligt i ljuset av det teodramatiska ledarskapsperspektivet. Det kan bero på att informanterna blir mer sökande efter orden här och därav garderar sig genom att tala mer om den subjektiva uppfattningen. Flera informanter kopplar dock det konstnärliga till berättelser i Bibeln där musik kopplas till det profetiska, helande, befrielse (1 Sam 16:23, 2 Kung 3:15). Även här finns bilden av gåvor med som en stark *imago*. I informanternas beskrivningar av hur de uppfattar lovsångsledarens roll och

⁵⁴² Informant U.

funktion blandas musikaliska och andliga gåvor. För att illustrera denna sammanflätning av flera olika funktioner i musiken använder en informant uttrycket ”ande, kropp och själ” (1 Thess 5:23) och att Gud kan beröra flera olika av dessa samtidigt genom att landa på olika ”landningsbanor” hos samma individ.⁵⁴³

I ljuset av det Teo-dramatiska ledarskapsperspektivet framträder inte bara informanternas uppfattning av lovsång, utan även deras uppgift som lovsångsledare som grundad i de större dragen i Bibelns narrativ, trots att den vanligast förekommande personen i informanternas beskrivningar inte är lovsångsledare utan en profet och någon som banar väg för Jesus utan musik, nämligen Johannes döparen. Den Teo-dramatiska ledarskapsdimensionen belyser även hur församlingen som kontext är den naturliga utgångspunkten för samtliga lovsångsledare. Detta återkommer i samtliga betoningar, inte minst i hur informanterna så självklart genom hela materialet, utom när det kommer till det konstnärliga, refererar till ett vi som de själva igår i.

Överlag noterar jag hur informanterna både explicit och implicit uttrycker en avsaknad av bibliska bilder och språk att använda. Det blir särskilt tydligt när det kommer till att beskriva lovsångsledaruppgiften. Jag uppfattar trots detta att det finns en fantasi och kreativitet kopplat till viljan att nå fram till förklaringar. Däremot finns en större säkerhet och kreativitet hos informanterna när det kommer till att beskriva vad lovsång är än vad lovsångsledaren gör bortom uppgiften att hjälpa människor att tillbe. Endast en informant nämner bibelläsning i relation till sina förberedelser, men Bibelns narrativ är tydligt närvarande hos informanterna och deras sätt att beskriva lovsång och lovsångsledarskap. Jag ser att informanterna har en vilja att hjälpa deltagarna att se hur de kan vara en del av och bidra in i Guds stora berättelse som Tangen skriver.

Den Teo-dramatiska ledarskapsdimensionen belyser alltså en hel del i materialet, men synliggör också några luckor som skapar frågetecken. Dels om det är så att lovsångsledarna trots sitt på många sätt teonarrativa ledarskap, och trots en tydlig hänvisning till Guds folk saknar det missionella perspektivet kring Guds mission och sändning utanför kyrkans gemenskap. Dels om lovsångsledarens ledarskap enbart verkar ecklesiologiskt transformativt i relation till deltagarna under själva lovsångstillfället, men inte i relation till andra eller blivande ledare. Jag anser inte att det finns tillräckligt med underlag i materialet att tolka detta som signifikant, då av intervjuerna har genomförts med gudstjänsten som kontext i relation till problemställningen.

⁵⁴³ Informant Å.

6.2.2 Praktikstärkande ledarskap

Den praktikstärkande ledarskapsdimension är vid en första anblick svagt representerad. Dels på grund av att dimensionen i Tangens modell syftar till att synliggöra ledarskapsaspekter i ljuset av deltagarens upplevelse av ledarna, en aspekt som inte undersökts i den här studien. Dels för att den också belyser organisatoriska aspekter hos ledarskapet, vilket saknas nästan helt i materialet, då studien fokuserar på gudstjänsten som kontext. Den praktik-stärkande ledarskapsdimensionen synliggör dock att viljan att underlätta, stärka och hjälpa finns genomgående som ett starkt tema hos samtliga informanter. Hjälpa är det vanligast förekommande ordet i relation till hur informanterna beskriver lovsångsledarens uppgift. Även om jag i intervjuerna inte frågat efter strategier i organisation är det intressant att det förekommer så pass lite i materialet som det gör, då även gudstjänsten innehåller organisatoriska moment. Möjligen sitter det ihop med avsaknaden av hur ledarskapet ser ut utanför lovsångsstunden, som även synliggjorts i ljuset av den teodramatiska ledarskapsdimensionen ovan, och att informanterna beskriver lovsångsledarens uppgift, roll och funktion mer än vilka praktiska uttryck uppgiften får. Det som också är starkt i materialet, och som blir synligt i ljuset av den praktikstärkande ledarskapsdimension är viljan hos samtliga informanter att samarbeta med övriga ledare i församlingen och gudstjänsten. Jag hävdar att detta är ett uttryck för att göra det som Tangen beskriver som strategiska prioriteringar för att generera mer resurser i relation till det han hänvisar till som visionen, som jag uppfattar hos informanterna, är att hjälpa deltagarna tillbe, eller som en av deltagarna uttrycker visionen: att få deltagarna att ”connecta med det eviga”.⁵⁴⁴ Jag finner det intressant att notera att praktik-stärkande ledarskapsdimension belyser att visionen inte ensam bärs av lovsångsledaren, enligt informanterna, utan även av det övriga ledarskapet som lovsångsledaren samarbetar med. Möjligen är detta kopplat till hur informanterna beskriver lovsången som en bas för livet eller livshållning och mer kopplat till bön och det informanterna beskriver som Guds rike eller Guds folks tillbedjan, än just musik. Generellt är musik som praktik inte i förgrunden i informanternas beskrivning av lovsångens och lovsångsledarens plats, roll och funktion i gudstjänsten. Musik är endast centralt när det kommer till betoningen på konstnärlighet (5.5), som dessutom framträder som den svagaste betoningen i breddanalysen. I ljuset av den praktik-stärkande ledarskapsdimensionen blir dock en annan aspekt synlig som står i direkt relation till musik som praktik. Tre av informanterna talar om musikernas roll och betonar vikten av dessa tränas i sina gåvor och att teamet behöver ta mer tid att öva sig i sina gåvor, med hänvisning till det profetiska

⁵⁴⁴ Informant Z.

i musiken. Intressant att notera är att detta är enda gången i materialet som informanterna talar om att träna andra ledare inom ramen för lovsångsledarskap, trots att de beskriver lovsångsledarskapet som en del av församlingsledarskapet, om än inom ramen för ett visst område eller en gudstjänst. Det som kan sägas styrka att det ändå förekommer ett praktiskt stärkande ledarskap är informanternas vilja till samspel med andra ledare, andra i sitt lovsångsteam och deltagarna.

6.2.3 Socio-relationellt modellerande och faciliterande ledarskap

I ljuset av den socio-relationellt modellerande och faciliterande ledarskapsdimensionen synliggörs informanternas vilja att som lovsångsledare vara förebilder genom ordvalet ”gå före”, som förekommer frekvent genom hela materialet. Det är främst med avseende på tillbedjan som de uttrycker att de vill gå före för att leda andra till tillbedjan, genom att föregå med exempel. I övrigt blir den relationella aspekten i materialet mest synligt genom det starka vi som finns i materialet. Jag noterar att informanterna inte refererar till deltagarna som ”de andra” över huvud taget. Informanterna ser sig själva både som ledare och deltagare med en inbördes relation dem emellan. Utöver detta blir de relationella aspekterna i informanternas ledarskap mest synliga i relation till det övriga ledarskapet och de som informanterna menar att lovsångsledaren musicerar eller leder musiken tillsammans med.

I övrigt betonas lyhördheten för Anden och deltagarna. Jag noterar att endast en informant understryker vikten av samspel med både Anden och deltagarna, trots informanternas fokus på att de är en del av det tillbedjande kollektivet. Det kan bero på att de ser lovsångsledaren som en del av deltagarkollektivet och Guds folk, men i ljuset av materialet som helhet pekar det snarare på att deltagarnas inflytande eller medverkan utöver att sjunga med, eller på annat sätt delta genom tillbedjan och bön inte har en naturlig plats för informanterna. Hur det beskrivna samspelet och den viktiga lyhördheten för deltagarna ser ut framkommer inte i materialet. Det är en av de saker som informanterna har svårt att sätta ord på.

I ljuset av den här dimensionen framkommer en stark betoning på hur lovsången är ett sätt för församlingen att be gemensamt. Flera informanter beskriver att lovsången kan fungera som förbön. En informant sätter ordet förbönsledare på lovsångsledaruppgiften, något som jag konstaterar vara ett uttryck för hur informanterna som lovsångsledare vill agera tillsammans med deltagarna. Återigen noterar jag att ingen av informanterna, trots att de hänvisar till lovsång och tillbedjan som en livshållning eller en bas, nämner något om hur lovsångsledarskapet ser ut utanför gudstjänsten eller lovsångstillfället. Då studien hållt sig inom ramen för gudstjänst saknas

material om andra uttryck för socio-relationella aspekter, till exempel om hur en lovsångsledare eventuellt leder sina medmusikanter, till exempel om hur en lovsångsledare leder sina medmusikanter samt om lovsångsledaren leder dem eller umgås utanför gudstjänsten. Den familjeliknande relationen saknas därför helt i materialet så när som på hänvisningen till lovsångens och lovsångsledarskapets naturliga plats i församlingen. Beroende på hur församlingsgemenskapen ser ut skulle familjeliknande relationer kunna förekomma, men det är alltså inget som syns i materialet.

Den socio-relationella ledarskapsdimensionen syftar också till att belysa om och hur lovsångsledarna är fokuserade på att underlätta och möjliggöra relevanta och användarvänliga sociala praktiker. Som jag hävdade tidigare är detta ett av de starkaste temana i samtliga betoningar. ”Hjälpa”, och olika varianter på det, är det absolut vanligaste verbet informanterna använder för att beskriva sin uppgift som lovsångsledare. Även uttryck som ”skapa rum” och ”utrymme för deltagarna” förekommer. I ljuset av den socio-relationellt modellerande och faciliterande ledarskapsdimensionen framträder tillgänglighet och relevans som viktiga aspekter för en lovsångsledare enligt informanterna. Även de *imagoes* för lovsångsledaren som används av informanterna har, som jag visat tidigare, som syfte att visa på hur lovsångsledarens uppgift är att underlätta och skapa delaktighet. Ett sätt är att skapa identifikation, ett annat är att påminna. Även om materialet inte ger något svar på frågan hur, så synliggör denna dimension en vana av att hantera utmaningen i att leda och underlätta för deltagarna att just delta i den sociala praktiken som lovsång är och göra den relevant och användarvänlig. Informanterna beskriver hur de gör detta genom att skapa identifikation med Guds folk och hur tillbedjan tillhör Guds folks praktiker. Några använder bibelord, och några informanter beskriver hur de använder musikens genrer för att skapa delaktighet hos olika individer. Här finns även en medvetenhet om att allas naturliga uttryck inte är sång, och en vilja att hitta andra redskap för att öka delaktigheten. Att uppmuntra till gemensamma kroppsliga uttryck som lyfta händer ses också som redskap som lovsångsledaren kan använda för att skapa delaktighet. Överlag synliggör den här ledarskapsaspekten att informanterna återkommer till ett pastoralt och profetiskt perspektiv. Dels genom att explicit använda uttrycket pastoralt, men också genom uttryck som ”herde” och ”herdehjärta”, som jag nämnt tidigare.

Något som saknas nästan helt i materialet är huruvida lovsångsledarskapet lägger vikt vid att stärka personliga initiativ. Även detta kan bero på att informanterna inte beskriver hur lovsångsledarskapet ser ut utanför gudstjänsten. En informant beskriver dock hur hen uppfattar att

andra i teamet är bättre på att uppfatta andliga skiften och då lyfter fram någon annan i teamet. Det som finns i materialet är vikten av att träna andra musiker och ledare i att uppfatta det profetiska (hos tre av informanterna), samt, som jag nämnt tidigare, att som lovsångsledare värna om individens frihet att delta i tillbedjan på olika sätt.

6.2.4 Spiritualitetsfaciliterande ledarskap

Den spiritualitetsfaciliterande ledarskapsdimensionen belyser i vilken grad informanterna beskriver att lovsångsledarens uppgift är att förse med ritualer, undervisning och reflektion som underlättar interaktion med det heliga. Jag konstaterar att detta är starkt i materialet. Som jag tidigare nämnt är uppgiften att hjälpa deltagarna till tillbedjan och vad informanterna beskriver som ett Gudsmöte den vanligaste beskrivningen av vad lovsångsledaren gör. I kapitel fem har jag även redogjort för hur Gudsmötet är den starkaste betoningen i materialet överlag. Tillsammans med betoningen hos informanterna att lovsångsledaren ska hjälpa deltagarna till Gudsmötet visar detta att uppgiften att underlätta interaktion med det heliga har en stor plats i ledarskapsaspekten. Lovsången beskrivs som en praktik som erbjuder möjligheten att möta Gud, men inte *via* lovsången utan *i* lovsången. Genom att erbjuda möjligheten att lovsjunga underlättar lovsångsledaren en interaktion med det heliga. Uttrycken ”koppla”, ”skapa koppling” och ”connecta”⁵⁴⁵ visar vilken betydelse deltagarnas Gudsmöte har för informanterna i relation till lovsångsledarskap. En informant uttrycker det som att lovsångsledarskapets vision är att de människor som hen fått att leda ska ”connecta med det eviga”.⁵⁴⁶

Det finns två aspekter i att underlätta Gudsmötet hos informanterna. Dels ska lovsångsledaren leda informanterna på resan *mot* ett Gudsmöte, dels ska hen också leda *i* Gudsmötet. Här syns en liknande dubbelhet som i breddanalysens betoning på process (5.2), där jag beskrev hur informanterna ger uttryck för att både leda en process och leda i en process. Jag noterar också att lovsångsledarens egna Gudsmöte är centralt och ses som en förutsättning för att underlätta deltagarnas interaktion med det heliga. Det finns en dubbelhet även här. Lovsångsledarens ses både som viktig och mindre viktig för deltagarnas Gudsmöte. Möjligen ligger skillnaden i vilken roll lovsångsledaren spelar i olika skeden i processen eller resan. Alla informanter inkluderar dock sig själva som lovsångsledare i vi:et, vilket tyder på att det finns ett stort mått av självledarskap. Detta självledarskap och deltagarledarskap är dock präglad väldigt starkt av att

⁵⁴⁵ Informant Z.

⁵⁴⁶ Informant Z.

vara ledd av Anden eller stå i dialog med Gud under tiden lovsångsledaren leder, enligt informanterna.

Enligt informanterna är lovsångsledarens uppgift att underlätta interaktionen med det heliga, hos deltagarna. Detta sker genom musikgenreval, uppmaningar, böner, instrumentala partier, genom att läsa bibelord, men också genom att stanna upp och dröja kvar i härligheten, som en informant uttrycker Guds närvaro eller Gudsmötet. Jag noterar hur de starka övertygelserna kring Gudsmötet eller Guds närvaro i det konstnärliga är svårast för informatorerna att översätta från den egna subjektiva upplevelsen till lovsångsledarskapet. En informant beskriver hur Gud uppenbarar sig i det konstnärliga. Hos en annan informant tar musiken en stor plats i intervjun, men liten plats i relation till lovsångsledarskapet specifikt.

Trots att det vara ledd av anden är starkt betonat i materialet, att lovsångsledarskapet ses som ett andligt ledarskap och att de tidigare ledarskapsdimensionerna synliggör en brist på beskrivningar av ledarskap utanför gudstjänsten eller lovsångsstunden, konstaterar jag att den spiritualitetsfaciliterande ledarskapsdimensionen belyser hur det överlag finns en vilja hos informanterna att lovsången ska vara en del av ett liv i tillbedjan, som en del av kristen efterföljelsen. Informanterna ger uttryck för detta genom att livet med dess känslor, beslut, psykiska och fysiska tillstånd anses som saker som ibland påverkas i lovsången och ibland som något som man lovsjunger trots. Även deltagarnas livsmiljöer utanför gudstjänsten eller lovsångstillfället är något som informanterna bryr sig om när de nämner skolan, samhället och Sverige i sina beskrivningar av vad lovsången relaterar till. Flera informanter betonar vikten av att sjunga Guds sanningar som gäller i deltagarnas olika situationer. Jag konstaterar att lovsångsledaren, enligt informatorerna, på detta sätt vill involvera hela livet i interaktionen med det heliga. En av informanterna återkommer särskilt till det hen beskriver som en holistisk syn på människan, bestående av ande, kropp och själ.⁵⁴⁷

6.2.5 Handlings-reflektion i Anden

Genom att ha redogjort ovan för hur ledarskapsdimensionerna belyser materialet har jag synliggjort att informanternas beskrivningar av lovsångsledarens uppgift i stort kan förstås som ett ecklesiologiskt transformativt ledarskap som har karaktären av Handlings-reflektion i Anden. Några avgörande avvikelser förekommer dock.

⁵⁴⁷ Informant Å.

Jag kan först konstatera att det, precis som jag synliggjort i materialet som helhet i kapitel fem, finns en svaghet när kommer till kyrkans mission i världen, trots en stark betoning på identifikation med Guds folk och fokus på Bibelns narrativ och vidare horisont. Detta saknas dock inte i samma utsträckning som hur lovsångsledarskapet ser ut utanför gudstjänsten eller lovsångsstunden. Anmärkningsvärt är alltså att detta är svagt betonat trots att lovsången som livshållning och tillbedjan som en del av kristen efterföljelse och Guds folks praktiker är starkt i materialet. En ytterligare aspekt som saknas är stärkandet av initiativ hos andra ledare och deltagare samt ledarutveckling som en del av lovsångsledarskapet. Detta trots att informanterna samtidigt beskriver en tydlig identifikation mellan deras roll som lovsångsledare och församlingen och kollektivet. Utifrån detta konstaterar jag att det överlag verkar vara naturligt för informanterna att relatera lovsång och tillbedjan till hela livet, men att beskrivningen av ledarskapet endast syftar på till den tid där lovsången pågår i gudstjänsten.

För att ytterligare belysa ledarskapsaspekterna finns de tillägg Tangen gör. Jag konstaterar att informanterna ger uttryck för att ledarskapet är väl sammanhållet genom en bibliskt grundad vision genom *sola scriptura* som praxis, så när som på det svagt representerade missionella perspektivet. Jag konstaterar att ledarskapet är visionärt, men ser en brist på entreprenöriella ledarskapsaspekter i materialet. När det kommer till handlings-reflektion i Anden konstaterar jag att det främst i relation till den profetiska dimensionen finns en stark sådan integration mellan handling och reflektion. Informanterna återkommer till vikten av att som lovsångsledare vara lyhörd både för Anden, deltagarna och det övriga ledarskapet, och emellanåt stanna upp i relation till valet av handlingar knutna till uppgiften som lovsångsledare. Informanterna beskriver en del av lovsångsledarskapets uppgift som att stanna upp och uppfatta något från Anden för att sedan agera på det, ensam eller tillsammans med församlingen. Detta, tillsammans med den återkommande beskrivning av lovsång som bön och öppenhet för Andens gåvor som återfinns i materialet gör att jag konstaterar att lovsångsledarskapet, som det beskrivs hos informanterna, har ett tydligt pentekostalt perspektiv,⁵⁴⁸ trots att jag i mitt urval inte räknat in samfund.

6.3 Sammanfattning av djupanalysens resultat

Jag har i detta kapitel redogjort för resultatet av djupanalysens två steg. I ljuset av teoribildningen framträder några drag som starkare än andra när det kommer till steg ett (informanternas uppfattningar om lovsången och lovsångsledarskapet roll, funktion och innebörd ur ett

⁵⁴⁸ Jfr Tangen 2009:311.

delaktighetsperspektiv). Med hjälp av de tre horisonterna: delaktighet i mänskligt agerande, delaktighet i Guds agerande genom mänskligt agerande och delaktighet i Guds liv synliggörs betoningen på delaktighet som något genomgående och på olika nivåer hos informanterna. Lovsången framträder i materialet inte bara som uttryck för tillbedjan, utan även som bön, förbön och det profetiska, något som inte enbart uttrycks genom sång utan kan delas i på många olika sätt. Det gör att delaktighet genom gemensam kroppslig aktivitet är svag, då lovsång enligt informanterna inte främst är knuten till musik utan till Gudsmötet i tillbedjan och bön. Deltagande i mänskligt agerande genom inre reflektionen spelar stor roll inom ramen för varje horisont i lovsången, även om den innebär att deltagarna inte sjunger utan är tysta. Lovsången skapar också en möjlighet för Gudsmöte, men är inte synonymt med det.

Vilken roll och funktion har då lovsångsledaren, enligt informanternas uppfattning? Steg ett synliggjorde två spår i lovsångsledarens uppgift när det kommer till delaktighet.

Lovsångsledarskapet blir synligt som starkt relationellt, både i relation till det heliga och till kollektivet som de ser sig själva som en del av. I ljuset av delaktighetsperspektivet blir det tydligt att det är utifrån dessa relationella aspekter som lovsångsledaren ska hjälpa kollektivet såväl som individen att uttrycka tillbedjan och bön. Dels ska lovsångsledaren få med alla deltagare i kollektiv tillbedjan och bön och dels ska hen värna om individens frihet och det personliga Gudsmötet. Bilden som framträder är inte helt enhetlig i materialet, men även här visar det sig att det som några informanter går in på explicit finns implicit i materialet som helhet, nämligen lovsångsledarens roll och funktion som tillbedjansledare såväl som böneledare och förbönsledare, ledd av Anden, och ofta beskriven med herdeegenskaper och profetisk gåva, för att fungera som en slags process- och reseledare. Lovsången i sig beskrivs av informanterna ofta som en resa eller process som inte regisseras av dem själva, då Gudsmötet står i centrum. Lovsångsledarens uppgift är att vara en hjälpare och förebild som ska bana väg för, och hjälpa kollektivet, så väl som individen, till Gudsmötet och i att ge respons på det Gudsmötet. Lovsångsledaren ska, med Andens hjälp, underlätta mötet mellan Gud och samtliga deltagare, inklusive sig själv som en del av kollektivet.

I steg två belystes lovsångsledarskapsaspekterna i materialet ytterligare med hjälp av ett teoretiskt perspektiv på ecklesiologiskt transformativt ledarskap. Detta perspektiv bekräftar bilden av lovsångsledaren som en hjälpare eller facilitator, i likhet med resultatet av analysens första steg. I ljuset av det ecklesiologiskt transformativa ledarskapsperspektivet synliggörs informanternas uppfattning om lovsångsledarskapets uppgift som att genom handling och reflektion integrerat

genom Anden på olika sätt stärka och underlätta ett Gudsmöte för samtliga deltagare. Informanternas uppfattning om lovsångsledarens roll och funktion som tillbedjansledare såväl som böneledare och förbönsledare, ledd av Anden, och ofta beskriven med herdeegenskaper och profetisk gåva, synliggörs i båda av analysens steg. Samtliga dimensioner, Teo-dramatiskt ledarskap, praktikstärkande, socio-relationellt modellerande och faciliterande ledarskap, spiritualitetsfaciliterande ledarskap och handlings-reflektion i Anden är starka i materialet och gör att informanternas uppfattning om lovsångsledarens ledarskap kan beskrivas som ecklesiologiskt transformativt enligt den modell som använts i teoribildningen. I ljuset av det ecklesiologiskt transformativa ledarskapsperspektivet belyses de processfokuserade delarna i materialet. Lovsångsledarskapet blir synligt som ett processledarskap som är tydligt integrerat med det bibliska narrativ som är med och formar informanternas syn på lovsångsledarens uppgift, såväl som deras syn lovsångens innebörd.

I kapitel fem och sex har jag nu svarat på problemställningen: Vad är lovsångens innebörd och lovsångsledarens uppgift enligt de som leder lovsång(?). Med detta sagt ska jag nu i det avslutande kapitlet diskutera valet av metod, resultatet av den teoribaserade analysen och med avstamp i det ge förslag på vidare forskning.

7. Avslutande diskussion

Syftet med denna studie har varit att, från ett praktiskt teologiskt perspektiv, synliggöra och kritiskt diskutera förståelsen av lovsång och lovsångsledarskap hos aktiva praktiker, nämligen lovsångsledarna själva. Genom att undersöka lovsångsledares uppfattning av lovsångens roll, funktion och innebörd i den frikyrkliga gudstjänsten samt hur de uppfattar och beskriver de sin egen roll och funktion som lovsångsledare i förhållande till detta har jag besvarat problemställningen: Vad är lovsångens innebörd och lovsångsledarens uppgift enligt de som leder lovsång? Min förhoppning är att denna studie ska bidra till samtalet om musik i samtida frikyrklig gudstjänst.

I detta avslutande kapitel ska jag i mot bakgrund av det som framkommit i den här studien diskutera för- och nackdelar med mitt metodval, vad som hade kunnat göras annorlunda och vilka utmaningar och möjligheter metodvalet innebar samt de styrkor och brister det medfört i resultatet. Jag ska sedan diskutera några spår i det teoribaserade resultatet som jag ser som värdefullt att lyfta för ett fortsatt samtal om lovsången och lovsångsledarens roll och funktion i den lokala församlingen så väl som på samfundsnivå. I ljuset av det avslutar jag med förslag på vidare forskning.

7.1 Reflektion över metod

Inledningsvis vill jag diskutera min personliga ingång. Det har på många sätt varit en tillgång men också en utmaning att som forskare vara en reflekterande praktiker (eller forskande lovsångsledare om man så vill) i denna studie och därigenom beforska det egna fältet. Jag ser det som positivt att studier som denna inte bara görs från ett utifrån-perspektiv utan även av praktiker som befinner sig i omedelbar närhet till praktiken och utövar den. Jag ser några nackdelar men främst fördelar med att beforska mitt eget fält och är av övertygelsen att min personliga ingång på flera sätt varit en hjälp i att komma närmare informanternas verkliga uppfattningar. Ett exempel på det är att min personliga ingång troligen gett informanterna trygghet och därigenom gett mig tillgång till material som jag inte fått om jag kommit utifrån som till exempel sociolog. Då lovsångsledare/musikledare, i likhet med andra ledare, ofta är vana att ta emot kritik är det möjligt att förtroendet informanterna nu hade för mig uteblivit om jag inte delat deras erfarenhet som musik- och lovsångsledare. Jag kunde till exempel vid några få tillfällen i intervjuerna initialt märka en defensiv hållning hos vissa informanter när jag bad dem utveckla vad de just sagt, men när de förstod att jag frågade för tydlighetens skull och inte för att visa att deras teologi eller

praktik var under direkt kritisk (i ordets negativa bemärkelse) granskning tillät de sig att tänka högt och pröva tankar, något som jag har svårt att se att man som informant skulle göra om man inte kände sig trygg.

Min personliga ingång bidrog också med drivkraft in i projektet. Det jag kan se som svårt att förhålla mig till – trots att jag vidtagit alla åtgärder jag kunnat för att inte, på grund av min personliga ingång, tillskriva materialet innebörder på förhand eller styra intervjuerna – är det jag inte är medveten om. Det skulle kunna argumenteras för att min personliga ingång försvagat både studiens validitet och dess reliabilitet, men det faktum att jag synliggjort den och tagit med den i studien som helhet, samt redogjort för den valda metoden och materialet ingående gör att studien ändå kan betraktas som valid och tillförlitlig.⁵⁴⁹ Det har dock varit en stor utmaning att beforska vattnet jag simmar i och jag räknar därför med att det finns sådant i materialet som gått mig förbi.

Valet av en induktiv ingång och att samla in material med hjälp av kvalitativa intervjuer bidrog till att materialet blev rikt på innebörder och fångade informanternas uppfattningar, vilket var syftet och i enlighet med problemställningen. Eftersom jag också valde att ställa öppna och stora frågor begränsades mitt utrymme till att styra för mycket och innebar att jag hade utrymme att som forskare bli överraskad, trots min personliga ingång. En utmaning med denna metod var dock att få informanterna att börja berätta om sina uppfattningar. De inledande frågorna blev i vissa fall för breda och jag fick bryta ner dem i mindre delar. Ett sådant scenario hade kunnat undvikas bättre genom fler och tydligare frågor, men risken för att jag hade styrt intervjun efter mina förutfattade meningar och egna erfarenheter och övertygelser hade då ökat. Att vissa informanter hade svårt att börja gjorde också att intervjuerna utvecklade sig på lite olika sätt då jag anpassade frågorna efter responsen från informanten och hens förmåga att angripa frågorna.

Gällande urvalet kan man ställa sig frågan huruvida jag faktiskt fått fram lovsångsledares uppfattningar om lovsång och lovsångsledarskap i bredare bemärkelse med hjälp av mitt urval. Är det så att de som undervisar på bibelskolor med lovsångsinriktning eller på större konferenser är de som har mest inflytande, eller sker den största påverkan genom lokala initiativ? Denna fråga skulle möjligen kunna vara ett uppslag för vidare forskning. Angående anonymiteten så tror jag att det var ett bra beslut att låta informanterna vara just anonyma. Detta, i kombination med min personliga ingång, gav mig ett rikt material. Men anonymiteten påverkar också resultatet på det sättet att det ger mindre information om skillnader och likheter utifrån till exempel samfund, kön,

⁵⁴⁹ Se 2.3 ovan.

ålder, bakgrund och så vidare än vad det hade kunnat göra om informanterna inte varit anonyma. Möjligen hade det ändå behövts ett större antal informanter för att kunna dra sådana slutsatser, men möjligheten är i det här läget obefintlig. Anonymiteten kan också kritiseras utifrån hur många lovsångsledare som vid en snabb översikt stämmer in på urvalskriterierna i ett så litet land som Sverige och i en så liten kontext som lovsångsledare. Informanterna medvetandegjordes dock om denna risk på förhand.

Som ett första analyssteg valde jag en modifierad version av grundad teori där jag, likt Rathe i sin studie, försökte hitta de fem vanligaste betoningarna. Styrkan med detta tillvägagångssätt är att det inte var givet på förhand vad som skulle komma att betonas, och det fanns utrymme för överraskningar. Svagheten är återigen svårigheten att se det jag inte är medveten om. Möjligen har jag, trots min avsikt att inte göra det, styrts av intresse när jag bestämt mig för vilka betoningar som skulle tas med i analysen. Valet att kombinera en induktiv ansats med grundad teori gör att det funnits ett rikt överskott i materialet som inte kunnat användas i denna studie, men för att undvika detta hade jag behövt en teoretisk ansats från start, vilket jag bedömde som en sämre idé utifrån min personliga ingång. Det hade naturligtvis kunnat vara spännande att använda någon annan metod än grundad teori i en första analys av materialet, men jag tror att den var bra för att i någon mån frigöra mig från materialet på grund av min personliga ingång.

Jag valde att i den fördjupande analysen använda mig av två teoretiska perspektiv i två steg. Det första steget togs med hjälp av en teori hämtad från Rathe. Här tittade jag närmare på delaktigheten i materialet som helhet. Som steg två använde jag ett perspektiv på ecklesiologiskt transformativt ledarskap hämtat från Tangen. Med hjälp av det belyste jag ledarskapsaspekterna i materialet ytterligare. Valet att analysera materialet med hjälp av ett teoretiskt perspektiv på delaktighet hjälpte till att hålla materialet gudstjänstnära. Lovsång är ett – som bakgrunden i kapitel två visat – polyfoniskt begrepp vars praktik förekommer även utanför gudstjänsten, men valet av perspektiv här tvingade in materialet i en liturgisk kontext, vilket bidrog till ett fördjupande perspektiv på just lovsång i gudstjänst. Svagheten med en sådant teoretiskt perspektiv var, precis som med steg två, att det fanns många andra perspektiv som kunnat belysa andra saker i materialet. Utifrån resultatet i den första analysen hade till exempel ett karismatiskt perspektiv, ett missionellt perspektiv, eller ett konstvetenskapligt perspektiv också kunnat vara intressant och möjligen gett ett mer progressivt bidrag.

Svagheten med det andra teoretiska perspektivet låg framför allt i att ledarskapsmodellen jag använt som teoretiskt perspektiv dels inte var beprövad utan endast ett förslag till hur man kunde

forska vidare, och dels i att den är utformad efter deltagarnas uppfattningar och upplevelser. Ett exempel på detta är att även om lovsångsledarens vilja att hjälpa och förmåga att uttrycka den viljan framkommer tydligt i den teoretiska analysen med hjälp av Tangen, kan jag inget säga om den verkliga förmågan att till exempel hjälpa deltagaren att se hur hen kan bidra eller vara en del av det större Bibliska narrativet eftersom jag inte gjort observationer eller intervjuat dem de leder. Här hade till exempel en noggrannare utvärdering av ledarskapet kunnat vara till stor hjälp, men fanns inget utrymme för en så uttömmande analys av varje informant. Möjligen hade jag fått ett annat resultat om jag valt en teori som var anpassad efter ledarens uppfattning om sitt eget ledarskap. Det framkom dock, som jag visat, en del intressanta dimensioner i resultatet med hjälp av Tangens modell. Det går att hitta fler styrkor och svagheter med den metodologiska designen, men jag har i denna reflektion skissat fram några som är värda att tas i beaktning för vidare forskning.

7.2 Teoribaserad diskussion

I följande avsnitt ska jag lyfta några perspektiv jag finner särskilt intressanta i det teoribaserade resultatet för diskussion. Jag vill här lyfta fram tre spår: (1) Den tystnade musiken; (2) Lovsångsbrus och bönebrus och lovsångsledaren som böneledare; och (3) Att leda en gemenskap av individualister som ett kollektiv.

7.2.1 Den tystnade musiken

I begreppet lovsång vore det inte orimligt att tänka sig en definition där sången har en betydande roll såväl som lovprisningen. Men ju djupare analysen gått i denna studie, desto mer har musiken tystnat och andra aspekter sjungit högre. Det skulle fortfarande kunna argumenteras för en definition av lovsång som lovprisade sånger, om man bestämmer sig för att tala om lovsång just så. Med i en bredare förståelse av lovsång som ett liv levt i tillbedjan kan tillbedjan och lovsång ha många olika uttryck, ett språkbruk som ligger nära engelskans "worship". Men det som framkommit både i bakgrunden och i den teoribaserade analysen är att lovsång är ett polyfoniskt begrepp som inte definieras på ett sätt, utan har många olika innebörder. I ljuset av de teoretiska perspektiven är det som framkommer i resultatet av min undersökning att varken lovsångsledaren uppgift eller lovsångens innebörd främst bygger på en definition där musiken har en naturlig och självklar plats, roll och funktion. Snarare synliggörs en instrumentell syn på musiken, såväl explicit som implicit hos informanterna. Musik är ett av verktygen som kan användas för att nå det högre målet: församlingens tillbedjan eller bön. (Om nu dessa två ska skiljas åt). Sången i sig

garanterar varken bön, tillbedjan eller det i materialet centrala Gudsmötet, men kan enligt informanterna användas av lovsångsledaren för att bjuda in deltagarna i en kollektiv tillbedjan.

Intressant att notera är att deltagarna oftast talar i vi-form eller refererar ett vi, Guds folk eller församlingen utom när det kommer till musiken som något som står för sig själv. Här finns hos några informanter en längtan att upptäcka mer i relation till musiken som konstnärligt uttryck, någon som även det länkas samman med det profetiska eller att Gud uppenbarar sig, men där resan saknar ord och färdplan. Informanterna talar om en längtan efter det konstnärliga och att det i det konstnärliga finns dimensioner av det profetiska och ordlösa. Här uttrycks förundran och drömmar om att Gud i musiken skulle göra något bortom ord. Musiken stiger igen. Här talar informanterna om sina subjektiva upplevelser och Guds möjligheter att tala på ett annat sätt än i lovsången. Möjligen hör detta samman med det som i materialet presenterats som delaktighet i mänskligt agerande genom inre reflektion och individens frihet och vad som skulle kunna beskrivas, som det gör i resultatet, som tyst deltagande i tillbedjan men som också skulle kunna beskrivas som bön och kontemplation. I relation till informanternas beskrivning av Gudsmötet som både anledningen och målet med tillbedjan, kan musiken ses som ett rum för kontemplation och bön där Gud väcker tillbedjan? Ett rum som öppnas när lovsångledarna gör det som informanterna beskriver som stanna upp och vänta in, eller ger utrymme för det konstnärliga i musiken och inte enbart det instrumentella?

7.2.2 Lovsångsbrus och bönebrus – vägar till bön och intimitet med Gud

Det andra spåret jag vill lyfta är lovsångsledaren som böneledare. Benämningen används explicit endast vid ett tillfälle i materialet men lovsång beskrivs återkommande som ett uttryck för gemensam bön i sångform, vilket gör lovsångsledaren till en böneledare. Det blir dels synligt i informanternas beskrivningar av lovsång, men också i hur lovsången beskrivs som förbön eller som uttryck för det profetiska som även det ligger nära bön i informanternas beskrivningar. Lovsångsledaren som böneledare blir också synlig i relation till det informanterna berättar om att ibland stanna upp, vänta in eller bara vara och låta sig ledas i allt, i stillheten och i rörelsen, av Anden. Kan framväxten av lovsång och lovsångsledarskapet definierat som bön och böneledarskap också ses som ett svar på den brist på kontemplation, bön och den intimitet som informanterna beskriver i lovsången, och som hittat nya vägar in i kyrkan? En informant gör en direkt koppling mellan det hen beskriver som nutidens lovsång och dåtidens bönebrus. Här skulle möjligen lovsångens kritiker hävda att lovsångbruset är enahanda och stör bönen såväl som musikens plats i den kristna gudstjänsten. Men kanske skulle ett samtal om kärnan i lovsång

öppnas om lovsångsledarskapet tydligare definierades som böneledarskap och inte lovsångsledarskap, eller i första hand ett musikaliskt ledarskap?

Förekomsten av det profetiska i materialet är en av de saker som förvånat mig mest. Inte för att jag inte upplever den dimensionen i min egen uppgift, utan för att den återfanns hos samtliga informanter olika starkt betonat, och med olika ingångsvärden, men nästan som en självklar gåva som behövs i uppgiften såväl som den musikaliska gåvan. Utifrån bibelställen som till exempel 1 Kor 14:1–5 där Paulus uppmanar alla att gåvan att profetera är det inte så anmärkningsvärt, och det är inte heller så konstigt om lovsångsledaren inte främst är musikledare utan böneledare och ledare med profetisk gåva. Rollen som böneledare med profetisk och musikalisk gåva blir också synlig i informanternas bibliska förebilder så som Johannes döparen och David i Psaltaren. Johannes Döparen, som i Bibeln beskrivs som en bedjande förkunnare och profet som spenderade mycket tid i intimitet med Gud och David, vars sånger kan liknas vid böner som rymmer proklamation, tillbedjan och tacksamhet såväl som nödrop och profetior. Min studie är för liten för att säga något tillräckligt signifikant på detta område, men kanske är det dags för ett samtal om att benämna lovsång som bön och lovsångsledaren som en musikalisk böneledare.

7.2.3 Att leda en gemenskap av individualister som ett kollektiv

I analysen framkom att informanternas beskrivningar har en stark betoning på lovsången som gemenskapande och lovsångsledarskapet som starkt relationellt. De talar, med undantag för när de beskriver de konstnärliga aspekterna i musik, om ett starkt vi och utgår från att lovsången har sin plats i Guds folk. Identifikationen med Guds folk är återkommande och det finns en tydlig vilja hos informanterna att som lovsångsledare få kollektivet att delta i den gemensamma tillbedjan och på så sätt både vända sig till Gud som kollektiv och gemenskap men också formas tillsammans i det mötet. Samtidigt finns det en känslighet hos informanterna gällande att inte tvinga in någon i en form för tillbedjan som inte passar deltagaren. Det finns en stark betoning på den inre reflektionen och att deltagandet kan se olika ut. Det som kan se ut som passivitet kan i själva verket vara ett uttryck för kontemplation och tyst deltagande. Målet för lovsångsledaren är att församlingen ska delta i gemenskapens tillbedjan i någon mån, men ytterst är inte själva sången målet utan tillbedjan och bön. Jag ser hos informanterna inte bara en dubbelhet som processledare utan även i relation till kollektivets tillbedjan som Guds folk och individens frihet. Det tredje spåret bjuder in till en omvärldsanalys.

En möjlig tolkning är att det som blir synligt i materialet är ett symptom på samma fenomen som just nu är tydligt i samtida religionsforskning, där det framkommer att svenskens religiositets

högsta värde är den individuella friheten.⁵⁵⁰ En annan möjlig tolkning är att lovsången, genom att ses som en del av den gemensamma församlingssången, för att återgå till de teologiska betoningarna som jag redogjort för i bakgrunden, är just överbelastad. Kräver vi för mycket av ett musikaliskt uttryck som från början var tänkt att komplettera den redan existerande församlingssången i form av psalmer och körsång, ett uttryck med tack- och bönesånger med fokus på enkelhet och intimitet där alla kan sjunga med eller låta bli eftersom det inte är musiken som står i fokus? En tredje tolkning är den Fahlgren gör, att lovsångens fokus på lovsångsledaren och lovsångsteamet skulle ha bidragit till en ökad individ- och ledarfokus i och med framväxten av lovsångsångsteam och ett mindre antal människor på estraden i gudstjänsterna. En sådan tolkning går dock emot det som framkommer i materialet om lovsångsledarnas syn på sig själva samt deras egen vilja att skapa delaktighet. Men det finns naturligtvis en poäng i att det finns en fara i att det blir för stort personfokus på enskilda individer. Frågan är om det är något som lovsångsledarna ensamma kan anklagas för, eller om samma sak blir lika synligt – eller synligare – i relation till andra liturgiska praktiker så som predikan eller mötesledning, för att ta några exempel på praktiker med enskilda personer i fokus.

7.3 Förslag till fortsatt forskning

Jag har redan i tidigare stycke nämnt några förslag till fortsatt forskning inom ämnet, men vill här nämna några ytterligare. I ljuset av studien vore det ett värdefullt bidrag med forskning som tittar närmare på relationen mellan bön och lovsång och även lovsångsledaren som böneledare ur ett församlingsutvecklingsperspektiv. Vad kan en sådan eventuell rollförskjutning eller omskrivning innebära för församlingens böneliv, såväl som musikliv? För att kunna bekräfta eller vederlägga min beskrivning av en möjlig förskjutning i beskrivningen av och uppgiften som musikledare idag jämfört med tidigare skulle forskning på rollen som musikledare över tid vara ett välkommet bidrag i samtalet kring gudstjänstmusik, församlingsutveckling och ledarskap.

Utifrån Tangens modell, som jag använt mig av, skulle ytterligare forskning behövas på ett antal områden. Dels hur lovsången och lovsångsledarskapet uppfattas ur ett deltagarperspektiv och jämföra resultatet med det jag kommit fram till i min studie. Dels skulle det vara intressant att djupare analysera bibelbruket, då det finns en språkförvirring och en brist på bilder som illustrerar uppgiften som lovsångsledare. Även det som Tangen benämner som ett pentekostalt perspektiv

⁵⁵⁰ Nylander 2017. n.p. Online: <https://www.forskning.se/2017/04/12/svenskarna-tror-men-inte-pa-gud/>.

kan undersökas ytterligare. Vad är det att vara ledd av anden som lovsångsledare, och att samspela med andra musiker, ledare och deltagare? Vad innebär det och var är den kunskapen hämtad? Finns här en så kallad *tyst kunskap*?⁵⁵¹

Något som kommer fram med hjälp av Rathes horisonter är den totala avsaknaden i materialet gällande att delta i Jesu tillbedjan av Fadern. Det vore intressant att undersöka innebörden av tillbedjan, lovsång, och lovsångsledarskap ur ett trinitariskt perspektiv för att se om detta är signifikant för lovsång men även svenskt gudstjänstliv överlag. Synen på tillbedjan och lovsång överlag vore intressant att undersöka utifrån andra församlingsledares perspektiv - så som föreståndare eller pastorer - för att kunna jämföra med min studie. Ett annat perspektiv är att titta på församlingens liv i relation till ett missionellt perspektiv både gällande gudstjänst, dess innehåll, strukturer och ledarbeskrivningar.

Slutligen vill jag nämna det konstnärliga perspektivet i materialet. Här finns många aspekter att titta närmare på för att komma åt frågor som rör innebörden av lovsång, musikalisk mångfald, andens ledning och inte minst uttrycket ”det händer någonting”,⁵⁵² i relation till det som informanterna beskriver som det profetiska.

⁵⁵¹ Begreppet *tyst kunskap* (eng. ”tacit knowledge” eller ”personal knowledge”) är hämtat från Michael Polanyis epistemologi. Polanyi beskriver *tyst kunskap*, till skillnad från *explicit kunskap*, som en sorts kunskap som människan besitter och använder sig av som är svår att beskriva och att förmedla vidare med ord. Förvärvandet av denna *tysta kunskap* beskrivs som en social process styrd av den omgivande miljöns verktyg och dolda regler och där människan, utan att alltid vara medveten om deras existens, lär sig genom att imitera och studera förebilder. (Polanyi 1958:55).

⁵⁵² Informant U; Informant X; Informant Y; Informant Å; Informant Å; Informant Z; Informant V.

Epilog

Det var midsommar 2008 och jag ingick i ett så kallat lovsångsteam som skulle leda den gemensamma sången på den kristna konferensen Torp utanför Örebro, anordnad av Evangeliska Frikyrkan. Det var första gången jag var där och den stora ladan full med 2000-3000 gudstjänstdeltagare, ytterligare 100-tals utanför ladan samt de som lyssnade på närradio. Det var överväldigande. Jag slogs av hur många som påverkades av det vi gjorde. Jag minns att jag stod på estraden och kände mig väldigt liten. Musiken började och var, som den ofta är, ganska långt från mina personliga preferenser stilmässigt. Jag sjöng, men överväldigad av stunden sa jag till Gud att det kanske vore bättre om nån annan ledde lovsång - någon som tyckte om musiken. Kanske var det musiken som knuffade fram frågan. Kanske var det den påtagliga otillräckligheten inför uppgiften som lovsångsledare som gjorde att jag bad så. Jag vet inte. Men jag har hört det så många gånger. Både innan och efter att jag ställde den. Att lovsång är för de som gillar det. Där och då, på en estrad framför och tillsammans med tusentals kristna syskon hörde jag vad jag uppfattade som Guds påminnelse: Ellen, vad är kärnan i det här?

Den här frågan lever jag ständigt med. Den hjälper mig att komma ihåg att jag tillhör en större berättelse än min egen. Ibland påminns jag som lovsångsledare men alltid som kristen. Den här uppsatsen har stärkt min längtan efter kyrkan som ett bödens hus för alla folk Jes 56:7, Matt 21:13), en plats som präglas av bödens mångfald, Andens gåvor, kärlek och enhet på alla tänkbara sätt. Och vill vi ha musik i gudstjänsten får den inte bli ett undantag, där vi fastnar i frågor om uttryck. Jag hoppas att den här uppsatsen blir ett bidrag in i ett gott samtal, inte en debatt som någon ska vinna. Ett samtal med en gemensam längtan efter att förstå: Vad är kärnan? Vad håller vi på med? Vad gör Gud? Vad är vårt gensvar? Vad är det som prövas om sången någon gång skulle tystna?

Litteraturförteckning

Tryckta källor

- Alvarado, Jonathan E. 2012. "Worship in the Spirit: Pentecostal Perspectives on Liturgical Theology and Praxis". *Journal of Pentecostal Theology* 21. 135-151
- Barbosa da Silva, Antonio och Wahlberg, Vivian. 2011. "Vetenskapsteoretisk grund för kvalitativ metod". *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Redigerad av Starrin, Bengt och Svensson, Per-Gunnar. Lund: Studentlitteratur.
- Bossius, Thomas. 2011. "Shout to the Lord: Christian Worship Music as Popular Culture, Church Music, and Lifestyle". *Religion and Popular Music in Europe: New Expressions of Sacred and Secular Music*. Redigerad av Bossius, Thomas, Andreas Häger och Keith Kahn-Harris. Studies on Inter-Religious Relations. London: I. B. Tauris & Co Ltd.
- Chan, Simon. 2006. *Liturgical Theology: The Church as Worshipping Community*. Downers Grove: Intervarsity Press.
- Glaser, B. G. 1998. *Doing Grounded Theory. Issues and Diskussion*. Mill Valley: Sociological Press.
- Hurtado, Larry W. 2005. *How on Earth Did Jesus Become a God? Historical Questions about Earliest Devotion to Jesus*. Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- Fahlgren, Sune. 2013. "Från blandad kör till lovsångsteam. Historiska och teologiska perspektiv på frikyrkliga sånggrupper". *Med skilda tungors ljud: Körsång och gudstjänstspråk*. Redigerad av Stephan Borgehammar. Årsbok för Svenskt Gudstjänstliv 88. Skellefteå: Artos & Norma.
- Ingalls, Monique. 2008. *Awesome in this Place: Sound, Space and Identity in North American Evangelical Worship*. Doktorsavhandling: University of Pennsylvania.
- Kvale, Steinar och Brinkmann, Svend. 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Översatt av Thorell, Sven-Erik. Lund: Studentlitteratur.
- Kreider, Alan och Kreider, Eleanor. 2011. *Worship and Mission after Christendom*. Milton Keynes: Pater Noster Press.
- Moberg, Jessica. 2013. *Piety, Intimacy and Mobility: A Case Study on Charismatic Christianity in Present Day Stockholm*. Doktorsavhandling: Södertörns högskola.
- Nisser, Per Olof. 2009. "Lovsångsrörelsen. En första skiss". *Hymnologi Nordisk tidsskrift* 2. Salmehistorisk Selskab & Nordhymn. 50-63
- Polanyi, Michael. 1958. *Personal Knowledge. Towards a Post-Critical Philosophy*. London: Routledge
- Rathe, Alan. 2014. *Evangelicals, Worship and Participation: Taking a Twenty-First Century Reading*. Liturgy, Worship and Society. Surrey: Ashgate Publishing Limited.
- Sjöström, Ulla. 2011. "Hermeneutik – att tolka utsagor och handlingar". *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Redigerad av Starrin, Bengt och Per-Gunnar Svensson. Lund: Studentlitteratur.
- Starrin, Bengt. 2011. "Om distinktionen kvalitativ – kvantitativ i social forskning". *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Redigerad av Starrin, Bengt och Per-Gunnar Svensson. Lund: Studentlitteratur.

- Swinton, John och Mowat, Harriet. 2006. *Practical Theology and Qualitative Research*. London: SCM Press.
- Tangen, Karl Inge. 2009. *Ecclesiological Identification Beyond Transactional Individualism? A Case Studie of Life Strategies in Growing Late Modern Churches*. Doktorsavhandling: Norwegian School of Theology.
- Thorsén, Stig-Magnus. 1980. *Ande skön kom till mej: En musiksociologisk analys av musiken i Götene Filadelfiaförsamling*. Doktorsavhandling: Musikvetenskapliga institutionen, Göteborg.
- White, James F. 2000. *Introduction to Christian Worship*. 3:e utg. Reviderad och utökad. Nashville: Abingdon.
- Wastesson, Sofia. 2013. "Från väckelsesång till modern lovsång - individualismens påverkan på svenska trossamfunds sångtexttraditioner". *ASK Arbetsrapporter i Språk och Kultur (Working papers in Language and Culture)* 3. Redigerad av Jan Anward. Linköping: Linköping University Electronic Press.

Otryckta källor

- Öyvind Tholvsen, intervjuad av författaren. Örebro, 2014-10-21, materialet är hämtat ur NFU Sveriges databas. Materialet är opublicerat.

Internet

- Anders, Anette. 2014. "Lovsången en tillgång men även ett bekymmer", *DAGEN*, <http://www.dagen.se/debatt/lovsangen-en-tillgang-men-aven-ett-bekymmer-1.303022>
- Petersson, Lars. 2017. "Lovsång är inte till för människor utan Gud", *DAGEN*, <http://www.dagen.se/debatt/lars-petersson-lovsang-ar-inte-till-for-manniskor-utan-gud-1.1055310>
- Jacobsson, Birger. 2017. "Också en psalm kan vara en lovsång", *DAGEN*, <http://www.dagen.se/debatt/ocksa-en-psalm-kan-vara-lovsang-1.766978>
- Gårdh, Nils Börje. 2017. "Variera sången i kyrkan", *DAGEN*, <http://www.dagen.se/debatt/nils-borge-gardh-variera-sangen-i-kyrkan-1.1048375>
- Gustavsson, Sofia. 2017. "Lovsång är mer än en musikstil", *DAGEN*, <http://www.dagen.se/lovsang-ar-mer-an-en-musikstil-1.207773>
- Nylander, Lotta. 2017. "Svenskarna tror men inte på Gud", *Forskning.se*, <https://www.forskning.se/2017/04/12/svenskarna-tror-men-inte-pa-gud/> .
- Vetenskapsrådet. 2002. *Forskningsetiska principer inom humanistisksamhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.uu.se/texts/HSFR.pdf>.

Bilaga 1: Mail till informanter

Formulerat 15 oktober 2015

Hej

Jag heter Ellen Vingren. Jag läser just nu en master i *Praktisk teologi med inriktning på Församlingsutveckling och ledarskap. Det är i egenskap av masterstudent som jag skriver till dig. I mina studier har jag nu kommit fram till skrivandet av min uppsats som jag har valt att fokusera på Lovsång. Det förs i vågor en del samtal (och ibland debatter) kring Lovsång och Lovsångsledarskap, både på nationell nivå (i kristna dagstidningar och på konferenser) och på lokal nivå i församlingar. Forskning kan bidra till att understryka, dementera, tydliggöra och framför allt komma vidare i sådana samtal. Efter att ha kammat igenom tidigare forskning inom området ser jag att det finns väldigt lite forskning om Lovsång i Sverige idag. Min uppsats är tänkt att bidra till att ge ytterligare underlag för de här samtalen. Jag har valt att i min studie om Lovsång intervjua nyckelpersoner inom området Lovsång. Jag tror att du är en sådan nyckelperson och jag skulle vara väldigt glad om du ville bidra med din röst till denna studie. Intervjun tar 30–60 minuter och kommer handla om Lovsång. Du får naturligtvis vara anonym men storleken på vårt lilla land i kombination med mina urvalskriterier* gör att du behöver vara beredd på möjligheten att kunna identifieras av vissa läsare eftersom jag måste beskriva nyckelpersonerna något för att styrka att de är just nyckelpersoner och relevanta för studien. Mina frågor kommer dock vara väldigt allmänt ställda, vilket gör att du har stor möjlighet att styra hur personlig du vill vara. Jag kommer gärna till dig eller så intervjuar jag dig över Skype på en tid som passar dig, men någon gång under hösten/vintern 2015/2016.

Du behöver inte förbereda dig.

Vill du vara med?

Du når mig på mail xxx/telefonnummer xxx. Hör gärna av dig om du vill veta mer innan du bestämmer dig.

* Praktisk teologi som akademiskt ämne fokuserar i stort sätt på frågan ”Varför gör kristna som de gör?”

* Urvalskriterier: Personen ska vara Lovsångsledare/Musikledare, förankrad i en församling där begreppet Lovsång används och på något sätt ha inflytande över andra ledare.

Bilaga 2: Transkriberingsregler

Sammanställningen av intervjuerna har skett genom att inspelningen av intervjuerna har transkriberats. Reglerna för transkriberingen har varit:

- Transkriberingen har gjorts ordagrant för att skildra eventuella svårigheter att formuleras sig, tvekan, upprepning och ändringar.
- Tankeljud och utfyllnadsord som: ehh, ehm, mm, ahh har också noterats.
- Suckar och skratt har noterats med [suck] och [skratt].
- Jag har valt att ta med bekräftande ord som mm, ah för att synliggöra när informanten behövt bekräftelse för att gå vidare samt min egen inblandning.
- Pauser har markerats genom att en sekunds tystnad skrivits som tre punkter. Efter det har varje ytterligare sekunds tystnad markerats genom ytterligare en punkt. Detta val har gjorts med tanke på att jag ville kunna se när och hur länge informanten pausade, funderade.
- Då intervjupersonen har skämtat eller varit ironisk har jag markerat det i texten med att skriva till exempel [skämt] innan inlägget och [slut skämt] där det behövs.
- Jag har skrivit ut hela orden i stället för talspråk. Till exempel är “nånting” utskrivet som “någonting” då jag inte anser att grammatiken spelar någon roll för min undersökning.
- När en mening avbrutits av mig som intervjuare eller informanten har detta markerats med /.
- När intervjupersonen påbörjat ett ord men inte avslutat det eller när ett ord har uteblivit har jag om möjligt skrivit in det inom hakparentes efter vad jag trott att personen avsåg att säga.
- Jag har valt att inte ta med avbrott, så som att någon kommer in i rummet för att fråga något, att vi frågar varandra inbördes vilken fråga som kommer närmast eller information om inspelningen, om det inte sker mitt i en mening. Då står händelsen avskilt och kursivt.
- Jag har valt att kalla lovsångsledaren i intervjuerna för bokstäverna U, V, X, Y, Z Å, Ä och Ö samt att kalla mig som intervjuare för E, begynnelsebokstaven i mitt förnamn.
- Platser refereras till som XXX.

Bilaga 3: Intervjuguide

- Hur ditt arbete med lovsång ut och vad innebär din uppgift? (Jobb, ledarskap, låtskrivning, undervisning etcetera).
- Hur skulle du definiera lovsång? Vad är lovsång för dig? Vad är centralt?
- Vad har lovsången för plats i ditt liv personligen?
- Vad spelar den för roll?
- Vilken funktion har den?
- Hur ser du på lovsångens och lovsångsledarens roll och funktion i församlingen/svensk kristenhet?
- Hur skulle du definiera lovsångsledarskapet? Vad innebär det att vara lovsångsledare?
- Har du något du brukar understryka som centralt i lovsång och lovsångsledarskap när du undervisar? Vad?
- Hur ser du på lovsångens och lovsångsledarens roll och funktion i församlingen/ svensk kristenhet?

Frågorna ovan fungerade som utgångspunkter för samtalet. Informanterna fick inte tillgång till dem på förhand och jag följde inte mallen från start till mål utan använde den som underlag för att få ett så rikt material som möjligt anpassat efter varje informant och problemställningen. Utifrån informanternas svar ställde jag sedan fördjupande och klargörande andrafrågor.